

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Faculteit Rechtsgeleerdheid
School voor Criminologie

Pleinlaan 2
1050 Brussel

**De set seksuele agressie
in het kader van de
gerechtelijke procedure**

Licentiaatsverhandeling ingediend
tot het behalen van een licentie
in de Criminologische Wetenschappen

Promotor : Prof. G. De Roy

Lectoren : Prof. A. De Nauw
Prof. H. Sloore

Rudi De Neyer
2de Lic. Crim.
Academiejaar 93-94

INHOUDSTAFEL

-----

	pagina
<u>Voorwoord</u>	5
<u>Lijst der gebruikte afkortingen</u>	7
<u>Inleiding</u>	8
<u>Deel I :</u> <u>Wettelijke bepalingen</u>	9
Hoofdstuk 1. Het misdrijf verkrachting	10
1. Gronden tot wetswijziging	10
2. De huidige wetgeving	11
2.1. Definitie en constitutieve bestanddelen	11
2.2. Bestrafing en verzwarende omstandigheden	15
2.3. Poging	19
Hoofdstuk 2. Het misdrijf aanranding van de eerbaarheid	20
1. Begripsomschrijving en constitutieve elementen	20
2. Verschillende gevallen van aanranding van de eerbaarheid	21
3. Verzwarende omstandigheden	22
4. Poging	23
5. Bestrafing	23
Hoofdstuk 3. Bepalingen i.v.m. de bescherming van de privacy	25
1. Verbod van publikatie van de identiteit van het slachtoffer	25
2. Behandeling ter terechtzitting met gesloten deuren	26
3. De geneesheer en de aangifte : verbod, recht of plicht ?	27
Hoofdstuk 4. Het onderzoek aan het lichaam	31
1. Object	31
2. Bevoegdheid	31
3. Niet-tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek	34
4. Bewijswaarde van het deskundigenonderzoek	35
<u>Deel II :</u> <u>Ontstaan van de S.S.A.</u>	37
Hoofdstuk 1. De oorsprong	37
1. Nederland	37
2. Canada	38
3. Groot-Brittannië	39
Hoofdstuk 2. De situatie in België tevoren	40

Hoofdstuk 3. Invoer in België	42
1. De idee	42
2. De coördinatie	43
3. Doelstellingen	43
4. Projectontwikkeling	45
Hoofdstuk 4. Beschrijving en gebruik van de S.S.A.	49
1. Beschrijving	49
2. Werkwijze	51
Hoofdstuk 5. Aanpassingen van de S.S.A.	54
<u>Deel III :</u>	
<u>De aangiftebereidheid van slachtoffers</u>	75
Hoofdstuk 1. Algemeen	75
1. Overzicht van officieel geregistreerde cijfers	76
2. Slachtoffergegevens	80
Hoofdstuk 2. De invloed van de S.S.A. op de aangiftebereidheid	83
<u>Deel IV :</u>	
<u>De gerechtelijke procedure</u>	84
Hoofdstuk 1. De aangifte bij de politiediensten	84
1. Summiere ondervraging van het slachtoffer	85
2. Beperkte informatie geven aan het slachtoffer	86
3. Het medisch onderzoek van het slachtoffer	87
4. De grondige ondervraging van het slachtoffer en het opstellen van het proces-verbaal	89
5. Informatie en hulpverlening aan het slachtoffer	91
6. Kinderen als slachtoffers	92
7. De opleiding van politiemensen i.v.m. opvang	93
Hoofdstuk 2. De aangifte via de medische sector	95
Hoofdstuk 3. Het parketniveau	96
1. Wat betreft het onderzoek aan het lichaam	96
2. Wat betreft het vervolgingsbeleid	97
Hoofdstuk 4. De onderzoeksrechter	98
Hoofdstuk 5. De verdachte	99
Hoofdstuk 6. Het rechtbankniveau	100
1. Een woord over de procedure	100

2. Rechtspraak	100
<u>Deel V :</u>	
<u>De rol van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek</u>	102
Hoofdstuk 1. Oprichting en doelstellingen	102
1. Oprichting	102
2. Opdrachten	104
3. Personeelsbezetting en operationele diensten	106
Hoofdstuk 2. Het N.I.C. i.v.m. de S.S.A.	108
1. Het N.I.C. en andere laboratoria	108
2. Het overmaken van de S.S.A. aan het N.I.C.	109
3. Analyse van de stalen	110
4. De centrale DNA-databank, een project	113
5. Het expertiseverslag	114
<u>Deel VI :</u>	
<u>Evaluatie van de S.S.A. en de procedure</u>	115
1. Gebruiksfrequentie van de S.S.A.	116
2. De bewijskracht van de S.S.A.	123
3. De plaats van het ter beschikking houden van de S.S.A.	126
4. De S.S.A. en het inquisitoriaal karakter van het gerechtelijk onderzoek	127
5. De instrumenterende arts	130
6. De analyses verricht door het N.I.C.	132
7. De overbrenging van de S.S.A. naar de laboratoria	133
8. De kosten van de S.S.A. en van de analyses	135
<u>Besluit</u>	138
<u>Referentielijst</u>	142
<u>Bijlagen</u>	
1. S.S.A. slachtoffer : instructies voor de politiebeambte en voor de geneesheer (voorblad)	146
2. S.S.A. slachtoffer : handleiding en medisch rapport voor de geneesheer	147
3. S.S.A. slachtoffer : brief voor de huisarts	159
4. S.S.A. slachtoffer : gids voor de politie	160
5. S.S.A. : informatiegids voor slachtoffers van sexueel geweld	163
6. S.S.A. verdachte : handleiding en medisch rapport voor de geneesheer	175
7. S.S.A. verdachte : gids voor de politie	185
8. S.S.A. verdachte : instructies voor de politiebeambte	

en voor de geneesheer (voorblad)

188

VOORWOORD

Op een dag kreeg ik als adjunct-politiecommissaris op het werk een doos in handen gestopt. Het betrof de Set Sexuele Agressie (verder S.S.A.).

Na het doornemen van de instructies die ik erbij kreeg, gingen mijn gedachten onmiddellijk naar een ingebeeld slachtoffer, dat na de traumatische gebeurtenis van verkracht te zijn, naar de politie stapt, in shocktoestand en bibberend van schrik, gekwetst en bebloed, de kleren gedeeltelijk van het lichaam gescheurd en bevuild. In tranen uitbarstend doet ze haar verhaal, stotterend en soms minutenlang geen woord uitbrengend. En dan zou ik aan zulk ongelukkig slachtoffer moeten vragen of ze nog eens van kop tot teen uit de kleren wil gaan bij een arts die ze nog nooit gezien heeft en tot in haar intiemste lichaamsdelen wil laten peuteren voor een doel dat ze waarschijnlijk de eerste uren na het dramatische gebeuren nog niet zal begrijpen.

Enkele jaren later heb ik persoonlijk (gelukkig) nog niemand moeten overtuigen om in zulke omstandigheden de stap te zetten naar het onderzoek met de S.S.A. Doch het thema kwam weer ter sprake in de cursus gerechtelijke geneeskunde van Prof. Dr. De Roy. Het was uiteindelijk hij die me voorstelde om er een licentiaatsverhandeling over te schrijven, wat me dan ook onmiddellijk interesseerde.

Het doel van deze thesis is uiteindelijk tweërlei :

Ten eerste heb ik geprobeerd een overzicht te geven van al wat in de strafproces, van aangifte tot berechting, iets te maken heeft met die S.S.A.

Ten tweede is mijn betrachting geweest de S.S.A. door te lichten, van het ontstaan ervan over het gebruik zowel bij ons als van gelijkaardige procédés in het buitenland, tot het evalueren van de set na 4 jaar toepassing in België. Hierbij mocht ik de rol van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek (hierna N.I.C.) zeker niet uit het oog verliezen.

Zonder twijfel zal de lezer na het lezen van dit voorwoord ingenomen zijn door de idee dat ik negatief kritisch tegenover de S.S.A. sta, maar er zal blijken dat, hoewel er inderdaad een aantal niet te ontziene negatieve bemerkingen te maken zijn, de S.S.A. na enkele jaren ervaring met de nodige bijschavingen een waardevol instrument zal kunnen betekenen in de forensische geneeskunde.

Ik heb bewust het technisch biochemisch aspect terzijde gelaten, een materie die reeds uitvoerig besproken werd in een recente scriptie van de School voor Criminologische Wetenschappen.

Om praktische redenen heb ik voor het slachtoffer meestal het persoonlijk voornaamwoord "hij" gebruikt, hoewel dit in de meeste gevallen in de praktijk een vrouw zal zijn. Dit om mogelijke verwarring te vermijden. Laat ons echter niet uit het oog verliezen dat het slachtoffer inderdaad ook een persoon van het mannelijk geslacht kan zijn.

Ik wens tenslotte volgende personen te danken voor hun bereidwillige medewerking :

- Prof. Dr. G. De Roy, docent gerechtelijke geneeskunde aan de V.U.B., en mijn promotor voor dit werk, voor zijn bijstand, zowel wat betreft het verschaffen van informatie over deze materie als voor zijn technische raadgevingen over het schrijven van een verhandeling als dit ;
- Dhr. C. Deveth, directeur van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek te Brussel, en mevr. A. Marcotte en B. Hoste, assistentes genetica, voor de rondleiding aldaar ;
- Dhr. M. Peytier, 1ste substituut bij het parket van de procureur des Konings te Brussel, die me wegwijs maakte in de rol die het parket in deze materie speelt (interview) ;
- De Heren onderzoeksrechters B. Bulthé en J. Vlogaert te Brussel (interview) ;
- Dhr. E. Vandersypt, substituut-procureur des Konings te Brussel (interview) ;
- Dr. F. Bonbled, wetsgeneesheer te Brussel (interview) ;
- Dr. G. Deblock, directeur van de N.V. Medische Controle waar de S.S.A. ontworpen wordt, die mij een stapel documentatie opstuurde, evenals een exemplaar van beide sets ;
- Dhr. J. Stragier, 1ste Wachtmeester bij de rijkswacht, Centraal Bureau voor Opsporingen, afdeling technische recherche te Brussel (interview) ;
- alle andere personen wiens naam voorkomt in dit werk, die me schriftelijk of telefonisch inlichtingen verschaften.
- Dhr. J. Vancraenenbroeck, mijn schoonbroer, die me voor het neerschrijven van dit werk zijn personal computer uitleende voor de tijdspanne van anderhalf jaar ;
- mijn echtgenote en onze twee kindjes voor het geduld dat zij opbrachten om mij tijdens mijn schrijffuren te moeten missen.

Lijst der gebruikte afkortingen

N.I.C. : Nationaal Instituut voor Criminalistiek

S.S.A. : Set Sexuele Agressie

Sv : Wetboek van Strafvordering

Sw : Strafwetboek

INLEIDING

Een gewone inleiding zou beginnen met het ontstaan van het onderwerp waarover een werk handelt.

Ik heb echter geopteerd op een eerste deel waarin ik uiteenzet welke de bestaansreden is van de S.S.A., of m.a.w. welke feiten een misdrijf uitmaken waarvoor de set een hulpmiddel is om het op te helderen. Terwijl we toch de juridische toer op zijn, heb ik het dan ook onmiddellijk over enkele andere toonaangevende begrippen in deze problematiek, zoals daar zijn de privacy van het slachtoffer en het onderzoek aan het lichaam.

Dan kan ik er niet meer tussenuit en moet ik het hebben over de set zelf, met de voor de hand liggende indeling in de klassieke volgorde. Daarbij maak ik af en toe een sprong naar het buitenland, gezien de S.S.A. niet van Belgische origine is.

Eén van de hete hangijzers van deze ganse problematiek is de aangiftebereidheid van de misdrijven die onder de noemer seksuele agressie vallen. Reeds voor de S.S.A. in België in gebruik genomen werd, was dit een probleem. Of het delicate onderzoek met de S.S.A. hier nog een invloed op heeft, zal pas blijken na jaren gebruik van de set.

Vervolgens schets ik de ganse procedure die gevolgd wordt, van aangifte bij de politie van een seksueel misdrijf, tot het verschijnen voor de rechtbank, en dit alles meer praktisch gericht.

Wat betreft de analyses van de stalen vergaard bij middel van de S.S.A. speelt het Nationaal Instituut voor Criminalistiek een belangrijke rol. Vermits dit instituut pas sinds begin 1993 operationeel is, ga ik iets dieper in op zijn doelstellingen en taken in het algemeen.

Tenslotte geef ik in het laatste deel een evaluatie van de set. Na vier jaar ervaring blijkt nog steeds flink wat stof tot nadenken over te blijven.

Deel I :

WETTELIJKE BEPALINGEN

Inleiding

Het is de bedoeling om hier de wetgeving terzake door te lichten, om een algemeen beeld te geven teneinde de problematiek i.v.m. de S.S.A. vanuit strafrechterlijk oogpunt in te kaderen.

De S.S.A. wordt nl. gebruikt in het kader van de bewijsvoering van de misdrijven strafbaar gesteld onder artikelen 372 tot 378 van het Strafwetboek, namelijk aanranding van de eerbaarheid en verkrachting.¹

In 1989 werd de wetgeving omtrent de verkrachting gevoelig gewijzigd. Daarom hierna een overzicht, waarbij duidelijk een onderscheid wordt gemaakt tussen de delen van de oude wetgeving die nog van toepassing zijn en de nieuwe wetgeving.

Ik bespreek eerst het misdrijf verkrachting, omdat slechts in zeer weinig gevallen de S.S.A. zal gebruikt worden bij het misdrijf aanranding van de eerbaarheid. Daarenboven omschrijft de verkrachting sinds de wetswijziging een deel van de daden die vroeger als aanranding van de eerbaarheid werden beschouwd.

Vervolgens heb ik het ook nog over de bepalingen i.v.m. de bescherming van de privacy in het kader van de gerechtelijke procedure bij deze misdrijven, en over het zogenaamde onderzoek aan het lichaam welk als onderzoeksdaad toch wel bijzondere aandacht vraagt.

---

¹ Informatiedossier : Verkrachting, wie help je door te zwijgen ? 1990, Min. maatschappelijke emancipatie en justitie, p. 6.

Hoofdstuk 1 : HET MISDRIJF VERKRACHTING

-----

1. Gronden tot wetswijziging

Op 18 juli 1989 werd de nieuwe wet op de verkrachting gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Het gaat om de wet van 4 juli 1989, genaamd "Wet tot wijziging van sommige bepalingen betreffende het misdrijf verkrachting".

Mevrouw Miet Smet die in die tijd staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie was, heeft, samen met anderen, het initiatief hiertoe genomen. De parlementaire behandeling van de kwestie heeft meer dan zeven jaar geduurd.

Mevrouw Smet was vooral begaan met de problemen vanuit het oogpunt van het slachtoffer in dit kader, en maakte dan ook werk van een aantal beleidsinitiatieven i.v.m. voorlichting en sensibilisering omtrent deze misdrijven. Zij beoogde vooral de preventie en de detectie ervan, alsook de verbetering en de coördinatie van de opvang van slachtoffers van seksuele agressie en de eerste hulp aan deze mensen.

Zo werden bvb. een aantal sensibiliseringscampagnes gehouden : mevr. Smet liet, in samenwerking met minister van Justitie Wathélet, een aantal brochures ontwerpen en verspreiden, zowel voor particulieren ("Verkrachting, wie help je door te zwijgen ?", 1990, niet te verwarren met de gelijknamige brochure bestemd voor de politiediensten i.v.m. de S.S.A.) als voor de politiediensten ("Geweld gewild ?", 1990).

De totstandkoming van de nieuwe wet moet dus gezien worden in het kader van een ruimer beleid, nl. als gevolg van het feit dat die bepaalde vorm van criminaliteit als een ernstig maatschappelijk probleem werd beschouwd, o.a. door vrouwenbewegingen.

Het is ook zo dat de wijziging van deze wet optrad op een moment dat een daling van het aantal geregistreeerde verkrachtingen genoteerd werd (zie verder deel III.1.). Een wetswijziging in die zin na deze daling klinkt onlogisch, maar ze wordt meteen verantwoord als we zien dat slachtofferonderzoek (bij hetwelk niet-aangegeven misdrijven dus ook inbegrepen zijn) uitwees dat :

- ongeveer één op drie vrouwen ooit het slachtoffer werd van een of andere vorm van seksueel geweld ;
- één op acht van een matig ernstige of zeer ernstige vorm ;
- 6,5 % van de totale onderzoekspopulatie maakte een vorm van seksueel geweld mee die zou kunnen vervolgd worden als verkrachting of poging tot verkrachting.

Hierbij werden dan nog de feiten gepleegd door echtgenoten niet meegerekend.²

In deel III zullen we de waarde van zulke cijfers verder bespreken, doch we kunnen niet loochenen dat ze belangrijk genoeg ogen om van een ernstig probleem te spreken.

Geïnspireerd door wat in het buitenland gebeurde heeft mevr. Smet ertoe bijgedragen tot het toepassen van de S.S.A. in het strafrechtelijk onderzoek.

2. De huidige wetgeving

Wat werd uiteindelijk gewijzigd ?³

- het begrip 'verkrachting' werd voor het eerst wettelijk gedefinieerd ;
- er was een aanpassing van de bestraffing en van de verzwarende omstandigheden ;
- invoering van nieuwigheden wat betreft de bescherming van de interne en externe publiciteit en het medisch deskundigenonderzoek.

De huidige tekst valt nog steeds onder de artikelen 375 tot 378 van het strafwetboek.

2.1. Definitie en constitutieve bestanddelen van het misdrijf verkrachting

Vroeger werd verkrachting beschouwd als een bepaalde vorm van aanranding van de eerbaarheid⁴, nl. deze waarbij zich een 'normale doch niet geoorloofde geslachtsgemeenschap met een vrouw die zich daartegen verzet of er niet geldig in toestemt' voordoet. Hierdoor werden vele afwijkende vormen van sexueel gedrag uitgesloten en konden niet als verkrachting vervolgd worden. Voorbeelden hiervan zijn sodomie, homoseksuele agressie, anale

---

² HUTSEBAUT F., De nieuwe wetgeving op de verkrachting, Pan. 1990, nr 1, p. 32.

³ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 33

⁴ DELVA J., Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, A.P.R., 1967, nr 212.

penetratie, fellatio. Verkrachting kon ook alleen maar gebeuren door een man op een vrouw⁵.

Daarenboven werd verkrachting binnen het huwelijk eveneens uitgesloten tot 1979, wanneer een arrest van het Hof van Beroep van Brussel hierover anders besliste en de rechtspraak volledig anders ging oriënteren wat betreft dit aspect van de omschrijving van sexuele agressie.

De doelstelling van de incriminatie bleek vroeger niet zozeer te liggen in de bescherming van de sexuele integriteit, maar in de bescherming van de familiale orde. Vandaar dat de artikelen i.v.m. verkrachting onder de titel VII van het strafwetboek geplaatst werden (nl. "misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en de openbare zedelijkheid") en niet onder titel VIII (nl. "misdaden en wanbedrijven tegen personen").

Dit ligt nu wel anders : uit de memorie van toelichting van de nieuwe wet⁶ blijkt dat verkrachting nu een inbreuk uitmaakt op het sexuele zelfbeschikkingsrecht. Het gebrek aan toestemming wordt nu een hoofdbestanddeel van het misdrijf.

Het nieuwe artikel 375 Sw. (dat nog steeds onder titel VII van boek II geschikt staat) luidt als volgt :

" Verkrachting is elke daad van sexuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt.

Toestemming is er met name niet wanneer de daad is opgedrongen door middel van geweld, dwang of list of mogelijk is gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamenlijk of een geestelijk gebrek van het slachtoffer.

Met opsluiting wordt gestraft ieder die de misdaad van verkrachting pleegt.

...

Als verkrachting met behulp van geweld wordt beschouwd elke daad van sexuele penetratie, van welke aard en met welk middel ook, die gepleegd wordt op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van veertien jaar niet heeft bereikt..."

We kunnen uit deze definitie de vier bestanddelen van het misdrijf

---

⁵ DE NAUW A., Inleiding tot het bijzonder strafrecht, Kluwer, 1992, p. 90.

⁶ Memorie van Toelichting, Parl. Doc. Kamer, 1981-82, nr 166/1, p. 1.

afleiden : ⁷

a) " elke daad van sexuele penetratie " :

- er dient dus penetratie plaats te vinden, wat zoveel betekent als 'doordringing, binnendringing'. Louter uitwendig contact is niet voldoende, maar ontmaagding van het slachtoffer is anderzijds niet noodzakelijk om van verkrachting te kunnen spreken.

- de penetratie moet van sexuele aard zijn, refererend naar een objectief aspect (de gangbare sexuele gedragsnorm) en een subjectief aspect (het sexuele opzet in hoofde van de dader). Deze moeten beide aanwezig zijn.

- Gezien echter de grens hierdoor nog altijd niet duidelijk getrokken is, zal de rechter ten gronde soeverein oordelen.

b) " van welke aard en met welk middel ook " :

- van welke aard : betekent dat, in tegenstelling met vroeger, niet alleen normale geslachtelijke omgang bedoeld wordt, maar dat het ook orale of anale penetratie kan betreffen ;

- met welk middel ; de penetratie kan niet alleen geschieden met het mannelijk geslachtsdeel, maar ook met een ander voorwerp ;

- Ook hier zullen twijfels kunnen opduiken, waar de rechter ten gronde de voorgelegde feiten zal moeten interpreteren.

c) " gepleegd op een persoon " :

- in tegenstelling met vroeger heeft het geslacht van dader en slachtoffer geen belang meer ;

- verkrachting kan nu ook geschieden binnen het huwelijk, vermits de persoon niet meer beperkend omschreven wordt.

---

⁷ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 36-43.

d) " die daar niet in toestemt " :

- d.w.z. wanneer blijkt uit de feiten dat er geweld is gepleegd in de betekenis van art. 483 Sw. (fysieke dwang gepleegd op personen), waarvan de zwaarwichtigheid door de rechter ten gronde zal beoordeeld worden.

Er bestaat echter de mogelijkheid dat een koppel aan een vrijpartij begint, maar dat de vrouw niet tot geslachtsbetrekkingen wenst over te gaan. De man kan de weigering en het verzet echter beschouwen als een actie vanwege de vrouw met als doel de situatie meer piment te geven. Emile Garçon⁸ schreef in dit verband : "Il ne nous paraît pas impossible que le juge acquière la conviction que l'accusé s'est trompé, de bonne foi, sur le véritable caractère de sa résistance. Beaucoup de verdicts d'acquittement s'expliquent peut-être par cette considération".

- ofwel dat er gebruik wordt gemaakt van geweld of bedreiging. Met de uitdrukking 'met geweld of bedreiging' wordt bedoeld de betekenis van art. 483 Sw.⁹, nl. :

"Onder geweld verstaat de wet daden van fysieke dwang gepleegd op personen.

Onder bedreiging verstaat de wet alle middelen van morele dwang door het verwekken van vrees voor een dreigend kwaad."

Er wordt niet vereist dat het geweld aangewend wordt op het ogenblik zelf van de aanranding. Ook het voorafgaand geweld uitgeoefend teneinde de aanranding te plegen volstaat.¹⁰

De rechtspraak en rechtsleer stellen de verrassing, wanneer de dader zijn slachtoffer dus geen kans op verzet heeft gelaten, gelijk met geweld of bedreigingen.¹¹

- of dat er gebruik wordt gemaakt van een list, al of niet met machinatie zoals het bewust toedienen van verdovende middelen of alcohol.

- dit kan ook het gevolg zijn van een onvolwaardigheid door een lichamenlijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer, zoals krankzinnigheid of zwakzinnigheid, bewusteloosheid, verdoving, dronkenschap, hypnose.

e) Bijzonder geval : 'de verkrachting bij gelijkstelling' :

---

⁸ GARCON E., Code Pénal Annoté, Parijs, 1956, vol. 2, p. 197, nr 45.

⁹ DE NAUW A., 1992, o.c., p. 89.

¹⁰ Cassatie 11 februari 1942, arr. Cass. 1942, 17.

¹¹ DE NAUW A., 1992, o.c., p. 89.

Het voorlaatste lid van art. 375 Sw. houdt in wat men noemt 'de verkrachting bij gelijkstelling', wat ook voor de wetswijziging reeds bestond. Het betreft de verkrachting van een kind dat de volle leeftijd van 14 jaar niet bereikt heeft. Hier volstaat elke daad van seksuele penetratie, van welke aard en met welk middel ook. Reeds in 1976 stelde het Hof van Cassatie dat hier geen enkele vorm van dwang moet bewezen worden ¹². Men gaat uit van een vermoeden juris et de jure dat een eventuele toestemming gebrekkig en dus ongeldig is.

De leeftijd van het slachtoffer geldt hier niet als verzwarende omstandigheid, maar als bestanddeel van het misdrijf.

2.2. Bestrafing en verzwarende omstandigheden

We hebben hier te maken met een vrij complexe situatie, gezien we rekening moeten houden met een brede waaier van factoren die de straftoemeting kunnen beïnvloeden, al dan niet in combinatie met elkaar. Deze factoren zijn van diverse aard, nl. de leeftijd van het slachtoffer, de hoedanigheid van dader en slachtoffer, de pluraliteit van de daders, de gebruikte middelen en de eventuele gevolgen. Sommige gevallen waren al van toepassing in de oude wetgeving, maar er zijn ook enkele nieuwe verzwarende omstandigheden bijgekomen. ¹³

Hieronder geef ik een overzicht weer.

2.2.1. Principiële strafmaat :

Het misdrijf verkrachting wordt in principe bestraft met opsluiting (3de lid van art. 375 Sw).

De schuldigen worden daarenboven veroordeeld tot ontzetting van de rechten genoemd in artikel 31, 1°, 3°, 4° en 5°, t.t.z. :

31, 1° : levenslange ontzetting van het recht om openbare ambten, bedieningen of betrekkingen te vervullen ;

31, 3° : enig ereteken te dragen of enige adellijke titel te voeren ;

31, 4° : gezworene of deskundige te zijn, als instrumentair of arresterend getuige bij akten op te treden, en in rechte getuigen, anders dan om enkel inlichtingen te geven ;

31, 5° : deel uit te maken van enige familieraad, geroepen te

---

¹² Cassatie 26 oktober 1976, R.W., 1977-78, p. 109.

¹³ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 43.

worden tot het ambt van voogd, toeziende voogd of curator, behalve over hun eigen kinderen en op gunstig advies van de familieraad, of het ambt van gerechtelijk raadsman of voorlopig bewindvoerder uit te oefenen.

2.2.2. Verzwarende omstandigheden :

a) De leeftijd van het slachtoffer

- De straf luidt dwangarbeid van 10 tot 15 jaar indien het slachtoffer minderjarig is, ouder dan 16 jaar (lid 4 van art. 375 Sw) ;

- De straf luidt dwangarbeid van 15 tot 20 jaar indien het slachtoffer boven de volle leeftijd is van 14 jaar, maar beneden die van 16 jaar (lid 5 van art. 375 Sw) ;

- Indien het slachtoffer minder dan 14 jaar is, is die leeftijd geen verzwarende omstandigheid, maar een essentieel bestanddeel van het misdrijf. De straf luidt dan eveneens dwangarbeid van 15 tot 20 jaar (voorlaatste lid van art. 375 Sw) ;

- De straf is levenslange dwangarbeid indien het kind geen volle 10 jaar oud is (laatste lid van art. 375 Sw).

b) De gevolgen van het misdrijf

Indien de verkrachting de dood van het slachtoffer veroorzaakt, luidt de straf levenslange dwangarbeid (art. 376, 1ste lid, Sw).

Dit is nu in alle gevallen zo, vroeger gold dit slechts in het geval het slachtoffer geen volle zestien jaar was. Deze strafverzwaring heeft als gevolg dat het misdrijf niet meer kan gecorrectionaliseerd worden, en dus door het Hof van Assisen moet berecht worden.¹⁴

Andere gevolgen, zoals zwangerschap t.g.v. verkrachting of sexueel overdraagbare ziekten worden niet bijzonder behandeld in deze paragraaf van de wet.

c) De gebruikte middelen

De straf is dwangarbeid van 15 tot 20 jaar indien de verkrachting voorafgegaan is of gepaard gegaan is met lichamelijke foltering of opsluiting (2de lid van art. 376 Sw).

Dit is eveneens nieuw sinds de wetswijziging. Het begrip

---

¹⁴ DE NAUW A., Syllabus Strafrecht, V.U.B. 1991, p. 195.

foltering werd echter wel reeds gebruikt in het strafwetboek, namelijk als verzwarende omstandigheid bij gijzeling, wederrechtelijke aanhouding en diefstal met geweld of bedreiging. Onder foltering verstaat men "een bijzondere vorm van brutaliteit, nl. een georganiseerd langdurig geweld" waarbij vooral het sadistisch karakter van de methode moet worden beklemtoond.¹⁵

- En even nieuw als het voorgaande is de verzwarende omstandigheid van het plegen van het misdrijf verkrachting onder bedreiging van een wapen of een op een wapen gelijkend voorwerp, wat te vinden is onder lid 3 van art. 376 Sw. De strafmaat is 10 tot 15 jaar dwangarbeid.

d) De hoedanigheid van de dader :

- Artikel 377 somt een hele reeks hoedanigheden op die een verzwarende omstandigheid opleveren indien toepasbaar op de schuldige :

"Is de schuldige een bloedverwant in opgaande lijn ; behoort hij tot degenen die over het slachtoffer gezag hebben ; heeft hij misbruik gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen ; is hij een geneesheer, heelkundige, verloskundige of officier van gezondheid aan wie het kind ter verzorging was toevertrouwd ; ..."

Het betreft hier een louter exemplatieve opsomming, waaruit t.o.v. vroeger enkele functies werden geschrappt, maar de nieuwe tekst blijft "concrete toestanden beogen waarin gezag wordt misbruikt, zelfs als die niet in een strikt hiërarchisch of familiaal kader passen".¹⁶

Tijdens de parlementaire besprekingen werden als voorbeelden geciteerd : bedreigingen met ontslag door werkgevers, politie en rijkswacht die misbruik maakt van de situatie, een belastingscontroleur die een vrouw onder zware druk plaatst.¹⁷

---

¹⁵ Verslag Brouhon, Parl. Doc. Kamer, 1981-82, nr 166/8, p. 25.

¹⁶ Verslag Delruelle-Ghobert, Parl. Doc. Senaat, 1988-89, nr 675/2.

¹⁷ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 45.

e) De pluraliteit van de daders :

Artikel 377 Sw. vermeldt dat eveneens een verzwarende omstandigheid is, het feit dat de schuldige door één of meerdere personen geholpen is in de uitvoering van de misdaad of van het wanbedrijf.

Hierna volledigheidshalve een overzicht :

- het misdrijf van verkrachting zonder andere verzwarende omstandigheden wordt dan bestraft met opsluiting van tenminste 7 jaar ;

- wordt de misdaad gepleegd op de persoon van een minderjarige boven de volle leeftijd van 16 jaar, dan bedraagt de dwangarbeid tenminste 12 jaar ;

- wordt de misdaad gepleegd op de persoon van een kind boven de volle leeftijd van 14 jaar en beneden die van 16 jaar, dan wordt de schuldige gestraft met dwangarbeid van tenminste 17 jaar ;

- wordt de misdaad gepleegd op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van 14 jaar niet heeft bereikt, maar ouder is dan 10 jaar (verkrachting bij gelijkstelling) bedraagt de straf dwangarbeid van tenminste 17 jaar.

f) Bijzondere omstandigheid i.h.v. het slachtoffer

Indien de verkrachting gepleegd is op een persoon die ingevolge zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid bijzonder kwetsbaar is, wordt de schuldige gestraft met dwangarbeid van 10 tot 15 jaar (art. 376, 3de lid Sw).

De bedoeling is een extra bescherming in te lassen voor bepaalde categorieën van personen die bijzonder kwetsbaar zijn¹⁸, en waarvan sommigen misbruik maken.

---

¹⁸ Amendement Henrion, Parl. Doc. Kamer, 1981-82, nr 166/5.

2.3. Poging

Verkrachting is altijd een misdad. Uit art. 52 Sw. volgt dat de poging dus ook steeds strafbaar is. Dit is zowel het geval bij de eigenlijke verkrachting als bij de verkrachting bij gelijkstelling.

Het is echter niet steeds duidelijk waar de grens ligt tussen aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging en poging tot verkrachting.¹⁹

---

¹⁹ DE NAUW A., 1992, o.c., p. 92.

Hoofdstuk 2 : HET MISDRIJF AANRANDING VAN DE EERBAARHEID

---

1. Begripsomschrijving en constitutieve elementen

1.1. Begripsomschrijving

Dit misdrijf wordt behandeld in de artikelen 372 tot 374 van het strafwetboek.

We vinden er echter geen definitie van terug. Zoals gezegd werd verkrachting vroeger steeds als een vorm van aanranding van de eerbaarheid beschouwd. Het is slechts sinds de nieuwe wet op de verkrachting dat men in de wettekst een duidelijke scheidingslijn trekt.

Het verschil tussen beide werd echter vroeger reeds door het Hof van Cassatie bepaald ²⁰ :

"Het verschil ligt in het doel, in de uitwerking en in de graad van onzedelijkheid die het misdrijf veronderstelt. Wanneer dus bij het misdrijf aanranding van de eerbaarheid nog bijzondere bestanddelen te pas komen, spreken we van verkrachting."

1.2. Constitutieve elementen van de aanranding der eerbaarheid

1.2.1. Inbreuk op de sexuele onaantastbaarheid

Men dient dit begrip breed te interpreteren : het kan gaan van de traditionele 'klets op de vrouwelijke bil' over het betasten van de intieme lichaamsdelen tot bvb. het met geweld een tongkus afdwingen.

Het zal uiteraard slechts in de gevallen waarbij sporen achtergebleven zijn dat men de S.S.A. zal gebruiken om het misdrijf aan te tonen.

---

²⁰ Cassatie 13 mei 1942, arr. Cass. 1942, 57., Cassatie 8 december 1981, arr. Cass. 1981, 483.

1.2.2. Ontstentenis van geldige toestemming bij het slachtoffer

Dit kan gaan om sexuele handelingen die opgedrongen worden aan het slachtoffer (zie de voornoemde voorbeelden in 1.2.1.) enerzijds (art. 373 Sw.), en sexuele handelingen die door de dader niet opgedrongen worden maar gepleegd worden op de persoon of met behulp van bepaalde minderjarigen (art. 372 Sw.) anderzijds. Deze laatste incriminatie vindt haar oorsprong in de rechtsfictie dat bepaalde minderjarigen niet bekwaam geacht worden geldig toe te stemmen in sexuele handelingen.²¹

1.2.3. Algemeen opzet

Het algemeen opzet volstaat hier, de bedoeling van de dader heeft hierbij geen belang.

2. Verschillende gevallen van aanranding van de eerbaarheid

2.1. Zonder geweld of bedreiging

Hier kunnen we nog bijkomende elementen onderscheiden :

a) slachtoffer minder dan 16 jaar oud :

Inderdaad, art. 372, 1ste lid Sw. stelt aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op de persoon of met behulp van de persoon van een kind beneden de volle leeftijd van zestien jaar eveneens strafbaar. De strafwet stelt namelijk een vermoeden juris et de jure dat een minderjarige minder dan zestien jaar oud geen geldige toestemming kan geven tot sexuele handelingen.²²

De rechtsleer gaat nog verder en stelt dat de verdachte zelfs niet kan invoeren dat hij de leeftijd van het slachtoffer niet kende. Slechts de onoverkomelijke dwaling kan als grond van schuldonthefing aangenomen worden.²³

---

²¹ DE NAUW A., 1992, o.c., p. 87.

²² Cassatie 14 december 1972, arr. Cass. 1972, 372., Brussel 16 juni 1971, Pas. 1971, II, 347.

²³ RIGAUX & TROUSSE, P.E., Les crimes et d9lits du code p9nal, Brussel, Bruylant, Tome V, p. 304.

Zelfs al heeft het slachtoffer tot de betrekkingen aangezet, dan nog blijft het misdrijf bestaan.²⁴

b) slachtoffer minderjarig ouder dan 16 jaar :

Art. 372, lid 2 Sw. stelt eveneens strafbaar de aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging door een bloedverwant in de opgaande lijn gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een minderjarige, zelfs indien deze de volle leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, maar niet ontvoegd is door het huwelijk.

2.2. Met geweld of bedreiging

Bovenop de constitutieve bestanddelen komt het element geweld of bedreiging bij, reeds uitvoerig besproken onder het hoofdstuk verkrachting (Hoofdstuk 1, 2.1., d. hierboven).

3. Verzwarende omstandigheden

3.1. wanneer de leeftijd van het slachtoffer dat niet ontvoegd is door het huwelijk minder dan zestien jaar is, in het geval van bloedverwantschap van de dader.

3.2. de leeftijd van het slachtoffer in geval van geweld of bedreiging :

Hier bestaan twee gradaties in de strafverzwaring :

a) indien het slachtoffer minderjarig is maar ouder dan zestien ;

b) indien het slachtoffer jonger is dan zestien.

3.3. Verder zijn ook alle verzwarende omstandigheden vermeld in het hoofdstuk onder verkrachting van toepassing.

---

²⁴ Luik, 28 januari 1942, Pas. 1942, II, 51.

4. Poging

Het misdrijf aanranding van de eerbaarheid bestaat zodra er een begin van uitvoering is (art. 374 Sw.). Er is dus geen sprake van strafvermindering, noch van poging.

Het spreekt voor zich dat het niet steeds duidelijk is wanneer er een begin van uitvoering is van een inbreuk op de sexuele onaantastbaarheid. Daarom zegt de rechtspraak dat de handeling een immoreel karakter moet hebben en ondubbelzinnig moet zijn.²⁵

Zelfs wanneer de dader zijn handelingen vrijwillig staakt, blijven deze strafbaar, dit in tegenstelling tot art. 51 Sw., dat zegt dat de poging vrijwillig afgebroken door de dader, niet strafbaar is.²⁶

5. Bestrafing

5.1. Zonder geweld of bedreiging (zie 3.1.)

In principe is de straf hier opsluiting.

In het geval van verzwarende omstandigheid wanneer de dader een bloedverwant is in opgaande lijn en het slachtoffer niet ontvoegd is door het huwelijk en minderjarig en ouder is dan zestien jaar, is de straf dwangarbeid van tien tot vijftien jaar.

5.2. Met geweld of bedreiging (zie 3.2.)

In principe is de straf hier gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar.

Noot : het lijkt onlogisch dat de bestrafing lager ligt dan zonder geweld of bedreiging, doch in het laatste geval gaat het steeds om minderjarige slachtoffers.

Indien het slachtoffer minderjarig is maar ouder dan zestien jaar, luidt de straf opsluiting.

Indien het slachtoffer jonger is dan zestien jaar, dan luidt de

---

²⁵ K.I. Luik 22 oktober 1963, Jur. Liège, 1963-64, 85.

²⁶ DE NAUW A., 1992, o.c., p. 90.

straf dwangarbeid van tien tot vijftien jaar.

5.3. De andere verzwarende omstandigheden, vermeld in 3.3.

Wat betreft deze vermeld onder a - b - c en d : ze worden bestraft met dezelfde straffen als het misdrijf verkrachting (zie hierover hoofdstuk 1, 2.2.).

Wat betreft e en f gelden de volgende straffen :

1) dwangarbeid van tien tot vijftien jaar, in het geval van :

- aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op een persoon van minder dan zestien jaar oud ;

- aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging op een minderjarige boven de zestien jaar ;

2) gevangenisstraf van twaalf maanden tot vijf jaar, ingeval van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging op een meerderjarige ;

3) dwangarbeid van twaalf jaar tot vijftien jaar, ingeval van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging op een minderjarige van minder dan zestien jaar.

5.4. Zoals ook voor de verkrachting het geval is, geldt art. 378 Sw., welk stelt dat de schuldigen in elk geval veroordeeld worden tot ontzetting uit de rechten zoals vernoemd in art. 31, 1°, 3°, 4° en 5° (zie hoofdstuk 1, 2.2.1.).

Hoofdstuk 3 : BEPALINGEN I.V.M. DE BESCHERMING VAN DE PRIVACY

-----

1. Verbod van publicatie van de identiteit van het slachtoffer

-----

Het nieuwe artikel 378bis van het strafwetboek dienaangaande luidt als volgt :

"Publicatie en verspreiding door middel van boeken, pers, film, radio, televisie of op enige andere wijze, van teksten, tekeningen, foto's of enigerlei beelden waaruit de identiteit kan blijken van het slachtoffer van een in hoofdstuk V, titel VII van boek II genoemd misdrijf, zijn verboden, tenzij met schriftelijke toestemming van het slachtoffer of met toestemming, ten behoeve van het onderzoek, van de met het onderzoek belaste magistraat.

Overtreding van dit artikel wordt gestraft met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar en met geldboete van driehonderd frank tot drieduizend frank of met 99n van die straffen alleen."

Zulke bepaling was vroeger niet voorzien, maar bestond wel al in het kader van de wet op de jeugdbescherming. Ze geldt zowel voor het misdrijf verkrachting als voor het misdrijf aanranding van de eerbaarheid.

Deze innovatie is positief, en heeft tot doel, indien het slachtoffer dit wenst en voor zover bekendmaking niet noodzakelijk is in functie van het onderzoek, de anonimiteit van het slachtoffer te garanderen. Maar volgens Hutsebaut²⁷ kan dit wel problemen met zich meebrengen, met name wat betreft de uitdrukking 'publicatieverbod behoudens toestemming'.

In principe geldt dus een publicatieverbod, dat in twee gevallen echter kan opgeheven worden :

Ten eerste kan dit wanneer publicatie noodzakelijk is in het kader van het gerechtelijk onderzoek. De instrumenterende magistraat dient zijn toestemming tot opheffing van het verbod te geven, niet het slachtoffer. Dit kan, indien strikt geïnterpreteerd, problemen opleveren voor het onderzoek. Zo kan men stellen dat de politie de identiteit van het slachtoffer slechts aan derden kan doorgeven na het akkoord te hebben gevraagd van de magistraat, waardoor het onderzoek vertraging kan oplopen.

---

²⁷ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 46.

Ten tweede kan het slachtoffer zelf, mits schriftelijke bevestiging van zijn toestemming, het publicatieverbod opheffen. Het gevaar bestaat dat de sensatiepers hier zou kunnen een prijs bieden aan het slachtoffer om verhalen of foto's af te kopen, wat uiteraard niet de bedoeling is van de wetgever.

2. Behandeling ter terechtzitting met gesloten deuren

Het hoeft geen betoog dat het slachtoffer over het algemeen moeilijke momenten doormaakt op de terechtzitting, vooral wanneer een confrontatie met de dader dient te gebeuren.

Uit onderzoek blijkt dat slachtoffers van verkrachting het moeten getuigen in de rechtszaak als één van de meest beangstigende opgaven ervaren. Dit is angst voor de confrontatie met de dader en zijn raadsman, maar ook angst omdat men denkt dat men door de rechter niet zal worden geloofd, en angst om zulke moeilijke verklaringen af te leggen voor een vreemd publiek, dat soms met een gretig oor zit te luisteren.

Eén van de principes in ons rechtsbestel is de openbaarheid van de terechtzittingen. Doch sinds de nieuwe wet op de verkrachting werd art. 190 Sv. aangevuld met de notie dat ingeval van vervolgingen voor verkrachting of aanranding van de eerbaarheid, het vonnisgerecht kan bevelen dat de zaak met gesloten deuren wordt behandeld, indien een van de partijen of het slachtoffer het vraagt, namelijk met het oog op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer.

Om deze regel ook voor het Hof van Assisen te kunnen toepassen werd artikel 310 Sv. aangevuld met een verwijzing naar art. 190 Sv.

Er werd wel beslist in de parlementaire besprekingen van er bij de rechterlijke macht op aan te dringen dat de verzoeken tot sluiting van de deuren van de zijde van de slachtoffers van een verkrachting met de grootste aandacht zouden worden bestudeerd, teneinde het aandeel van het openbaar en het particulier belang in de eventuele beslissing om al dan niet een sluiting van de deuren te bevelen, tegen elkaar af te wegen.²⁸

Eigenlijk bestond reeds zulke bepaling, nl. in artikel 96 van de Grondwet, welk zegt dat de behandeling van een zaak of een gedeelte ervan met gesloten deuren kan plaatsvinden, maar slechts als er gevaar is voor de openbare orde en de goede zeden.

Dit criterium werd nu dus uitgebreid tot het belang van de

---

²⁸ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 47.

bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de individuele procespartijen. Ook het slachtoffer kan dit nu vragen, zelfs als het niet als getuige verklaringen dient af te leggen, en zelfs als het slachtoffer niet op de zitting aanwezig is. De wet voorziet niet op welke wijze dit verzoek dient gedaan, en daarom volstaat bvb. een gewone brief, leidt Hutsebaut af.²⁹

3. De geneesheer en de aangifte : verbod, recht of plicht ?

Een slachtoffer van verkrachting kan oordelen van zich niet bij een politiedienst te begeven, maar wel een geneesheer gaan op te zoeken. Dan kunnen we ons de vraag stellen of deze arts, in het belang van het gerecht of in het belang van het slachtoffer, de gerechtelijke overheden kan, mag of moet verwittigen.

Hier wordt door de wetgever geen eenduidig antwoord verschaft, en we moeten dan ook verschillende wettelijke bronnen gaan overwegen.

In de eerste plaats is er art. 458 Sw., dat bepaalt dat schending van het beroepsgeheim, waaraan o.a. artsen gebonden zijn, strafbaar is, waardoor zij dus geen misdrijven kunnen aangeven. Enkel wanneer zij geroepen worden om in rechte getuigenis af te leggen worden zij van deze zwijgplicht ontheven. Deze plicht wordt daarenboven door de medici als vrij absoluut beschouwd.

Dit is echter tegenstrijdig met drie andere bepalingen :

a) de verplichting van art. 20 van het K.B. van 31 mei 1885, dat bepaalt dat artsen die opgeroepen zijn in gevallen die tot een gerechtelijk onderzoek aanleiding kunnen geven, hiervan onmiddellijk kennis moeten geven aan de gerechtelijke overheid. Het Hof van Cassatie heeft wat dit betreft uitdrukkelijk gesteld dat deze verplichting geen afbreuk doet aan de verplichting tot naleving van het beroepsgeheim³⁰.

b) art 422bis van het strafwetboek, dat het verzuim hulp te verlenen aan personen die in gevaar verkeren, strafbaar stelt. Het kan inderdaad zijn dat het slachtoffer dat zich bij de arts aanbiedt, nog steeds gevaar loopt, bvb. bij herhaalde incest.

c) artikel 30 van het wetboek van strafvordering, dat stelt dat

---

²⁹ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 48.

³⁰ Cassatie 30 oktober 1978, Arr. Cass., 1978-79, p. 235.

ieder die getuige is geweest van een aanslag op iemands leven of eigendom verplicht is hiervan bericht te geven aan de procureur des Konings.

Er wordt dus van de arts een keuze verwacht tussen twee conflictueuze juridische verplichtingen : enerzijds het beroepsgeheim en anderzijds het aangeven van misdrijven.

Hutsebaut ³¹ stelt dat volgende algemene regels kunnen gehanteerd worden naargelang de omstandigheden :

a) Indien hij geraadpleegd wordt door de dader of mededader :

Meestal geldt het principe van het beroepsgeheim als de patiënt dader of mededader is van het misdrijf, behalve wanneer de arts zich zou kunnen beroepen op de noodtoestand als hij van oordeel was dat hem, gezien het bestaan van een onmiddellijk, ernstig en dreigend gevaar voor anderen, geen andere mogelijkheid overblijft dan aangifte te doen om zware gevolgen voor deze anderen te vermijden ³². Men beschouwt dit als een kwestie van belangenafweging : de bescherming van het slachtoffer is hier belangrijker dan de naleving van de zwijgplicht.

b) Indien hij geraadpleegd wordt door het slachtoffer :

Indien de patiënt het slachtoffer is geweest van een misdrijf bestaat er in hoofde van de arts minstens het recht om aangifte te doen. Het Hof van Cassatie besliste uitdrukkelijk dat het verbod van door het beroepsgeheim gedekte feiten bekend te maken niet geldt voor feiten waarvan de patiënt het slachtoffer is geweest ³³. Dit strookt met de eerder vernoemde wettelijke bepalingen onder a) en c).

Tenslotte wordt dit voor wat betreft minderjarigen nog uitdrukkelijk bevestigd door art. 61 van de code van de geneeskundige plichtenleer :

"Wanneer de geneesheer meent dat een minderjarige wordt mishandeld, ondervoed is of onvoldoende verzorgd wordt, dient hij de ouders, de voogd of de gerechtelijke overheid hiervan op de hoogte te brengen.

...

In al deze gevallen treedt de geneesheer in de eerste plaats op om het slachtoffer te beschermen."

---

³¹ HUTSEBAUT F., Kindermishandeling en justitie, uit : Kindermishandeling en -verwaarlozing in Vlaanderen, Acco, 1990, p. 160 e.v.

³² Cassatie 13 mei 1987, Arr. Cass. 1986-87, nr. 535.

³³ Cassatie 9 februari 1988, Arr. Cass. 1987-88, nr. 346.

Dit is echter een probleem wanneer zowel de minderjarige als de ouders (bvb. de ouders van de minderjarige) patiënt zijn van de behandelende arts. Deze laatste staat dan weer voor een keuze. Steeds volgens Hutsebaut zal in ernstige gevallen, ter bescherming van het kind, de mogelijkheid en zelfs de verplichting tot aangifte dienen te primeren op de zwijgplicht door beroep te doen op het begrip noodtoestand. In zulke situatie kan de arts zelfs art. 422bis inroepen en de aangifte beschouwen als 'ultimum remedium'.

Doch dit laatste hoeft niet steeds uit te monden in een aangifte bij de gerechtelijke overheden, maar kan leiden tot melding aan een vertrouwensartsencentrum of een comité voor bijzondere jeugdzorg.

De melding aan zulk vertrouwensartsencentrum houdt zelfs geen bijzonder juridisch probleem in, vermits doorverwijzing naar meer deskundige hulpverleners behoort tot een goede praktijk-uitoefening.³⁴

Daarom gaf de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren ook het volgend advies aan de gerechtelijke overheden³⁵ :

Wanneer de arts, optredend als gezinsarts, tekenen van mishandeling of verwaarlozing bij een minderjarig kind vaststelt, geldt de deontologische plicht om de ouders, voogd of gerechtelijke overheid hiervan in kennis te stellen. Eerst zal getracht worden een oplossing te vinden samen met de ouders. Vertrouwensartsencentra kunnen hier hulp bieden.

Wanneer echter zwaardere vormen van zulke feiten zich voordoen, en met name wanneer de gezondheid of het leven van het kind in gevaar wordt gebracht zal de arts het kind voor verder onheil dienen te behoeden, welk het best via hospitalisatie kan geschieden, maar hiertoe dient verplicht de toestemming van de ouders gevraagd te worden. De ziekenhuisarts daar, die op dat ogenblik niet als behandelend arts van de ouders fungeert, dient de gerechtelijke overheid in kennis te stellen.

Indien de ouders weigeren hun kind te laten opnemen, dient de gezinsarts de zorg om de gezondheid van het kind te laten primeren boven zijn beroepsgeheim t.a.v. de ouders en dient hij de bevoegde overheid in kennis te stellen van de bestaande situatie en daarvan mededeling te doen aan de ouders.

Nog een andere mogelijkheid is wanneer het kind de arts uitdrukkelijk verzoekt de mishandeling onder geen beding aan

---

³⁴ NYS H., Medischrechtelijke aspecten van sexueel geweld op vrouwen en kinderen, toespraak op 11 april 1989 in het Egmontpaleis te Brussel, n.a.v. het colloquium over sexueel geweld, georganiseerd door het kabinet van de Staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie.

³⁵ SCREVENS R., voorzitter van de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren, brief van 18 december 1991 aan de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent.

iemand ter kennis te brengen. In dat geval dient de arts zich te laten leiden door zijn appreciatie over het feit dat het kind al dan niet tot rationele oordeelsvorming in staat is. Is dit wel zo, dient hij die wilsuïting te eerbiedigen en blijft hij gebonden door het medisch geheim. Is dit niet het geval, moet hij handelen zoals hoger uiteengezet.

Concreet in onze problematiek betekent dit alles dat slechts in sommige gevallen de geraadpleegde geneesheer de politiediensten zal verwittigen, en dat de S.S.A. dus slechts in die gevallen zal kunnen gebruikt worden, afhankelijk nog van de aard van het sexuele misdrijf en van de toestemming van het slachtoffer en van zijn ouders of voogd wanneer het een minderjarige is.

Wanneer een dader een dokter raadpleegt (bvb. wegens afweerletsels) zal het misdrijf door hem gepleegd slechts in weinig of geen gevallen door de arts aan de gerechtelijke overheid bekend gemaakt worden, gezien het slachtoffer op dat ogenblik geen gevaar meer loopt.

Hoofdstuk 4 : HET ONDERZOEK AAN HET LICHAAM

-----

1. Object

Een onderzoek aan het lichaam, zoals bedoeld in art. 90bis Sv., is " een ter exploratie van de intieme delen van het lichaam bevolen deskundigenonderzoek ".³⁶

Deze procedure geldt niet voor een onderzoek dat de eerbaarheid niet kan kwetsen (bvb een grondige fouille van een persoon, zonder evenwel de intieme delen te onderzoeken) en evenmin voor een lijkschouwing.³⁷

Een groot deel van de onderzoeken uit te voeren bij het gebruik van de S.S.A. valt onder de regels van het onderzoek aan het lichaam, zoals het opsporen van sperma in de vagina, het vaststellen van letsels in de intieme lichaamsdelen, enz...

Daarentegen is geen procedure nodig voor een onderzoek buiten de intieme delen van het lichaam, zoals bvb. het verzamelen van de kleren van het slachtoffer of het vaststellen van uitwendige letsels.

2. Bevoegdheid

2.1. *art. 90bis Sv. :*

"Buiten ontdekking op heterdaad kan geen onderzoek aan het lichaam bevolen worden dan door de raadkamer, door de kamer van inbeschuldigingstelling of door de rechtbank of het hof die van de misdaad of het wanbedrijf kennis nemen.

De verdachte kan op eigen kosten het onderzoek laten bijwonen door een geneesheer te zijner keuze."

2.2. *geen heterdaad*

---

³⁶ Cassatie 27 oktober 1987, arr. Cass. 1987-88, p. 248.

³⁷ DE NAUW A., Syllabus strafprocesrecht, V.U.B., 1991, p. 79.

Bij een onderzoek aan het lichaam dient ten allen tijde, behalve bij betrapping op heterdaad, de raadkamer aan de onderzoeksrechter machtiging te verlenen om een geneesheer aan te stellen die het onderzoek verricht op dader en/of slachtoffer.

In geval van beroep tegen de beslissing van de raadkamer bvb. is het de kamer van inbeschuldigingstelling die er zich zal over uitspreken.

Zelfs mét de toestemming van slachtoffer of dader kan niet zomaar tot onderzoek aan het lichaam overgegaan worden en dient art. 90bis Sv. toegepast te worden.³⁸

2.3. heterdaad

Art. 41 Sv. definieert het begrip heterdaad als volgt :

"Het misdrijf ontdekt terwijl het gepleegd wordt of terstond nadat het gepleegd is, is een op heterdaad ontdekt misdrijf.

Als ontdekking op heterdaad wordt ook beschouwd het geval dat de verdachte door het openbaar geroep wordt vervolgd en het geval dat de verdachte in bezit wordt gevonden van zaken, wapens, werktuigen of papieren, die doen vermoeden dat hij dader of medeplachtige is, mits dit kort na het misdrijf geschiedt."

Art 46 Sv. breidt dit nog uit met het geval van heterdaad bij assimilatie :

"..., bestaan ook in alle gevallen waarin een misdaad of een wanbedrijf, zelfs al is het niet op heterdaad ontdekt, gepleegd is binnen een huis, en het hoofd van dit huis de procureur des Konings verzoekt het misdrijf vast te stellen."

Heterdaad volgens art 41 Sv. is niet steeds duidelijk. Er is nergens bepaald hoelang "terstond nadat een misdrijf gepleegd is" en "kort na het misdrijf" is. De rechtsleer neemt aan dat de heterdaad voortduurt gedurende de tijd die redelijkerwijze nodig is opdat een bevoegde officier van gerechtelijke politie zich ter plaatse zou kunnen begeven. 24 uur wordt daarbij als maximum vooropgesteld.³⁹

---

³⁸ BRUGGEMAN W., Sexuele agressie, gezien vanuit een politieel referentiekader, Pan. 1990, p. 291.

³⁹ D'HAENENS J., Belgisch Strafprocesrecht, deel II, 1980, p. 32.

2.3.1. onderzoek op slachtoffer na heterdaad

Indien er heterdaad is, kan de onderzoeksrechter het onderzoek aan het lichaam bevelen. Dit kunnen we afleiden uit het feit dat art. 90bis Sv. huist onder de titel 'Ambtsverrichtingen van de onderzoeksrechter' van het wetboek van strafvordering.

Nochtans is steeds de toestemming van het slachtoffer nodig.

Als onmiddellijk na het misdrijf aangifte wordt gedaan bij de politie (toestand van heterdaad zoals art. 41 Sv. omschrijft), dan is de procureur des Konings en zelfs de politieofficier, hulpofficier van de procureur des Konings, bevoegd om prelevementen te doen nemen voor zover het slachtoffer hiermee instemt (art. 49 Sv.).

2.3.2. onderzoek op dader na heterdaad

Dezelfde voorwaarden als onder 2.3.1. hierboven omschreven i.v.m. het slachtoffer zijn geldig.

De dader kan het onderzoek weigeren. Het wordt dan niet verricht, en de weigering vormt een verzwarend element, dat ten zijnen nadele zal aangewend worden in het proces. Dit is althans hetgeen vermeld staat in het informatiedossier over de S.S.A.⁴⁰ Dit is nergens wettelijk geregeld.

2.4. bemerking

Hutsebaut stelt verder dat dader of slachtoffer over geen enkel formeel recht beschikken om een onderzoek te eisen of te weigeren of om op de beslissing over de opportuniteit van het onderzoek, de keuze van de deskundige of de bepaling van diens opdracht invloed uit te oefenen⁴¹.

3. De niet-tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek

Het Gerechtelijk Wetboek voorziet in haar artikelen 962 e.v. dat het deskundigenonderzoek (zoals het onderzoek met de S.S.A. er één is) tegensprekelijk is. Het Gerechtelijk Wetboek regelt echter

---

⁴⁰ Informatiedossier : Verkrachting, ..., o.c., p. 7.

⁴¹ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 50.

voornamelijk burgerlijke zaken.

Wat betreft strafzaken wordt uitdrukkelijk voorzien dat het deskundigenonderzoek niet-tegensprekelijk is ⁴².

Het principe van de tegenspraak, zoals dit vereist is door voornoemde artikelen van het Gerechtelijk Wetboek, wordt in strafzaken toch nog geëerbiedigd doordat de partijen in de debatten voor de rechter vrij het deskundigenverslag kunnen bespreken ⁴³.

Volgens het Hof van Cassatie betekent dit ook geen schending van art. 6, 1 van het E.V.R.M. ⁴⁴, dat o.m. zegt : "...bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgning heeft eenieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie welke bij de wet is ingesteld...".

Gezien voornoemde beginselen was er met de oude regeling van het onderzoek aan het lichaam echter toch iets niet in de haak : de verdachte kon het onderzoek van zichzelf, van het slachtoffer of van een derde laten bijwonen door een geneesheer van zijn keuze, gezien de inhoud van lid 2 van art. 90bis Sv.

Het slachtoffer daarentegen had dit recht niet, noch wat betreft zijn eigen onderzoek, noch wat betreft dat van de verdachte of van derden.

Aan dit euvel werd een mouw gepast door een derde lid toe te voegen aan art. 90bis Sv.

Dit lid luidt als volgt :

"Het slachtoffer kan het onderzoek laten bijwonen door een geneesheer naar zijn keuze, wiens erelonen aangerekend worden in de gerechtskosten."

Ook deze aanvulling kwam tot stand met de nieuwe wet op de verkrachting.

Er werd niet bij vermeld op welke wijze dit moet kenbaar gemaakt worden aan belanghebbende, noch in welke mate dit recht absoluut is. De rechtsleer is het er bijna eenduidig over eens dat de dader niet uitdrukkelijk moet verwittigd worden. ⁴⁵

Wat betreft het slachtoffer is het vooropgestelde doel ervoor te zorgen dat het onderzoek aan het lichaam voor hem minder pijnlijk

---

⁴² Cassatie 9 oktober 1973, arr. Cass. 1974, 160.

⁴³ DE NAUW A., Syllabus Strafprocesrecht, V.U.B., 1991, p. 31.

⁴⁴ Cassatie 16 december 1980, Arr. Cass. 1980-81, 440

⁴⁵ HUTSEBAUT F., 1990, o.c., p. 50.

zou zijn, en om de drempel te verlagen welke hij ontmoet bij het verhalen van de gebeurtenissen aan het gerecht.⁴⁶

4. Bewijswaarde van het deskundigenonderzoek

De bewijswaarde van een deskundigenonderzoek wordt souverain door de feitenrechter geapprecieerd⁴⁷, op voorwaarde dat de bewijskracht van het verslag niet wordt geschonden. D.w.z. dat de rechter ten gronde niet verplicht is rekening te houden met dit deskundigenverslag. Hij kan het (en zal dit in de meeste gevallen wel doen) evenwel slechts als bewijs in aanmerking nemen indien geen tegenbewijs wordt geleverd of indien geen tegensprekend deskundigenverslag voorgelegd wordt (op initiatief van de tegenpartij of wanneer meerdere experten werden aangesteld).

Het onderzoek met de S.S.A. wordt, in de meeste gevallen, uitgevoerd door een wetsgeneesheer, zoals aanbevolen werd door de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, zetelend als voorzitter van de evaluatievergadering over de S.S.A. en als afgevaardigde van het college van procureurs-generaal terzake.⁴⁸ Nochtans zijn de keuze van de deskundige en de omschrijving van zijn opdrachten aan geen wetsregels onderworpen.⁴⁹

De als deskundige aangestelden leggen de eed af wanneer ze in opdracht van de onderzoeksrechter of de gerechten optreden. Dit is tevens het geval wanneer ze in het kader van zijn bijzondere bevoegdheid bij ontdekking op heterdaad van een misdaad of wanbedrijf aangesteld worden door de procureur des Konings of een hulpofficier van deze.

Hoewel de eedaflegging op verschillende manieren kan gebeuren, doen zij dit meestal schriftelijk en wordt de eedformule in het deskundigenverslag opgenomen. Slechts wanneer bijkomende uitleg dient gegeven ter terechtzitting dient de deskundige daar nogmaals de eed af te leggen.

Wat de praktijk betreft mogen we veronderstellen dat de feitenrechter zich achter de resultaten van dit onderzoek zal scharen.

---

⁴⁶ VAN OUDENHOVE, circulaire van de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, 21/3/90, p. 8.

⁴⁷ Cassatie 16 december 1975, arr. Cass. 1976, 473.

⁴⁸ VAN OUDENHOVE, circulaire van de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, 3/8/92.

⁴⁹ DE NAUW A., Syllabus Strafprocesrecht, V.U.B., 1991, p. 31.

In het kader van onze problematiek zal de S.S.A. na het laboratoriumonderzoek namelijk wetenschappelijk bewijsmateriaal opleveren, onder meer nopens de identiteitsbepaling van de dader, en de opgenomen sporen zullen, mits positief resultaat van de analyse, het onomstotelijk wetenschappelijk bewijs leveren aangaande de schuld of onschuld van een verdachte ⁵⁰.

De wetsgeneesheer en de laborant die de analyses uitvoerde kunnen als deskundige opgeroepen worden voor de rechtbank, maar dit gebeurt niet zo dikwijls.

---

⁵⁰ BRUGGEMAN W., o.c., p. 291.

Deel II :

HET ONTSTAAN VAN DE S.S.A.

In dit deel zal ik uiteenzetten waar de idee vandaan kwam om de set te ontwikkelen, hoe hij in België ingevoerd werd, en hoe men tewerk ging om de set en de procedure te verbeteren, om tenslotte te komen tot de huidige situatie.

Hierbij zal blijken dat men nogal wat moeilijkheden ondervonden heeft i.v.m. de te volgen procedure.

Hoofdstuk 1 : DE OORSPRONG

Hierna volgt een bondige omschrijving van het instrument uit drie landen, Nederland, Canada en Groot-Brittannië, de drie landen waarop België zich gebaseerd heeft om een eigen S.S.A. te ontwikkelen. Daarbij citeer ik de voornaamste verschilpunten t.o.v. onze situatie.

1. Nederland

Vanaf 1982 is in Nederland de zogenaamde 'zedekit' in gebruik. Deze was het resultaat van overleg tussen de Technische Recherche, het Gerechtelijk Laboratorium (te vergelijken met het Nationaal Instituut voor Criminalistiek bij ons) en een aantal ervaren politie-artsen (in België wetsdokters). In een compact doosje werd een aantal hulpmiddelen bijeengebracht die kunnen gebruikt worden bij het technisch onderzoek van zeden-delicten⁵¹. Tijdens dit onderzoek worden dezelfde grote lijnen gevolgd als bij het gebruik van de S.S.A. in België (zie verder):⁵²

- inzameling van de kledingstukken ;
- vaststelling van de letsels die verband houden met het seksuele geweld ;
- het verzamelen van sporen sperma, speeksel, gedroogd bloed, nagelvuil en haren ;
- het verzamelen van referentiemonsters.

---

⁵¹ JANSSEN H., Het onderzoek van sporen bij zedendelicten op het Gerechtelijk Laboratorium, Nederlands Forensisch Tijdschrift, 1984, congresnummer, p. 8.

⁵² Richtlijnen met betrekking tot het gebruik van de zedenset, bestemd voor de arts, NL, bijvoegsel bij de zedenset.

Net zoals bij ons is er ook een medisch rapport en een gebruiksaanwijzing voorzien, en werd aan iedere set een uniek nummer toegekend om de identiteit van de monsters te waarborgen. Men legt er de nadruk op (en dat is verschillend van ons systeem) dat per geval moet bekeken worden welke attributen uit de set moeten gebruikt worden, rekening houdend met de toedracht van het misdrijf en de (gemoeds)toestand van het slachtoffer.

Het boekje dat het onderzoeksrapport bevat, houdt tevens een formulier in dat dient ingevuld door het slachtoffer of de dader, ter verklaring van diens akkoord om de opgenomen medische gegevens ter hand te stellen van de politie ten behoeve van het gerechtelijk onderzoek.

Dient nog vermeld dat de oorspronkelijke zedenkit niet uitgerust was om bloedstalen op te nemen met het oog op DNA-onderzoek. In 1992 werd de kit hiertoe aangepast.⁵³

DNA staat voor Desoxyribo Nucleic Acid, in het Nederlands Desoxyribonucleïne zuur. Het is een bestanddeel van de chromosomen dat verantwoordelijk is voor de overdracht van alle (erfelijke) eigenschappen van moeder- op dochtercel.⁵⁴

Door het DNA-onderzoek bekomt men wat men noemt de genetische afdruk (DNA-fingerprint) van een persoon. Deze is uniek voor elke persoon en laat identificatie met absolute zekerheid toe.

2. Canada

Het is me niet duidelijk of er een verband bestaat tussen de ontwikkeling van de set uit Nederland en deze uit Canada. In elk geval zijn ze in dezelfde periode ontstaan, in de eerste helft van de jaren 80.

De set uit Canada is veel omvangrijker dan deze uit Nederland, en benadert onze versie. Daarom kunnen we veronderstellen dat deze set het meest bijgedragen heeft tot de ontwikkeling van onze S.S.A.

Zoals dit het geval is in Nederland, bevat ook de Canadese set een formulier voor akkoordverklaring van het slachtoffer om over te gaan tot de procedure.

---

⁵³ KLOOSTERMAN A.D., Nieuwe bloedblokken, DNA- en bloedgroeponderzoek, Modus (NL), 1992, nr 2, p. 46.

⁵⁴ DNA, uit de Nieuwe kleine Winkler Prins, Elsevier, 1987, deel 5, p. 1486.

Wat nog verschilt t.a.v. onze S.S.A. :

- in Canada dient de dokter de emotionele toestand van het slachtoffer te beschrijven, en tevens een kort relaas van de feiten te geven zoals dit verhaald wordt door betrokkene.
- eender welke dokter mag overgaan tot het onderzoek met de zogenaamde "trousse d'examen consécutif à une agression sexuelle" of "sexual assault examination kit", maar er wordt wel aangeraden om dit te laten verrichten in de wachtdienst van het lokale ziekenhuis, omdat men er daar beter is voor uitgerust, dan het geval is voor een huisdokter.
- op elk gebruikt formulier en op de set zelf staat de naam van het slachtoffer voluit, bij ons is dit anoniem, met referentienummer.

3. Groot-Brittannië ⁵⁵

In Engeland wordt sinds het begin der jaren '70 gewerkt met afzonderlijk sporenonderzoek. Sinds het begin der jaren '80 dan werd de 'Sexual Offence Examination Kit' samengesteld, en in 1987 werd daaraan het DNA-onderzoek toegevoegd.

Het was de bedoeling nog meer informatie in te winnen uit andere landen. Brieven verstuurd naar politiemensen uit Utrecht en Middelburg (NL), naar een parketmagistraat uit Arnhem (NL), en naar wetenschapslui uit de universiteiten van Glasgow (Schotland), Londen (GB) en Harvard (Boston, V.S.) bleven echter onbeantwoord.

---

⁵⁵ SMET M., Toelichting over de set sexuele agressie, brochure ter beschikking van de genodigde perslui op de persconferentie van 11 april 1989 in het Egmontpaleis, p 3-4.

Hoofdstuk 2 : DE SITUATIE IN BELGIE TEVOREN

Voor het bestaan van de S.S.A. werd het slachtoffer van een vermeende verkrachting verzorgd door een dokter indien men er 99n raadpleegde. De dokter leverde dan een medisch attest af, dat zich vooral uitsprak over de toestand van het maagdenvlies en of er letsels aan of rond de geslachtsorganen bestonden. De geneesheer sprak zich niet uit over het al dan niet bestaan van een verkrachting. Het attest omschreef ook eventuele andere opgelopen letsels. Dit attest werd bij het gerechtelijk dossier gevoegd als aanwijzing dat er een verkrachting plaatsgreep.

Het attest had echter een minieme bewijswaarde, de geraadpleegde dokter was immers geen deskundige aangesteld door het gerecht.

Een tweede stap die kon genomen worden was het aanduiden van een wetsgeneesheer welke het slachtoffer nog eens onderzocht.

Dit onderzoek was verbonden aan dezelfde voorwaarden als deze nu van toepassing bij het gebruik van de S.S.A., zoals deze zijn omschreven in deel I, hoofdstuk 4.

Maar het onderzoek ging uiteraard niet zo ver als nu, t.t.z. de wetsdokter stelde vast welke letsels er waren, of er penetratie zou geweest zijn, dat er zaadlozing geweest was (voor zover men dit nog kon vaststellen) en welke de eventueel opgelopen letsels waren.

De wetsdokter deed echter eigenlijk niets wat nuttig was om de dader op te sporen, zoals sporen preleveren. Deze vraag werd doorgaans niet eens in zijn aanstelling vermeld, tenzij in de zeer vage geijkte uitdrukking "... en alle vaststellingen te doen van nut voor het onderzoek."

De politie stond hiermee geen stap verder : indien de dader niet persoonlijk gekend was door het slachtoffer beperkte de politie zich tot het horen van het slachtoffer i.v.m. de modus operandi van het misdrijf, om de kwalificatie hiervan te kunnen preciseren, en tot het bekomen van een vaak vage persoonsbeschrijving van de dader.

In feite beschikte men over omzeggens niets om een onbekende dader op te sporen. Zelfs indien men een verdachte voorhanden had, kon men niet met zekerheid bewijzen dat hij de dader was. Daarenboven kon men bij een valse aangifte de onschuld van de verdachte ook moeilijk aantonen.

Indien een verdachte gevonden werd, ging men bvb. wel diens bloedgroep bepalen en vergelijken met eventueel gevonden bloedsporen op de plaats van het misdrijf, wat eventueel uitsluitel kon geven indien hij de dader niét was, maar wat zeker niet kon bewijzen dat hij het wél was.

Van DNA-onderzoek en -vergelijking was echter op dit ogenblik

totaal nog geen sprake. Deze wetenschap stond nog in haar kinderschoenen en werd nog niet in de gerechtelijke geneeskunde toegepast.

Op de persoon van het slachtoffer werd dus niets gepreleveerd, maar eventueel wel op de plaats van het misdrijf of op de kleding, indien deze nog beschikbaar was. Dit gebeurde dan niet door een wetsdokter, maar wel door een lid van het laboratorium van de gerechtelijke politie.

Hoofdstuk 3 : INVOER IN BELGIE

-----

1. De idee

In deel I, Hoofdstuk 1, 1□, heb ik reeds gesproken over de initiatieven die geleid hebben tot o.a. de wetswijziging m.b.t. het misdrijf verkrachting.

De S.S.A. is eveneens ontstaan uit het beleid dat in de jaren tachtig over de problematiek van seksueel geweld gevoerd werd.

Volgens Miet Smet, indertijd staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, en Melchior Wathelet, minister van Justitie, werd het gebruik van de S.S.A. voorgesteld vanuit hun gemeenschappelijke bekommernis een efficiëntere bestrijding van seksueel geweld en een meer menselijke opvang van de slachtoffers van dit geweld te bewerkstelligen.⁵⁶ De S.S.A. had vooral tot doel sporen te verzamelen die zouden kunnen leiden tot de identificatie van de dader.

De idee om een set seksuele agressie te ontwikkelen ontstond echter oorspronkelijk in 1987 bij de rijkswacht, en meer bepaald bij de toentertijd pas opgestarte dienst technische politie, onderafdeling van het C.B.O.⁵⁷ De 1ste wachtmeester Jos Stragier⁵⁸ die belast werd met het oprichten en uitbouwen van deze dienst, waarvan de taken kunnen vergeleken worden met deze inzake technische politie van de laboratoria van de gerechtelijke politie, kwam met de idee opzetten : in samenspraak met kapitein Dewinne, zijn onmiddellijke overste, werd gedacht aan de ontwikkeling van een instrument om de opsporingen van de daders van seksuele misdrijven doeltreffender te maken. Men had er namelijk kennis gekregen van het bestaan van zulke set in Canada.

Volgens lwm Stragier was hun belangrijkste drijfveer het feit dat tot dan toe de vaststellingen van zulk misdrijf voor het overgrote deel gericht waren op de sporen die aantoonde dat er werkelijk een misdrijf gepleegd geweest was, en niet op het opsporen van de dader (zie hierover reeds hoofdstuk 2 hierboven). Daarom werd informatie opgedaan in Canada en Nederland, waar reeds zulk instrument in gebruik was. Het betrof een set met het nodige

---

⁵⁶ Informatiedossier : Verkrachting, wie help je door te zwijgen ?, 1990, Min. maatschappelijke emancipatie en justitie, p. 3.

⁵⁷ C.B.O. : Centraal Bureau voor Opsporingen, Fritz Toussaintstraat 47 te 1050 Brussel (Elsene).

⁵⁸ STRAGIER J., lwm bij de rijkswacht, C.B.O., technische politie, gesprek van 4 februari 1994.

materiaal om sporen, stalen, enz... op te nemen en te bewaren, met de bedoeling deze te analyseren, en de resultaten later eventueel te gaan vergelijken met deze van de analyse van sporen gevonden op een verdachte.

Uit Canada stuurde men een videocassette op die de aldaar gangbare onderzoeksmethode op medisch vlak en de juridische bewijsvoering demonstreert.

Bij onze noorderburen gingen leden van de technische commissie, opgericht om onze versie van de S.S.A. te ontwikkelen, een kijkje nemen.

Dr. Deblock, indertijd verbonden aan het ministerie van Volksgezondheid, onderzocht op verzoek van de rijkswacht de medische mogelijkheden van zulke set.

2. De coördinatie

Gezien de ontwikkeling van zulk instrument het ganse justitiële apparaat aanbelangde en niet alleen de rijkswacht, en gezien daarenboven ook de kennis en inspraak van medici en biologen onvermijdelijk dienden gesolliciteerd, werd gevraagd of het staatssecretariaat voor Maatschappelijke Emancipatie de zaak zou willen coördineren. Dit paste daarenboven zeer in het kraam van de toenmalige politiek gevoerd door de cel vrouwenbelangen van dit staatssecretariaat.

Het geheel werd dus voorgelegd aan mevrouw Smet, die voor de verdere uitbouw van het project een beroep deed op andere ministeries, zoals die van Justitie, Binnenlandse Zaken, Openbaar Ambt, Landsverdediging en Volksgezondheid. Het staatssecretariaat voor Maatschappelijke Emancipatie werd aanvaard door de andere ministeries als coördinator van het project.

3. Doelstellingen

Volgens het informatiedossier van het ministerie van Justitie en het staatssecretariaat voor Maatschappelijke Emancipatie ⁵⁹ worden met de S.S.A. uiteindelijk de volgende algemene doelstellingen beoogd :

---

⁵⁹ Informatiedossier : Verkrachting, ..., o.c., p. 4-5.

3.1. de aangifteprocedure slachtoffervriendelijk en eenvoudiger doen verlopen

Het eerste contact met en de eerste opvang van het slachtoffer zullen duidelijk verbeterd worden, doordat de meeste politiediensten over de set zullen beschikken en eveneens over de concrete richtlijnen die zij moeten volgen bij het gebruik ervan.

Alle noodzakelijke stappen te nemen door de politiediensten zijn vermeld in de richtlijnen. Zo zal door het optreden van deze diensten het voor het slachtoffer duidelijk zijn dat de klacht ernstig genomen wordt en zal hij zich ondersteund voelen in dit voor hem toch dramatische moment.

3.2. de verschillende politiediensten eenvormig laten optreden

De belangrijkste reden hiertoe is het vergemakkelijken van het vergelijken van resultaten van onderzoeken verricht door meerdere politiediensten in eenzelfde zaak.

3.3. slachtoffers van seksueel geweld van, op juridisch vlak efficiënt, bewijsmateriaal voorzien

Inderdaad, de S.S.A. biedt de mogelijkheid het medisch onderzoek op een uniforme en volledige wijze te laten uitvoeren, alle vaststellingen zorgvuldig te noteren, alle mogelijke sporen op te nemen en op een correcte wijze in hiertoe speciaal ontworpen verpakkingen te bewaren zonder aan bewijskracht te verliezen. Op die wijze uitgevoerd, beschikt het slachtoffer over wetenschappelijk bewijsmateriaal van het seksueel geweld dat op hem werd gepleegd.

Daarenboven kan een tweede medisch onderzoek in het kader van een gerechtelijk onderzoek gebeurlijk vermeden worden.

Tenslotte zal het bewijsmateriaal dat via de set verzameld en geanalyseerd is, van groot nut zijn tijdens de behandeling van het seksueel delict op de rechtbank en, wat belangrijk is, eventueel vermijden dat het slachtoffer alsnog als getuige dient ondervraagd te worden, wat, zoals we regelmatig zullen opmerken in dit werk, zeer traumatiserend is voor het slachtoffer.

3.4. de ophelderingsgraad bij seksuele misdrijven vergroten

Zoals we in hoofdstuk 2 hierboven al beschreven, was de manier van werken in een onderzoek omtrent seksuele misdrijven vroeger weinig efficiënt wat betreft het identificeren van de daders.

3.5. sexueel geweld in het algemeen bestrijden

door het feit dat daders gemakkelijker zullen kunnen opgespoord worden.

4. De projectontwikkeling ⁶⁰

De staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, Mevrouw Smet, werd tijdens een eerste vergadering met de andere betrokken ministers aanvaard als coördinator van het project. Verklaarden zich akkoord tot medewerking :

- de minister van Justitie die zou instaan voor de richtlijnen aan de parketten voor wat betreft het gebruik van de S.S.A., voor wat betreft de bewijskracht van de geanalyseerde monsters en voor wat betreft het benoemen van de laboratoria die de analyses dienden uit te voeren ;

- de minister van Binnenlandse Zaken die het gebruik van de S.S.A. zou aanbevelen aan de politiediensten en de mogelijke subsidiëeringsfondsen voor de aankoop van de Set aanduiden ;

- de minister van Landsverdediging die werd gevraagd het nodige budget voor de aankoop van de sets voor de rijkswacht te voorzien, maar deze bevoegdheid is later, bij de demilitarisering van de rijkswacht, overgeheveld naar de minister van Binnenlandse Zaken.

Drie werkgroepen werden opgericht om zich met de verschillende werkzaamheden bezig te houden die zouden leiden tot het ontwerpen van de S.S.A. :

1. De technische commissie :

Bestond uit wetsgeneesheren, afgevaardigden van laboratoria, van het Commissariaat-Generaal voor Gerechtelijke Opdrachten, van het staatssecretariaat voor Volksgezondheid, van de rijkswacht, het ministerie van Justitie, en van het staatssecretariaat voor Maatschappelijke Emancipatie.

---

⁶⁰ Smet M., Toelichting over de set sexuele agressie, brochure ter beschikking van de genodigde perslui op de persconferentie van 11 april 1989 in het Egmontpaleis.

Hun opdracht was te onderzoeken welke sporen op het lichaam van slachtoffer en/of verdachte dienden opgenomen te worden, welk materiaal hiertoe diende gebruikt te worden en welke analyses nuttig konden zijn.

Leden van deze werkgroep brachten werkbezoeken aan Nederland, waar zij de daar gebruikte "zedekit" bestudeerden, en aan het Crime Officer Center in Kent waar zij kennis maakten met de opleiding van de politiediensten inzake sexuele agressie en een bezoek brachten aan het gerechtelijk laboratorium waar men de sporen, opgenomen met behulp van hun set, analyseert.

2. De commissie "Politiediensten" :

Zij bestond uit vertegenwoordigers van de rijkswacht, de gerechtelijke politie en de gemeentepolitie, van het ministerie van Binnenlandse Zaken, van psychologen verbonden aan de Koninklijke Rijkswachtschool, en van het staatssecretariaat voor Maatschappelijke Emancipatie.

Zij kreeg als taak een gids voor de politiediensten op te stellen, met daarin de concrete richtlijnen te volgen bij de aangifte van een geweldsdelict en de door de politiebeambte aan te nemen houding t.a.v. het slachtoffer.

Daarenboven stelde deze commissie een vormingspakket samen, getiteld "Gebruik Set Sexuele Agressie", bestemd voor de rijkswacht, de gerechtelijke politie en de directeurs van de provinciale politiescholen van de gemeentepolitie. Hierin komt de opvang van slachtoffers van sexuele agressie in het algemeen, en het gebruik van de S.S.A. in het bijzonder, aan bod.

3. De commissie "Informatie Slachtoffer" :

Bestond uit een vertegenwoordiger van het ministerie van Volksgezondheid en Leefmilieu, van een advocatenvereniging, van een vereniging tegen vrouwenmishandeling ("Tegen Haar Wil" uit Gent) en van een persoon verbonden aan het departement Mens- en Maatschappijwetenschappen van de Universitaire Campus Diepenbeek.

Deze stelde een gids samen voor het slachtoffer, waarin uiteengezet wordt hoe een procedure verloopt vanaf de aangifte over het verloop van het medisch onderzoek met de S.S.A. tot de berechting.

Ook wordt verwezen naar hulpverleningsdiensten op allerlei vlakken die het slachtoffer zouden kunnen van nut zijn.

Nadat deze drie werkgroepen hun besluiten hadden neergelegd, werd door het staatssecretariaat van Maatschappelijke Emancipatie opdracht gegeven aan de firma B.V.B.A. Medische Controle, Tabakvest 5 bus 3 te 2000 Antwerpen, om een prototype van de set samen te stellen.

Aldus werd de Set Sexuele Agressie ontworpen.

Van DNA-analyse was toen dus nog geen sprake bij de sets uit Canada en Nederland, wel in Groot-Brittannië. Gezien dit procédé toen volop in ontwikkeling was, werd onze set die laattijdiger werd ontwikkeld van in het begin uitgerust om op sporen DNA-onderzoek te kunnen verrichten.

Op 11 april 1989 werd in het Egmontpaleis te Brussel ter gelegenheid van een colloquium over sexueel geweld de set aan de pers voorgesteld door mevrouw Smet.

In de loop van 1990 werd de set verspreid onder de politiediensten, eerst op proef bij een aantal rijkswachtdiensten in het Brusselse, later meer algemeen.

Een informatiedossier "Verkrachting, wie help je door te zwijgen?", waarvan eerder sprake in voetnoten, werd in juni 1990 uitgebracht door het staatssecretariaat voor Maatschappelijke Emancipatie en het ministerie van Justitie. Dit dossier handelt over de doelstellingen en het gebruik van de S.S.A. Het werd verspreid naar politiediensten, wetsdokters, magistratuur, advocaten, huisartsen, gynaecologen, medisch personeel werkzaam bij spoedopnamediensten, OCMW's, jeugdbeschermingscomités, organisaties i.v.m. de maatschappelijke emancipatie van vrouwen, universitaire opleidingen rechten en geneeskunde, paramedisch hoger onderwijs en openbare bibliotheken. De verspreiding had tot doel alle betrokken deskundigen te informeren over de S.S.A.

Op 19 september 1990 werd een informatievoormiddag ⁶¹ gehouden in het Provinciehuis te Brussel. Tot deze gelegenheid werden politiemensen, advocaten, huisartsen, gynaecologen, verpleegkundigen en sociale hulpverleners uitgenodigd.

Stilaan werd de S.S.A. meer en meer in gebruik genomen bij onderzoeken aan het lichaam van slachtoffers en daders van sexueel geweld.

---

⁶¹ SMET M., Uitnodigingsschrijven en programma van de informatievoormiddag, 27/7/90.

Hoofdstuk 4 : BESCHRIJVING EN GEBRUIK VAN DE S.S.A.

-----

1. Beschrijving

De S.S.A. is, naast een geheel van aanbevelingen en richtlijnen voor politie, geneesheer, slachtoffer en dader, een doos waarin zich o.a. allerlei zorgvuldig gekozen medisch materiaal bevindt, speciaal gemaakt voor het opnemen van sporen van seksueel geweld.

Er bestaan twee uitvoeringen van de S.S.A. :

- een set voor het slachtoffer ;
- een set voor de verdachte.

1.1. de set voor het slachtoffer ⁶²

Deze bevat :

1.1.1. algemene onderrichtingen voor de arts en voor de politiebeambte (zie bijlage 1), welke op het deksel van de doos gedrukt zijn. Hierin staat voornamelijk onder welke voorwaarden en in welke omstandigheden de set mag aangewend worden, met daarbij enkele praktische onderrichtingen i.v.m. het openen en sluiten van de doos.

1.1.2. een handleiding voor de arts (zie bijlage 2), met een brief (zie bijlage 3) voor de huisarts voor latere hulpverlening vanwege deze laatste, en twee medische rapporten, in te vullen door de arts. Het blauwe exemplaar dient bewaard te worden door de arts, het gele dient onder briefomslag overgemaakt te worden aan de politie. ⁶³

(wat betreft de inhoud van het medisch rapport, zie verder)

De handleiding geeft de arts informatie over wie de set samenstelde, het nut ervan, de vraag om het slachtoffer zoveel mogelijk op zijn gemak te stellen en hem uit te leggen wat de arts doet en waarom hij dit doet.

Daarnaast worden nog enkele praktische wenken gegeven.

---

⁶² Informatiedossier : Verkrachting ..., o.c., p. 4.

⁶³ Set Sexuele Agressie, slachtoffer, handleiding en medisch rapport voor de geneesheer.

1.1.3. een gids voor de politie (zie bijlage 4). Hoe de politie dient tewerk te gaan is uitvoerig uitgelegd in deel IV van dit werk. Deze gids is bevestigd aan de buitenkant van de doos, zodat de politieman ze niet hoeft te openen. Ze is namelijk verzegeld en enkel de gevorderde geneesheer mag ze openen.

1.1.4. een informatiegids voor het slachtoffer (zie deel IV en bijlage 5) ;

1.1.5. een verzegelde kartonnen doos met het materiaal voor de arts om sporen te verzamelen en voor het nemen van referentiestalen.

Flesjes en omslagen dienen om de stalen in op te bergen. Deze zijn van verschillende kleuren en identificeren de aard van hun inhoud.

Twee paar hygiënische en één paar gewone handschoenen werden bijgevoegd om de prelevementen in hygiënische omstandigheden te kunnen uitvoeren.

Tenslotte zijn er de etiketten met het referentienummer van de set, welke op alle recipiënten en op de twee medische rapporten worden geplakt. Twee etiketten dienen om de set te verzegelen, wat na het onderzoek gebeurt door de politie, in aanwezigheid van de dokter en van het slachtoffer.

De set is verzegeld en alles is samen verpakt in doorzichtig plastic, bij wijze dat de instructies welke hierboven vermeld zijn in eerste instantie, duidelijk zichtbaar zijn. Opdat een set mag aangewend worden, mag het veiligheidszegel niet verbroken zijn.

De set met inhoud heeft een uniek registratienummer dat verwijst naar het slachtoffer. De naam van het slachtoffer zal nooit voorkomen in de set, noch op de stalen. Dit registratienummer wordt enkel vermeld in het proces-verbaal van de politie en op het medisch rapport (zie verder) dat ingevuld wordt door de arts.

1.2. de set voor de verdachte

Deze is ongeveer identiek qua inhoud, maar bevat een ietwat verschillende gids voor de arts (zie bijlage 6) en voor de politie (zie bijlage 7), alsook een blad met instructies voor politie en geneesheer (zie bijlage 8) welk zichtbaar bovenop de doos aangebracht is en kan gelezen worden zonder ze te openen. De S.S.A. bevat geen gids voor de dader. Het medisch rapport is verschillend van dat behorende bij de S.S.A. voor het slachtoffer : zo dienen geen sporen van penetratie opgenomen te worden in de anaalstreek en de genitaliën van de

verdachte. De lijst van de afnemingen op de verdachte is veel korter.⁶⁴

2. Werkwijze

De geneesheer dient de kledingstukken van het slachtoffer in te zamelen, letsels vast te stellen die verband houden met sexuele aanrandingen en sporen op te nemen van allerhande weefsels gevonden op het slachtoffer. Dit alles dient te gebeuren in een welbepaalde volgorde. Hij dient elke stap uit te voeren volgens het medisch rapport dat dient opgesteld en waarvoor een voorgedrukt formulier ter beschikking is.

De tijd die verlopen is tussen het misdrijf en het onderzoek is belangrijk : de kans om nuttige sporen te vinden op een slachtoffer is bvb groter indien hij zich nog niet gewassen heeft, indien hij nog dezelfde kleren draagt, indien bepaalde letsels nog zichtbaar zijn die anders reeds zouden verdwenen zijn (bvb kleine krabletsels die na enkele dagen verdwijnen), enz...

Bij een duidelijke afwezigheid van sporen die een DNA-analyse toelaten wordt het gebruik van de S.S.A. sterk betwijfeld. Dan kan wel een beperkt onderzoek gebeuren, zoals dit het geval was voor het bestaan van de S.S.A.

Het werkstramien verloopt als volgt :

- verzameling van de kledingstukken, inclusief eventuele maandverbanden en tampons die het slachtoffer tijdens het misdrijf droeg.

Deze worden elk afzonderlijk in een genummerde zak gestopt. Indien het slachtoffer deze kleren nog droeg, is het dus aangeraden eerst voor reservekledij te zorgen, welke na het onderzoek kan aangetrokken worden.

- vaststelling van letsels die wijzen op gebeurlijke sexuele aanrandingen, met uitzondering van letsels aan de geslachtsorganen en de anaalstreek.

---

⁶⁴ Set Sexuele Agressie, verdachte, handleiding en medisch rapport voor de geneesheer.

De letsels die kunnen leiden tot identificatie van de dader (bvb gebitsafdrukken ingeval van beetwonden) dienen gefotografeerd te worden en/of afgegoten.

Er is een lijst opgegeven, waarin de vastgestelde letsels dienen aangekruist te worden. Er is eveneens een tekening van een man en van een vrouw bijgevoegd, waarop de juiste positie van de letsels kan aangemerkt worden.

- inzameling van de afnemingen :

Volgende sporen zullen verzameld worden : sporen van speeksel, sperma, gedroogd bloed, haren en andere vreemde deeltjes aanwezig in de pubisstreek en dus afkomstig van de dader, organische en anorganische stoffen aangetroffen onder de nagels van het slachtoffer en andere organische en anorganische stoffen aangetroffen op diens lichaam (zoals o.m. zand, stro, stof dat bvb. door het liggen van het slachtoffer op grond achtergebleven is op het lichaam).

- afnemingen van referentiemonsters :

Referentiemonsters zijn haren met wortel en bloed. Dit gebeurt om verwarring uit te sluiten tussen lichaamselementen van het slachtoffer en de dader. Bloedmonsters verkrijgt men door bloedafname, haarmonsters door het uitrukken van een lok haar (de haren moeten nog voorzien zijn van de wortel).

- afnemingen aan de anaalstreek en de genitaliën, teneinde sporen van de penetratie te verzamelen. Zij worden slechts uitgevoerd als een teststrookje positief reageert op de aanwezigheid van sperma.

- vaststelling van verwondingen aan genitaliën en anaalstreek.

- vraag wanneer het slachtoffer voor het laatst sexuele betrekkingen heeft gehad om de aanwezigheid van sperma van vorige partners en niet van de dader te verklaren.

- overhandiging van een voorgedrukte verwijsbrief voor de behandelende arts. De geneesheer die het slachtoffer heeft onderzocht is een gerechtsdeskundige en niet de behandelende arts; tenzij hoogdringendheid zal hij het slachtoffer niet behandelen. Het nut van de verwijsbrief is dat de behandelende arts die het slachtoffer eventueel zal raadplegen op de hoogte wordt gesteld van de vaststellingen die op zijn patiënte werden gedaan. Dit alles ligt in de lijn van de zending "hulpverlening".

- overhandiging van de informatiegids voor slachtoffers van sexueel geweld. (zie hierover deel IV).

Aan het einde van het onderzoek worden alle recipiënten voorzien van een etiket in de doos ingepakt ; deze wordt door de politie verzegeld. Op deze doos zit dus geen enkel element dat kan verwijzen naar de identiteit van het slachtoffer.

Op de doos is het referentienummer (registratienummer) vermeld dat in het proces-verbaal dient opgegeven te worden, en dat ook op het medisch rapport aangebracht wordt door de arts d.m.v. een etiket, en onder gesloten omslag door de politie overgemaakt wordt aan het parket van de procureur des Konings.

De arts houdt een exemplaar van het medisch rapport voor zich.

De doos zelf wordt via de politie naar één van de 3 door het ministerie van Justitie erkende laboratoria gebracht voor de analyse van de stalen (zie hierover deel VI).

Vroeger waren de 14 laboratoria van de gerechtelijke politie hiermee belast.⁶⁵

Wat betreft het onderzoek op de dader zal dezelfde volgorde gevolgd worden als voor het slachtoffer, nl. :

- inzameling van kledingstukken ;
- vaststelling van letsels ;
- inzameling van de afnemingen : sporen van speeksel, sperma, gedroogd bloed, elke organische of anorganische stof, haren, referentiemonsters.

---

⁶⁵ Informatiedossier : Verkrachting ..., o.c., p. 10.

Hoofdstuk 5 : AANPASSINGEN VAN DE S.S.A.

Eens de set in omloop werd na ongeveer een jaar het initiatief genomen om regelmatig evaluatievergaderingen te houden. Dit gebeurde in verschillende etappes en door verscheidene werkgroepen afzonderlijk of in algemene vergaderingen. Zo werd dit nieuwe instrument officieel en periodisch geëvalueerd om bijsturing mogelijk te maken op gebied van procedure of inhoud. Er kwamen echter slechts sporadisch officiële instructies uit de bus als gevolg van deze evaluatievergaderingen.

Hierna volgt een overzicht, dat duidelijk aantoonde dat nog verschillende problemen aan de orde kwamen tot op heden ; het ging zowel over technische struikelblokken als over juridische kluwens.

Verder, in deel VI van dit werk, zal een algemene evaluatie gemaakt worden van de huidige stand van zaken.

1. Evaluatievergadering op 22 mei 1991 ⁶⁶

Deze vergadering ging uit van het kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie.

Hierbij waren vertegenwoordigers aanwezig van :

- het parket van de procureur des Konings te Brussel ;
- de rijkswacht ;
- de onderzoeksrechters ;
- de dienst Algemene Rijkspolitie van het ministerie van Binnenlandse Zaken ;
- sommige universiteiten en gerechtelijke en biochemische laboratoria.

De aanwezigen bleken over het algemeen tevreden te zijn over de set, op enkele praktische problemen na :

a) Er werden een paar aanpassingen voorgesteld in het medisch materiaal dat de set bevat, waarop we niet verder ingaan omdat dit louter technische aangelegenheden zijn.

b) Men stelde voor dat vermeld zou worden in de handleiding voor de geneesheer dat niet alle stappen verplicht dienen ondernomen te worden zoals vermeld in het medisch rapport, maar afhankelijk zou

---

⁶⁶ Kabinet van de Staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, Evaluatievergadering S.S.A. van 22 mei 1991.

gesteld worden van de aanwezige sporen. Dit zou als voordeel hebben dat het slachtoffer geen onnodige onderzoeken moet ondergaan. Het zou ook tijd en werk besparen aan de laboratoria.

Er zou echter ook moeten vermeld worden welke stappen in elk geval altijd dienen verricht te worden. Zo zou bvb. kunnen gesteld worden dat geen anale stalen dienen opgenomen te worden indien het slachtoffer verklaart dat er geen anale penetratie geweest is tijdens het verloop van het misdrijf.

Op papier bestaan hierover zelfs nu nog geen instructies, maar in de praktijk beperkt men zich meer en meer tot de nuttige afnamen.

Mevr. Marcotte van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek (N.I.C.), die daar de analyses van de sets verricht, bevestigt ons dit.⁶⁷

c) In het medisch rapport zou kunnen vermeld worden dat indien het slachtoffer geen bloed wil geven in de plaats hiervan speeksel als referentiemonster voor het bepalen van de DNA-fingerprint zou kunnen genomen worden.

De Heer J. Vlogaert, onderzoeksrechter te Brussel, suggereerde tijdens het interview dat we met hem hadden dat dit tevens minder op weerstand zou stuiten bij het onderzoek op de verdachten, en men gaat volgens hem dan ook meer en meer alzo tewerk.⁶⁸

d) In het medisch rapport zouden behalve de leeftijd en het geslacht ook het tijdstip van het onderzoek en de etnische kenmerken van het slachtoffer kunnen vermeld worden. Zo ook of het slachtoffer al dan niet kort voor het misdrijf gewilde seksuele betrekkingen heeft gehad. Dit laatste om de taak van het DNA-laboratorium te vergemakkelijken. Men is hier echter nooit verder op ingegaan. Enkel in het verhoor van het slachtoffer door de politie komen deze aspecten aan bod. Maar de onderzoekers in de laboratoria hebben hier uiteraard geen boodschap aan, vermits zij niet beschikken over een afschrift van het proces-verbaal.

e) Op pagina 1 van het medisch rapport zou de naam van het slachtoffer of dader kunnen aangebracht worden, om vergissingen te vermijden in het laboratorium. Dit zou wel de privacy van betrokkene in gevaar kunnen brengen, vermits het laboratoriumpersoneel dan de naam van betrokkene kent.

f) De suggestie kwam er om een exemplaar van het medisch rapport ook aan de laboratoria te laten worden, zodat zij een beter overzicht zouden hebben van de gedane prelevementen. Daarom zou ook kunnen voorzien worden in een checklist, waarop de wetsdokter

---

⁶⁷ MARCOTTE A., assistente genetica bij het N.I.C., gesprek van 25 januari 1994.

⁶⁸ VLOGAERT J., onderzoeksrechter te Brussel, gesprek van 24 januari 1994.

aanstipt welke prelevementen hij deed.

Begin 1994 was dit nog steeds niet het geval, volgens Mevr. Marcotte van het N.I.C.

g) Het probleem werd besproken dat zich stelt wanneer het slachtoffer niet in staat is om zijn toestemming te geven tot het onderzoek met de set. Er werd voorgesteld dit op te lossen door er vanuit te gaan dat er toestemming is voor zover men er zich niet tegen verzet.

Hoe men tewerk gaat ingeval van minderjarige slachtoffers bespreken wij in deel IV, hoofdstuk 1, 6□. Maar wanneer het slachtoffer bvb. mentaal gehandicapt is, lijkt de voorgestelde oplossing niet zo opportuun. En dit is evenmin het geval bij een bewusteloos slachtoffer. We hebben hierover echter nergens rechtspraak, noch rechtsleer gevonden.

Eventueel kan zo'n geval vergeleken worden met het afnemen van een bloedstaal bij een betrokken partij in de wetgeving over de alcoholintoxicatie of dronkenschap aan het stuur. Elke persoon die betrokken is in een verkeersongeval en waarvan vermoed wordt dat hij een te hoog alcoholgehalte in het bloed heeft, kan aan een bloedafname onderworpen worden. Hij kan wel een wettelijke (medische) reden opwerpen om deze afname te weigeren. Hij dient zijn toestemming te geven voor de bloedafname indien hij hiertoe in staat is, maar dit is bvb. niet het geval voor een bewusteloos persoon. De rechtspraak heeft hier bepaald dat bij een bewusteloos persoon eveneens een bloedafname kan geschieden, indien de dokter die overgaat tot de afname geen enkel medisch bezwaar ziet, zoals hemofilie bvb.⁶⁹

In het geval van een slachtoffer van verkrachting hebben we het evenwel niet over iemand die verdacht is van een misdrijf, maar we mogen veronderstellen dat een slachtoffer zich al minder vaak zal verzetten tegen zo'n onderzoek dan een verdachte. Deze zal waarschijnlijk vaker weigeren om zijn schuld te verbergen.

h) Men opperde dat het te lang duurt om de set over te brengen van de politie naar de wetsdokters. Daarom stelt men voor de sets niet ter beschikking te stellen van de politiediensten, maar van de wetsdokters zelf. Op dit vlak werden vanuit verschillende parketten initiatieven genomen (zie deel VI, 8□).

i) Er werd ook het probleem van de lange duur van overbrenging van de set naar het labo aangehaald, maar hier werd nog geen oplossing voor gesuggereerd (zie deel VI, 7□).

---

⁶⁹ Gent, 18 februari 1960, R.W. 1959-1960, kol. 1502 ; Luik, 31 mei 1961, J.L., 1961-1962, p. 65 ; Brussel, 28 juni 1963, R.W. 1983-1983, p. 1997; Cass. 6 januari 1964, R.D.P., juli 1964, p. 1027.

j) Er werd gezegd dat de laboratoria van de gerechtelijke politie hun opdracht niet kennen inzake de S.S.A., en dat zij daarenboven niet goed uitgerust zijn om zulke onderzoeken te doen. Daarom werd de mogelijkheid overwogen de laboratoria hierbij niet meer te betrekken en enkel met wetsdokters te werken die verbonden zijn aan een gerechtelijke dienst van een universitair ziekenhuis, zodat zij zowel het onderzoek met de set doen als de analyses achteraf. Heden ten dage gaat men bvb. in Leuven aldus tewerk, maar weer is hier niets officieel geregeld.

k) In verband met het DNA-onderzoek zouden onderzoeksrechters en parketmagistraten best wat achtergrondinformatie opdoen om efficiënte instructies te kunnen geven wat betreft het opnemen van sporen en bevelen van analyses. Daarom zou een studiebijeenkomst kunnen georganiseerd worden met medewerking van DNA-laboratoria. Dit is later gebeurd door de Belgische Vereniging voor Gerechtelijke Geneeskunde.

l) De vraag werd gesteld of, wanneer na het medisch onderzoek politionele informatie vrijkomt waardoor de analyses die reeds werden uitgevoerd overbodig zijn, het niet mogelijk is op een manier te werk te gaan zodanig dat vermeden wordt dat overbodige analyses verricht worden. Als oplossing werd voorgesteld enkele filters in de procedure in te bouwen, zoals het laten verlopen van een korte tijdspanne tussen het onderzoek en de analyses, en het voorzien van richtinggevende tests. Bij mijn weten is hieromtrent verder niets meer gezegd of ondernomen.

m) In het algemeen wensten de politiediensten, magistraten en laboratoria een dringend rondschrijven vanwege de procureurs-generaal inzake de S.S.A.

n) Tenslotte werd nog opgemerkt dat het beter zou zijn moest ten allen tijde een parketmagistraat gecontacteerd worden vooraleer een onderzoek aan het lichaam te laten uitvoeren. Deze kan dan een onderzoeksrechter vorderen, die enerzijds toch dient te beslissen over alle volgende opdrachten, en anderzijds wordt door aldus te werk te gaan vermeden dat discussie rijst omtrent het begrip heterdaad.

Wat betreft deze evaluatievergadering bleef het in de meeste gevallen bij suggesties, die zelden in de praktijk werden omgezet.

2. Evaluatievergadering op 27 juni 1991 ⁷⁰

Dit is een tweede algemene vergadering, dit keer op initiatief van en onder het voorzitterschap van Dhr. procureur-generaal Demanet bij het Hof van Beroep te Bergen, als afgevaardigde van het college van de procureurs-generaal van België.

Volgende personen waren er aanwezig :

- medewerkers van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken ;
- de procureurs des Konings of substituten van sommige parketten;
- geneesheren die de gewoonte hebben het ambt van wetsdokter waar te nemen ;
- vertegenwoordigers van gerechtelijke laboratoria ;
- vertegenwoordigers van het commissariaat-generaal van de gerechtelijke politie, van de rijkswacht en van sommige brigades van de gerechtelijke politie.

Volgende opmerkingen werden er geformuleerd :

a) I.v.m. art. 90bis Sv. was iedereen het erover eens dat de vertrouwensarts steeds het onderzoek met de set mag bijwonen, maar dat dit onderzoek steeds dient uitgevoerd te worden door een wetsgeneesheer, wat tot dusver niet expliciet voorgeschreven was. De wetsdokter doet het onderzoek dus alleen en eigenhandig, en alleen hij vult de documenten in. Bij mijn weten zijn hierover nooit problemen gerezen.

b) De vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie kwamen overeen dat het begrip 'heterdaad' met een zekere soepelheid dient geapprecieerd te worden. Inderdaad is het soms moeilijk de lijn te trekken tussen heterdaad en geen heterdaad (zie reeds deel I, hoofdstuk 4).

c) Ingevolge enkele moeilijkheden ervaren door enerzijds de leden van het Openbaar Ministerie en anderzijds de wetsgeneesheren, werd voorgesteld om in het medisch verslag in de S.S.A. een formule van eedaflegging te voorzien. Deze eed zou dienen afgelegd te worden voor de politieofficier. Dit is tot op heden nog niet gebeurd.

d) Als men het art. 90bis Sv. letterlijk neemt, dient buiten het geval van heterdaad een beschikking van onderzoek aan het lichaam

---

⁷⁰ DEMANET G., Set Agression Sexuelle, R9union d'Evaluation du 27 juin 1991.

genomen te worden door de raadkamer, zelfs indien betrokkene, in principe het slachtoffer, toestemt in zulk onderzoek op zijn persoon. De vergadering verwierp dit formalisme als zijnde overbodig, en men stelde voor een wijziging van het betrokken artikel te overwegen, om deze formaliteit in het geval van toestemming van het slachtoffer achterwege te laten. Tot op heden zonder gevolg.

e) Men had het er ook over de nieuwe wet op de verkrachting, nl. het onvermijdelijke traumatische gebeuren van het verschijnen voor het assisenhof van een kind van minder dan 10 jaar dat slachtoffer werd van verkrachting. Inderdaad is zulk misdrijf een niet-correctionaliseerbare misdaad. Hier zijn namelijk slechts twee oplossingen om dit te vermijden, nl. het anders kwalificeren van het misdrijf, wat niet altijd lukt, of het laten verjaren ! Daarom werd geopperd om ook hier de wet te wijzigen en zulk misdrijf correctionaliseerbaar te maken door aanneming van verzachtende omstandigheden, wat echter nog steeds niet gebeurd is.

f) Er werd voorgesteld om, zoals dit ook het geval is in de wetgeving over de alcoholintoxicatie en de dronkenschap aan het stuur, het weigeren van het onderzoek door de verdachte strafbaar te stellen.

Daarop werd opgemerkt door wetsgeneesheren en afgevaardigden der laboratoria dat een bloedafname in veel gevallen kan vervangen worden door het nemen van een speekselmonster, welk procédé waarschijnlijk op minder verzet zal stuiten vanwege de verdachten. In de praktijk gebeurt dit soms (zie reeds vorige vergadering, punt c).

g) Problemen ondervonden door de magistraten

Er was het probleem van de lokalisatie van de S.S.A. Volgens sommige magistraten zouden politiediensten soms moeilijkheden ondervinden om in het bezit te geraken van een set. Het zou een oplossing zijn om zoals in het begin voorzien was de sets ter beschikking te stellen bij alle geneesheren en hospitalen, doch dit stuit op het principe dat het onderzoek eigenlijk alleen door wetsgeneesheren zou verricht worden.

Zodoende werd voorgesteld dat de sets enkel bij wetsgeneesheren zouden ter beschikking gesteld worden, en men zou kunnen voorzien in een vereenvoudigde set voor de urgentiediensten van hospitalen, of minstens in richtlijnen om aldaar over te gaan tot het preleveren van bloed en sperma, en van een wetsgeneesheer op te roepen.

De opmerking volgde dat de verplichting van het uitvoeren van het onderzoek met de S.S.A. door een wetsgeneesheer daarom nog niet altijd resultaat geeft en zodoende soms de schuld van de verdachte niet altijd aantoot, of zelfs het bestaan van de verkrachting

zelf niet bewijst.

Daartegen werd ingegaan met het argument dat het nodig is dat aangetoond wordt dat, indien de verdachte oppert dat het slachtoffer zich niet verzet heeft tegen de sexuele omgang, de nodige onderzoeken gedaan worden door de wetsgeneesheer om aan te tonen dat er wel degelijk afweerletsels of geweldsporen aanwezig waren bij het slachtoffer. Zulke sporen kunnen het best geïdentificeerd worden door een wetsgeneesheer, gezien diens vorming en ervaring op dit gebied.

h) Problemen ondervonden door de geneesheren

- De wetsgeneesheren vonden dat de administratieve formaliteiten opgelegd door de procedure met de set te uitgebreid waren, en dat zij het goede verloop van een dialoog tussen arts en slachtoffer in het gedrang brengen. Op veel punten vormt het medisch verslag een dubbel gebruik, gezien er toch een apart expertiseverslag dient opgemaakt te worden. Dit expertiseverslag bevat tevens de besluiten van de expert, en maakt achteraf ook deel uit van het gerechtelijk dossier.

- Na verloop van een jaar experimenteren bleek dat nog eens duidelijk de rol van elke instantie (m.n. geneesheer, laboratorium, gerechtelijke autoriteit) i.v.m. het aanwenden van de set diende uiteengezet.

- Met het doel deze rollen duidelijk te specificeren werd voorgesteld om een werkgroep op te zetten bestaande uit wetsgeneesheren en leden van laboratoria, en bepaalde taken te vereenvoudigen of te wijzigen.

i) Problemen ondervonden door politiemensen

- De aanwezige politiemensen opperden dat zowel bij de gerechtelijke politie als bij de rijkswacht een inspanning gedaan werd i.v.m. het gebruik van de S.S.A., zowel wat de basisopleiding als wat de verdergezette opleidingen betreft.

- Toch bleef een belangrijk probleem actueel, nl. dat van de opvang van de slachtoffers. Enkelen stelden voor een permanentiedienst op te richten, maar dit stelt problemen, en de voorzitter haalde ook aan dat ook de gemeentelijke politie mee aan een oplossing hiervoor moest werken. Deze was tot hiertoe nog niet bij de evaluatie betrokken geweest. Een werkgroep werd samengesteld om zich hierover te buigen.

- Het vraagteken i.v.m. de rol van de laboratoria van de gerechtelijke politie (welke op dat ogenblik nog de analyses deden van de stalen) zou door de werkgroep van wetsgeneesheren en afgevaardigden der laboratoria onder de loupe genomen worden. Het

doel was erover te waken dat een minimum aantal personen de prelevementen zouden manipuleren zodat het gevaar op contaminatie klein zou blijven.

j) Er werd nog even een opmerking gemaakt over het te volgen traject : de set en de kleren van de betrokkene dienen onmiddellijk overgemaakt te worden aan het laboratorium na registratie op de griffie. Er bleek nl. dat de overbrenging soms te lang duurde, waardoor sommige opgenomen stalen en sporen niet meer bewaard bleven in de nodige omstandigheden, en aldus verloren gingen voor analyse.

We merken op dat tijdens deze vergadering enkele commissies werden opgericht om zich te buigen over bepaalde probleemaspecten. Zo werd een werkgroep "opvang van de slachtoffers" opgericht o.l.v. mevr. Deseille van het commissariaat-generaal voor gerechtelijke opdrachten, welke zich zou bezighouden met de verbetering van de opvang van slachtoffers van sexuele agressie bij de politiediensten. Een tweede werkgroep genaamd "technische werkgroep" o.l.v. Prof. Cassiman van het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid van de K.U.L. zou zich buigen over de problemen welke rezen i.v.m. de aanwending van de set door wetsgeneesheren en de analyses door de leden van de laboratoria. Hierna volgen geresumeerde verslagen van de vergaderingen van deze commissies, doorspekt met commentaar.

3. Werkvergadering op 11 september 1991 ⁷¹

Dit was een vergadering van de werkgroep 'opvang van de slachtoffers', in het leven geroepen bij vorige vergadering.

Er waren vertegenwoordigers aanwezig van :

- het openbaar ministerie ;
- de politiediensten ;
- het kabinet van Maatschappelijke Emancipatie ;
- het kabinet van Justitie.

Het doel van het oprichten van deze werkgroep was reeds gesteld : het oprichten van gespecialiseerde onthaaldiensten, om het gebrek aan opvang van slachtoffers van seksueel geweld op te vullen waar reeds door verschillende magistraten op werd gewezen.

a) Er werd gezocht naar een compromis i.v.m. de coördinatie van het project, maar er bleek dat verschillende ministeries (Justitie, Maatschappelijke Emancipatie, Binnenlandse Zaken) zich hier in het verleden reeds afzonderlijk hadden mee bezig gehouden.

b) Er werd benadrukt dat diende gewerkt te worden aan de vorming van bepaalde personeelsleden van bepaalde (politie-)diensten, die zich in de toekomst zouden bezighouden met hulp aan slachtoffers van seksueel geweld. Bleek dat de drie grote politiediensten elk reeds aan zulke vorming doen, elk op eigen manier. Daarom werd besloten van in de toekomst op dit vlak een eenvormige vorming te doen volgen.

c) Dan rees de discussie of een degelijk onthaal dan wel een summier maar nuttig verhoor prioritair is wanneer een slachtoffer zich aanbiedt, of m.a.w. : moet eerst bv. een sociaal assistent of psycholoog zich met de persoon bezighouden, alvorens de politiemans in actie komt en de elementen verzamelt om te kunnen starten met het gerechtelijke onderzoek, of omgekeerd ?

Er werd opgemerkt dat zulk gespecialiseerd personeel zoals psycholoog of sociaal assistent niet steeds onmiddellijk voorhanden is en dat het niet aangewezen is om een slachtoffer door te verwijzen naar een andere dienst waar die wel voorhanden zijn, gezien het tijdverlies dat dit impliceert. Dit zowel in het opzicht van vlugge hulpverlening als dit van efficiënte werking van het gerecht. Daarom suggereerde men dat elke politiedienst

---

⁷¹ X, Compte-rendu de la réunion du groupe Set Aggression Sexuelle, "accueil des victimes" du 11 septembre 1991.

een eerste vorm van slachtofferhulp zou moeten kunnen verzekeren. Anderen wierpen op dat men beter het slachtoffer doorverwijst naar een dienst die hierin gespecialiseerd personeel heeft.

Men kwam niet goed uit die discussie en daarom werd in elk geval vooropgesteld dat een betere vorming op dit vlak zich opdringt bij de politiediensten.

Nochtans was zulke vorming op dat ogenblik reeds gangbaar in sommige politiescholen. Een veralgemening drong zich echter op, om daarbij ook een zekere eenvormigheid na te streven.

4. Werkvergadering op 13 september 1991 ⁷²

Het betreft hier een vergadering van de technische werkgroep, eveneens opgericht tijdens de vergadering van 27/6/91.

Zij werd bijgewoond door verschillende professoren werkzaam in de forensische geneeskunde, wetsgeneesheren en vertegenwoordigers van laboratoria in die branche.

a) Er werd voorgesteld enkele wijzigingen aan te brengen in de samenstelling van de set zelf, op gebied van medisch materiaal. Gezien het hier uitsluitend gaat om technische details, ga ik hier niet op in.

b) Op het gebied van formulieren en handleidingen werd voorgesteld om :

- een checklist bij de set te voegen ;

- de mogelijkheid in te lassen om een speekselstaal af te nemen als laatste middel ter genetische identificatie van het slachtoffer zoals reeds in een vorige vergadering geopperd werd ;

- de etnische oorsprong van het slachtoffer te vermelden in het dossier ;

- de naam van het slachtoffer, de betrokken magistraat, het eventuele dossiernummer of het nummer van het proces-verbaal en het betrokken parket op alle documenten te vermelden. Men stelde dat de anonimiteit van het slachtoffer toch gewaarborgd wordt door het feit dat de set exclusief door geneesheren wordt gehanteerd, en deze gebonden zijn aan het medisch beroepsgeheim. Men had het hier niet over de laboranten die de set ook in handen krijgen,

---

⁷² CASSIMAN J.J., Verslag van de vergadering van de technische groep betreffende de S.S.A., 13/9/91.

maar zij zijn op hun beurt gebonden aan de geheimhoudingsplicht welke bij niet-naleving bestraft wordt door art. 458 Sw. Dit artikel maakt na de opsomming van de "geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen" ook melding van "alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd".

- drie doorslagen van het dossier per set te voorzien, nl. 99n voor de wetsdokter, 99n voor de magistraat en 99n dat bij de set blijft. Dit is interessant gezien dan de laborant eveneens de nodige informatie heeft om te kunnen weten wat nu eigenlijk dient geanalyseerd.

- twee gescheiden aanstellingen (vorderingen) te doen opstellen door de magistraat, welke duidelijk vermelden wat verwacht wordt van de wetsdokter enerzijds, en van de expertiselabo's anderzijds.

c) Wat betreft de procedure :

- was de vergadering het unaniem eens over het feit dat de wetsdokter de coördinatie van het gebruik van de set moet verzorgen en dat deze ook de enige zal zijn die na vordering de set bij het slachtoffer of verdachte zal gebruiken.

Toen was nog geen sprake van het samenwerkingsprotocol van de regio Brussel-Hoofdstad, waar ook gynaecologen van de academische ziekenhuizen kunnen aangesteld worden als expert (zie 8° hierna).

- stelde men ook dat de wetsdokter het best geplaatst is om de stalen te identificeren en te bewaren (gezien de speciale vereiste bewaring, waarover meer in deel V, hoofdstuk 2, 3°) ;

- opperde men dat gezien wat voorafgaat, elke wetsdokter zou moeten beschikken over enkele sets, te vervangen na gebruik door de politie of rijkswacht ;

- was men van oordeel dat de laboratoria voor gerechtelijke politie in het gebruik of het bewaren van de sets en in het onderzoek van de biologische sporen i.v.m. sexuele misdrijven, geen specifieke rol hebben ;

- dient de wetsdokter ervoor te zorgen dat de belangrijkste stalen in het DNA-laboratorium geraken, eventueel door beroep te doen op de diensten van de gerechtelijke politie ;

- dienen de kleren die door het slachtoffer vrijwillig ter beschikking gesteld werden en bij de set gevoegd werden na het afsluiten van het onderzoek teruggegeven te worden ;

- dienen de biologische stalen gedurende 10 jaar in de laboratoria bewaard te blijven ;

- stelde men voor dat de aankoop van de sets door rijkswacht of

politie zou geschieden, doch achteraf in rekening te brengen bij het Ministerie van Justitie. Men verwijst in dit opzicht naar de gelijkaardige procedure voor de venules i.v.m. de bloedproef inzake verkeer.

- merkte men op dat het nuttig zou zijn een informatiebrochure samen te stellen t.a.v. de gynaecologen in de ziekenhuizen, met omschrijving van de afname van relevante stalen die achteraf zouden kunnen betrokken worden in een gerechtelijk onderzoek, indien een slachtoffer zich in een hospitaal aanbiedt zonder klacht te hebben ingediend ;

- wees men erop dat het noodzakelijk is dat een wetsdokter ten allen tijde rubberen handschoenen en een mondmasker zou dragen bij de afname van biologische sporen, gezien de hoge gevoeligheid van sommige DNA-technologieën (zie bvb. verder deel V, 2.3. i.v.m. de PCR-methode).

Het verslag van deze vergadering werd overgemaakt aan procureur-generaal Demanet, ter oriëntatie van diens instructies die zouden volgen. Als afgevaardigde van het college van procureurs-generaal stuurde hij instructies naar zijn collega's bij de verschillende hoven van Beroep, welke deze vertaalden in verschillende circulaires. We hebben ons hierna beperkt tot de instructies die hieruit voortvloeiden, geldig in het rechtsgebied van het hof van Beroep te Brussel, of in het gerechtelijk arrondissement Brussel. Het was onmogelijk om alle circulaires te bemachtigen welke uitgevaardigd werden in de rest van het land. Melding van slechts enkele hiervan zou onvolledig zijn en onduidelijkheid teweeg brengen.

5. Circulaire van 3 augustus 1992 ⁷³

(van het parket-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel)

Deze bevat de eerste officiële instructies geldig in het rechtsgebied van het hof van Beroep te Brussel, als gevolg van de wijzigingen besproken tijdens voornoemde vergaderingen. Voordien waren enkel de instructies op de set zelf vermeld, in voege.

In een eerste hoofdstuk worden bijkomende richtlijnen gegeven omtrent inhoud en bewaarplaats van de S.S.A.

Zo vermeldt de circulaire dat een technisch team samengesteld uit wetsdokters en vertegenwoordigers van verscheidene laboratoria belast werd met de taak een nota te bezorgen aan de Minister van Justitie, waarin eventuele wijzigingen of verbeteringen aan de set zelf voorgesteld worden.

Ten tweede heeft men het over problemen i.v.m. de bewaarplaats van de sets. Gezien de hantering van de set en de formulieren 'nogal ingewikkeld zijn, leek het wenselijk dat het gebruik van deze set exclusief voorbehouden wordt aan de wetsdokters'. Daarom ook heeft men beslist om de sets rechtstreeks bij de wetsdokters in bewaring te geven vanaf 1 januari 1993, i.p.v. bij de politiediensten.

In een tweede hoofdstuk heeft men het over de opvang van de slachtoffers. Er wordt gepleit voor een betere vorming van de politiemensen terzake en voor een betere opvang in de politiediensten, meer precies wat betreft materiële omstandigheden, luisterbereidheid, geduld en begrip.

De circulaire zegt nog dat een specialisatie op elk niveau wenselijk lijkt, en dat liefst in elk parket een magistraat aangeduid wordt die zich kan bezighouden met de dossiers inzake sexuele agressie.

Men uit het verzoek aan de leden van de politiediensten om een lijst op te stellen met vermelding van de verschillende organisaties die het slachtoffer kunnen helpen op sociaal en psychologisch vlak. Zulke lijst zal later overhandigd worden.

In fine vraagt men de moeilijkheden ondervonden bij het toepassen van deze richtlijnen mede te delen.

---

⁷³ VANDEMEULEBROEKE, circulaire van de advocaat-generaal bij het parket van het Hof van Beroep te Brussel, Evaluatie van de Set Sexuele Agressie - Opvang van de slachtoffers van sexueel geweld, 3 augustus 1992.

6. Werkvergadering van 3 juli 1992 ⁷⁴

Het betreft hier een vergadering van de technische commissie i.v.m. de S.S.A., gehouden over het ontwerp van een informatiebrochure voor huis- en ziekenhuisartsen i.v.m. de problematiek.

Deze brochure werd in zijn geheel besproken in de volgende paragraaf, maar ik wens toch even aan te halen welke de opmerkingen waren waaraan op de vergadering bijzondere aandacht geschonken werd.

De brochure is bestemd voor artsen die spontaan geraadpleegd worden door een slachtoffer.

Men was van mening dat moest vermeld worden dat de normale procedure volgens de wet voorziet dat een magistraat wordt ingelicht over de agressie en dat enkel bij weigering of twijfel vanwege het slachtoffer een andere procedure kan gevolgd worden.

Er moest aan de artsen duidelijk gemaakt worden dat zij in geen geval de wetsdokters kunnen vervangen en dat de bewijskracht van de vaststellingen en monsters minder groot zal zijn dan indien er een wettelijke procedure wordt ingesteld.

Terloops werd er ook geopperd dat de commissie die zich bezighield met opvang van de slachtoffers duidelijke richtlijnen zou moeten geven over de te volgen procedure door de politiediensten, i.v.m. contacteren van een magistraat en het vorderen van een wetsdokter.

De geneesheren zouden correct moeten geïnformeerd worden over de meldingsplicht, en meer precies in het geval het slachtoffer minderjarig is of zelf geen toestemming kan geven tot het overgaan tot de wettelijke procedure.

Mevrouw Anne Leriche, adjunct-directeur van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, stelde een ontwerp van de brochure op, dat op de vergadering besproken werd.

Men stelde voor dat aan de brochure een lijst van laboratoria en van wetsdokters toegevoegd zou worden.

De centra voor thuisverzorging en de huisartsencentra zouden de brochures ter beschikking houden van de huisartsen.

Ter verspreiding van de informatie stelde men voor informatievergaderingen te beleggen in samenwerking met verenigingen van gynaecologen, huisartsen en grotere ziekenhuizen.

---

⁷⁴ CASSIMAN J.J., Verslag van de vergadering van de technische groep betreffende de set seksuele agressie, 3 juli 1992.

7. Handleiding ten behoeve van de arts met private praktijk of
-----
verbonden aan een ziekenhuis. ⁷⁵

Dit project werd opgesteld door de technische werkgroep (zie vorige vergadering) en voorgelegd aan de procureur-generaal bij het hof van Beroep van Bergen, in zijn hoedanigheid van coördinator van de ontwikkeling en de evaluatie van de S.S.A., als afgevaardigde van het college van procureurs-generaal.

Volgende gedachten kwamen er tot uiting :

- de S.S.A. wordt voorgesteld aan de belanghebbenden ;
- de drie stappen van de gerechtelijke procedure terzake worden uiteengezet, nl. de melding bij politie of rijkswacht, het medisch onderzoek en de monstername door de wetsdokter, en het verhoor van het slachtoffer ;
- indien het slachtoffer zich eerst bij een dokter of in een ziekenhuis aanmeldt, dient de dokter hem op de hoogte te brengen van de normaal gevolgde gerechtelijke procedure. Indien het slachtoffer zich toch wenst te laten onderzoeken door die arts, worden enkele richtlijnen voorgesteld opdat de eventueel volgende gerechtelijke onderzoeken een wetenschappelijke waarde zouden behouden. Daartoe moet de arts alle bewijsstukken verzamelen en deze in optimale omstandigheden bewaren.
- er wordt gewezen op de verplichting van de arts om iedere agressie op een minderjarige en/of volwassen persoon aan de gerechtelijke overheden kenbaar te maken, dit volgens art. 61 van de code voor medische plichtenleer (zie eerder).
- vervolgens worden richtlijnen gegeven i.v.m. het verzamelen van klederen en bewijsstukken en i.v.m. het preleveren van monsters, zoals we die ook terugvinden in de handleiding voor de geneesheer welke bij de S.S.A. is gevoegd.
- tenslotte is er het medisch verslag, waarvan het slachtoffer de eerste pagina dient te ondertekenen voor akkoord met het onderzoek. Van dit verslag wordt 99n exemplaar bewaard door de arts, en worden er twee meegegeven aan het slachtoffer, 99n voor

---

⁷⁵ LERICHE A, Handleiding ten behoeve van de arts met private praktijk of verbonden aan een ziekenhuis, project verzonden naar Procureur-Generaal G. Demanet bij het Hof van Beroep te Bergen op 25 september 1992.

het gerecht en 99n voor het onderzoekslaboratorium.

Het vermeldt ook dat de monsters door de arts gedurende 99n maand zullen worden bewaard met het oog op een gebeurlijk later te volgen gerechtelijk onderzoek. De bewaarde stalen zullen dan in beslag genomen worden en ter griffie worden neergelegd. De procedure van inbeslagname van medisch stukken is eerder ingewikkeld en gebeurt in aanwezigheid van een geneesheer, afgevaardigde van de Provinciale Raad van de Geneesheer. Deze zal erover moeten waken dat al de stukken verzegeld zijn en de melding "Medisch Geheim" dragen. Deze stukken zullen na nederlegging ter griffie slechts kunnen ontzegeld worden door een aangestelde wetsdokter. De geraadpleegde arts doet dus eigenlijk dezelfde handelingen die de wetsdokter zou doen in het geval dat het slachtoffer onmiddellijk klacht bij de politie neerlegt.

8. Samenwerkingsprotocol van de regio Brussel-Hoofdstad ⁷⁶

Dit protocol werd ondertekend op 15 oktober 1992 en ontstond uit een initiatief van de politie van Jette, welk er in bestond systematisch de onderzoeken van slachtoffers van sexueel geweld te laten verrichten in het academisch ziekenhuis van de V.U.B. te Jette, i.p.v. een wetsdokter te vorderen.

Het principe werd op voorstel van de H. Kempeneers, politiecommissaris te Jette, besproken op de vergadering van de korpschefs van de 19 Brusselse gemeenten en leidde tot het opstellen van een protocol. Dit druist in tegen de richtlijnen van de commissie "opvang van de slachtoffers" omdat in het protocol overeengekomen werd gynaecologen werkzaam in de ziekenhuizen als deskundige aan te stellen om het onderzoek met de S.S.A. te verrichten. Niettemin werd dit protocol aanvaard door de gerechtelijke autoriteiten, bevoegd voor het grondgebied van het Brussels Gewest.

De voornaamste gedachten van het protocol volgen hierop :

De doelstellingen :

- de ziekenhuizen, hulpdiensten en politiediensten zorgen voor de goede opvang van de rechtzoekende ;

---

⁷⁶ Protocol van samenwerking inzake het gebruik van de S.S.A. tussen de ziekenhuizen, de hulpdiensten en de politiediensten, 15 oktober 1992, dienstorder nr 2443 van 25 januari 1993 van de politie van St-Gillis-Brussel.

- het waarborgen van een vlot verloop van het gerechtelijk en geneeskundig onderzoek ;
- het aanbieden van een aangepaste gerechtelijke, medische en sociale of psychologische begeleiding.

Daartoe werd onder het gerechtelijk gezag van de procureur des Konings van Brussel overeengekomen tussen de zeven grotere ziekenhuizen ⁷⁷ i.p.v. een wetsdokter aan te stellen, de politiediensten met akkoord van het parket de gynaecoloog met dienst in het ziekenhuis als geneesheer-expert zouden aanstellen. Het slachtoffer zou dan overgebracht worden naar het dichtstbijzijnde betrokken ziekenhuis om daar het onderzoek te ondergaan.

De ziekenhuisdienst stelt daarom bestendig ter beschikking :

- een gynaecoloog en/of een pediater ;
- een S.S.A. (voor slachtoffer en verdachte) ;
- een lokaal voor het onthaal van de te onderzoeken persoon ;
- geschikte reservekledij voor de onderzochte personen ;
- een lokaal voorzien van communicatieapparatuur voor de gerechtelijke diensten.

Er wordt ook op gewezen dat de vaststellingen worden gesteld in de taal van de procedure en dus niet noodzakelijk in de taal van het slachtoffer. De betrokken politiedienst zal hier dus de nodige instructies dienen te geven.

---

⁷⁷ t.t.z. de St-Elizabethkliniek, de St-Lucasklinieken, de Algemene Kliniek St-Jan, het academisch ziekenhuis van de V.U.B., het Universitair Ziekenhuis Brugmann, het Universitair Hospitaal St-Pieter en het Erasmusziekenhuis.

9. Werkvergadering van 3 december 1992 ⁷⁸

Het betreft hier een algemene vergadering met als voorzitter de H. procureur-generaal Demanet van Bergen (zie reeds eerder), en in aanwezigheid van enkele leden van de twee werkgroepen (de werkgroep 'opvang van slachtoffers' en de technische werkgroep) en enkele andere genodigden, zoals wetsdokers en politiemensen, die ervaring hebben met de problematiek van de S.S.A. of van seksuele agressie in het algemeen.

De resultaten en mogelijke vragen van de twee werkgroepen werden besproken waarna volgende voorstellen werden geformuleerd :

a) i.v.m. de werkgroep opvang van slachtoffers :

- het initiatief van het opstellen van een geactualiseerde lijst van opvangcentra gespecialiseerd in opvang van slachtoffers van seksuele agressie werd besproken, welke zou verspreid worden door de lijst op te nemen in de brochure over de opvang en het medisch onderzoek van slachtoffers van geweld van Minister Smet.

- er werd gesproken over de pilootprojecten i.v.m. de opvang van slachtoffers van geweld in de politiediensten te Oudenaarde en Charleroi. Op dat ogenblik was men nog bezig te werken aan de realisatie van deze projecten, maar er werd op gewezen dat nog geen akkoord gegeven werd opdat het ministerie van Binnenlandse Zaken hieraan zou kunnen meewerken.

Deze projecten omvatten uiteraard ook opvang van slachtoffers van seksuele agressie en bestonden uit drie aspecten :

- de aanpassing van opvanglokalen ;
- het gebruik van een specifieke ondervraagtechniek ;
- de vorming van politiemensen.

- men pleitte voor veelvuldige informatieverspreiding via informatiedagen en vormingsdagen voor een zo uitgebreid mogelijke doelgroep.

b) i.v.m. de technische werkgroep :

- er werd benadrukt dat de inhoud van de brochure voor privé-artsen en ziekenhuisartsen uitvoerig dient verspreid te worden, d.m.v. verschijning in tijdschriften bestemd voor artsen, d.m.v. een persconferentie van de ministers Smet en Wathélet, en d.m.v. seminars.

---

⁷⁸ VAN DER PERRE G., Verslag van de vergadering van 3 december 1992, brief van 22 december 1992.

Ik heb bij enkele huisartsen in mijn streek navraag gedaan, en er bleek dat niet iedereen van het bestaan van deze brochure afwist. - er werd gediscussieerd over wie de sets zal ter beschikking houden. Zo werd er door procureur-generaal Demanet voor gepleit dat dit de wetsdokters zouden zijn. Men merkte echter op dat deze niet altijd beschikbaar zijn, maar de H. Demanet stelde dat er een wachtdienst moet zijn in elk ambtsgebied, 24 uur op 24 uur, en dat de wetsdokters slechts door de procureur des Konings of de onderzoeksrechter kunnen gevorderd worden.

Iemand wees in dit verband op het protocol dat in Brussel getekend werd (zie vorige paragraaf), waar het parket de gynaecoloog van het ziekenhuis als geneesheer-expert aanduidt. Uit het verslag van de vergadering blijkt dat de H. Demanet het hier echter niet mee eens was en dat wettelijk deze artsen de onderzoeken niet in de plaats van een wetsgeneesheer kunnen doen.

Hij legde er ook nog de nadruk op dat in principe alleen de raadkamer een onderzoek aan het lichaam kan bevelen, behalve in het geval van heterdaad. Doch hierop volgde de opmerking van 99n der aanwezigen dat hierdoor teveel tijd wordt verloren en dat aldus sporen verloren gaan, temeer daar de substituten van het parket zelfs in gevallen van heterdaad te voorzichtig tewerk gaan en dan nog de raadkamer vragen. Maar de H. Demanet veegde dit van tafel door te stellen dat dit nog altijd beter is dan het risico te lopen dat de rechter ten gronde de procedure onwettig verklaart.

Daarom zou het volgens hem beter zijn dat de toepasselijke wettekst beter wordt aangepast, nl. dat alleen de goedkeuring van het slachtoffer zou volstaan, en dat een verdachte zijn medewerking moet verlenen om een bloedstaal te laten afnemen. Weigering zonder dwingende reden zou strafbaar moeten zijn en de raadkamer zou slechts in geval van geschil moeten beslechten. Maar hij merkte nog op dat dit alles niet wegneemt dat een uitwendig onderzoek intussen al wel zonder enige formaliteit kan gebeuren.

Uiteindelijk was men akkoord dat in geval er geen klacht is, de dokter van wacht toch kan voorstellen dat de kleren van het slachtoffer zouden bewaard worden. Achteraf kan de wetsdokter met de andere arts overleg plegen over diens bevindingen.

Iemand pleitte ook voor het voorzien van een mini-S.S.A. voor de ziekenhuizen, maar men stelde dat dit niet nodig is, gezien het nodige materiaal steeds wel aanwezig is in een ziekenhuis en dat de organisatie van het beheer van zulke set moeilijk zou zijn.

Tenslotte werd nog opgemerkt dat het niet de taak is van politie en rijkswacht om samen met het slachtoffer naar een wetsdokter op zoek te gaan. Ter oplossing van dit vraagstuk zou in een circulaire vermeld worden dat de wetsdokter zich naar het plaatselijk ziekenhuis zal moeten begeven voor het onderzoek.

Zulke circulaire is er nog niet gekomen op het ogenblik van dit schrijven, wat echter niet wegneemt dat men in sommige regio's wel aldus tewerk gaat.

10. Circulaire van 29 september 1993 ⁷⁹

(van het Parket van de procureur des Konings te Brussel)

Bij deze werden instructies gegeven aan de gerechtelijke diensten van het gerechtelijk arrondissement Brussel om het probleem van gebrek aan samenhang tussen de aanwending van een S.S.A. en het gebruik dat ervan gemaakt wordt bij de aanhouding van een verdachte, op te lossen.

Men stelde er dat de sets bij het N.I.C. afgegeven worden door de politiediensten, behalve tijdens het weekend, waar ze via de wachtdienst van de gerechtelijke politie gaan die ze achteraf doorstuurt. Men heeft het hier niet over het registreren op de correctionele griffie, taak welke eerst nog zou moeten uitgevoerd worden. Vandaar misschien de verwarring, waardoor dit in de toekomst in sommige gevallen vergeten werd.

Door het feit dat enkel het referentienummer van de set vermeld is op de set en niet de naam van het slachtoffer, noch het nummer van het proces-verbaal, noch het notitienummer van het dossier bij het parket, en er in sommige gevallen geen richtlijnen (vorderingen bvb.) volgen vanwege de magistraat, blijven sommige sets onbehandeld op het N.I.C. bij gebrek aan inlichtingen.

Daarom moeten in het vervolg :

- de politiediensten het notitienummer vermelden op de set en in het proces-verbaal de plaats en de datum van afgifte van de set vermelden ;
- de magistraten met nachtdienst dienen deze richtlijnen te herinneren aan de politiediensten.
- de medewerkers van het N.I.C. bij ontvangst van een set, de ontvangst hiervan melden aan het parket. Dit zou moeten gebeuren door een mededeling te sturen met vermelding van het referentienummer van de set en van het overeenkomstig notitienummer.

Tot zover de besprekingen en officiële instructies welke er in de

---

⁷⁹ DEJEMEPPE B., Procureur des Konings te Brussel, Circulaire betreffende de S.S.A. van 29 september 1993.

loop van het bestaan van de S.S.A. geweest zijn. Ik heb mij beperkt tot de circulaires van de parketten welke weerslag hebben op gans het land of anders tot deze van het Brusselse gerechtelijk arrondissement. Het zou misschien wel interessant zijn ook lokale circulaires van andere gerechtelijke arrondissementen onder de loupe te nemen, maar dit zou ons zeer ver leiden. In deel IV wordt de praktische kant van de procedure uiteengezet, voornamelijk zoals die nu gevolgd wordt in het Brusselse gerechtelijk arrondissement.

Deel III :

DE AANGIFTEBEREIDHEID VAN SLACHTOFFERS

Hoofdstuk 1 : ALGEMEEN

Een dader zal a priori nooit aangifte doen van een misdrijf door hem gepleegd. Slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden geeft hij het aan, of geeft hij er een zekere ruchtbaarheid aan. We zullen het hier dan ook uitsluitend over slachtoffers hebben. Het klinkt paradoxaal : de meeste factoren die de niet-aangifte bepalen liggen misschien wel bij het slachtoffer. Zo blijkt dat de kans dat de zaak niet aangegeven wordt hoger ligt naarmate het slachtoffer ouder is en de letsels minder erg zijn.⁸⁰

En er blijkt ook dat in het algemeen slechts zelden aangifte gedaan wordt van sexueel geweld. Vandaar dat de statistieken zouden doen vermoeden dat het hier om een weinig voorkomend probleem gaat. Vandaar ook dat het op beleidsvlak als niet problematisch werd gevoeld, zoals dit zeer dikwijls het geval is met, statistisch gezien, te verwaarlozen fenomenen.

Er is echter een kentering gekomen onder impuls van feministische bewegingen. Het fenomeen kwam meer en meer in de publieke belangstelling, o.a. door de media en in wetenschappelijke tijdschriften. Zoals reeds gezegd sprong minister Miet Smet op de kar en werd van overheidswege geld vrijgemaakt voor onderzoek en voorlichting.

Deze plotse toename van belangstelling is niet een gevolg van een stijging van de aangiften van sexueel geweld vanwege de slachtoffers, maar eerder van onderzoek, nl. door middel van dark-numberstudies. Het dark-number ligt namelijk soms veel hoger en dit doet vermoeden dat in werkelijkheid veel meer sexueel geweld gepleegd wordt dan men denkt, afgaande op politiecijfers e.d. De misdrijven in kwestie zijn inderdaad meestal intieme feiten, waardoor de slachtoffers minder vlug geneigd zijn om aangifte te doen. Martine Puttaert, assistent aan de rechtsfaculteit van de K.U.Leuven, vraagt zich dan ook terecht af of zulke feiten dan wel meetbaar zijn⁸¹.

We zullen hierna ingaan op onderzoek dat de omvang van het sexueel

---

⁸⁰ BULTHE B. en REMOUCHAMPS M., De verkrachting en het slachtoffer, Nationaal Centrum voor Criminologie, nr 7, Brussel, Bruylant, 1979, p. 24-25.

⁸¹ PUTTAERT M., Sexueel geweld ten aanzien van vrouwen : een meetbaar fenomeen ?, Pan. 1991, p. 154 e.v.

geweld wil meten en daarnaast trachten een verklaring te geven voor de grote verschillen tussen politiecijfers en dark-numberstudies.

In de eerste plaats zullen we de situatie beschouwen zoals ze was vooraleer de S.S.A. in gebruik genomen werd. Achteraf zullen we proberen uit te maken of de S.S.A. een invloed had op de aangiftebereidheid.

We zullen ons ook beperken tot de Belgische situatie.

1. Overzicht van officieel geregistreerde cijfers

Veel cijfers zijn er niet over sexueel geweld en het misdrijf verkrachting in het bijzonder.

Er is sinds 1984 een systematische verzameling van politiecijfers enerzijds, en er zijn de gegevens van het N.I.S. (Criminele Statistiek). Deze laatste zijn echter nog niet beschikbaar voor wat betreft de laatste jaren, zodat we ons beperken tot de cijfers meegedeeld door de politiediensten.

Het gaat hier om definitieve tellingen, volgens het systeem van rijkswachtkolonel Willy Bruggeman, t.t.z. tellingen uitgevoerd d.m.v. de eenvormige formulieren. Dit zijn formulieren die opgesteld worden door alle politiediensten, bevattende een kort relaas van een misdrijf welk bij een politiedienst aangegeven werd. Deze formulieren worden bij de rijkswacht gecentraliseerd. De totalen worden de twee volgende jaren aangepast, door de later binnengekomen formulieren welke melding maken van misdrijven in datzelfde jaar gebeurd, er nog bij te rekenen.⁸²

Zulke tellingen zijn maar in voege sinds 1984, zodat verder teruggaan geen zin heeft, uit hoofde van vergelijkingsmoeilijkheden.

Verliezen we niet uit het oog dat het hier gaat om feiten die gekwalificeerd werden door de politiediensten zelf. De kwalificatie die de politiebeambte aan het misdrijf geeft is niet noodzakelijk de juiste, en kan gewijzigd worden in de latere stadia van de strafproces (door parket of rechtbank). Het gebeurt dat bepaalde misdrijven niet geregistreerd worden door de politiediensten (meestal onbelangrijke feiten). Dit noemt men het politiesept. Ook wordt soms vergeten de eenvormige formulieren op te stellen, wat de statistieken vervalst.

In deze cijfers zijn uiteraard de niet-aangegeven misdrijven (dark number) niet opgenomen.

---

⁸² VAN KERCKVOORDE J., Toenemend geweld in België, geteld of verondersteld ?, Pan. 1985, p. 243.

eerbaarheid van 1985 tot 1993, verzameld door de rijkswacht ⁸⁶:

```
+))))0))))0))))0))))H))))0))))0))))0))))),
* 1985 * 1986 * 1987 * 1988 5 1990 * 1991 * 1992 * 1993 *
+))))3))))3))))3))))3))))3))))0))))3))))3))))3))))1
* V* * 600 * 465 * 493 * 394 5 621 * 830 * 783 * 663 *
/))))3))))3))))3))))3))))3))))0))))3))))3))))3))))1
* A* * 1627 * 1404 * 1447 * 1382 5 1080 * 1088 * 1037 * 1027 *
.))))2))))2))))2))))2))))J))))2))))2))))2))))-
V* : Verkrachtingen
A* : Aanrandingen van de eerbaarheid
```

Omdat we deze cijfers uit twee verschillende werken overnamen (oorspronkelijk wel afkomstig van dezelfde bron, nl. de rijkswacht, zoals hierboven reeds omschreven), ontbreekt het jaar 1989. Toch merken we dat vanaf 1990 de cijfers voor verkrachting merkkelijk stegen, waar deze voor aanranding van de eerbaarheid in ongeveer dezelfde proporties daalden. De reden is dat sommige feiten gekwalificeerd als aanranding van de eerbaarheid (zoals orale en anale verkrachting) vanaf dan als verkrachting zelf worden omschreven, wegens de wijziging van de wet op de verkrachting van 4 juli 1989 die nog dezelfde maand in werking trad.

De stijging van het aantal verkrachtingen in deze tabel betekent dus niet rechtstreeks dat vanaf 1990 het aantal feiten die nu als verkrachting omschreven worden, stijgt, noch dat het aantal aangiften ervan stijgt.

We kunnen wel vaststellen dat :

- qua verkrachtingen er een forse stijging plaatsvond in 1991, waarop dan een gestadige afname te zien is om in 1993 terug ongeveer het peil van 1990 te bereiken. 1990 is het jaar van de sensibiliseringscampagnes van mevr. Smet (zie deel I, hoofdstuk 1, 1□).

- qua aanrandingen van de eerbaarheid er een status quo is vanaf 1990.

---

⁸⁶ Bronnen : Tot 1988 : BRUGGEMAN W., Verslag van zijn toespraak n.a.v. de voorstelling van de S.S.A. te Brussel in het Egmontpaleis op 11 april 1989; Vanaf 1990 : cijfers opgestuurd door Majoor BOUDIN en Luitenant HUYBENS van de Pers, Public Relations en Communicatiedienst (PCR) bij de generale staf van de rijkswacht te Brussel.

2. Slachtoffergegevens

2.1. Onderzoek verricht door het L.U.C.⁸⁷

In opdracht van mevrouw Smet, staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie werd in 1987 een onderzoek gedaan naar de mate waarin volwassen vrouwen het slachtoffer zijn geworden van fysiek en seksueel geweld en naar de gevolgen van dergelijke ervaringen voor hun later leven. Dit onderzoek werd verricht door R. Vandeweghe, R. Bruynooghe, S. Opdebeeck en G. Berodes van het Limburgs Universitair Centrum te Diepenbeek.

Het onderzoek werd uitgevoerd bij 956 Belgische vrouwen tussen de 30 en 40 jaar oud, uit het ganse land, en op basis van een gestructureerd gesprek.

Sexueel geweld werd in 6 categorieën ingedeeld :

Categorie 1 : zeer ernstig

- coïtus-items
- verplicht worden tot orale bevrediging
- pijn moeten ondergaan voor de opwinding van anderen

Categorie 2 : matig ernstig

- verplichting zich uit te kleden of uitgekled worden
- begluurd worden
- zich moeten masturberen
- de geslachtsdelen van de andere moeten betasten
- pijniging van de geslachtsdelen

Categorie 3 : minder ernstig

- betast worden boven en onder de kleding
- wrijven over de geslachtsdelen

Categorie 4 : non-contact vormen van seksuele dwang

- verplicht worden om toe te kijken hoe een derde seksueel wordt lastiggevallen of hoe een ander zich masturbeert
- verplicht worden om te kijken naar de geslachtsdelen van de andere
- verplicht worden naakt te poseren

Hierna volgt een samenvatting van de belangrijkste resultaten die uit de bus kwamen :

- 63 % van de respondenten rapporteerde nog nooit seksueel geweld te hebben ondergaan

---

⁸⁷ VANDEWEGHE R., e.a., Ervaringen van vrouwen met fysiek en seksueel geweld. Prevalentie en gevolgen., 1988, L.U.C. Diepenbeek, Inbel, p. 31 e.v. en 170 e.v.

- 9 % had te maken gehad met non-contact vormen
- 16 % onderging ooit hoogstens een vorm uit categorie 3
- 4,5 % onderging ooit hoogstens een vorm uit categorie 2
- 7 % heeft ook een vorm uit categorie 1 gekend.
- 12 % van de vrouwen die sexueel geweld hebben meegemaakt zegde dat het hen niet veel deed of dat ze het niet wilden voelen. De non-contact vormen bleken bijna geen invloed te hebben op de latere levenskwaliteit.
- in 2/3 van de gevallen zijn de daders bekenden van het slachtoffer.
- slechts in 1 % van de gevallen is de dader een vrouw.
- in 51 % van de gemelde gevallen komt sexueel geweld voor bij vrouwen vanaf de puberteit of adolescentieleeftijd. Bij 1,3 % was dit op kleuterleeftijd.

De bereidheid tot aangifte vanwege slachtoffers wordt in dit onderzoek niet besproken. Dit is wel het geval voor de hiernavolgende werken.

2.2. Onderzoek van Van Dijk ⁸⁸

Een tweede victimologisch onderzoek dat we kunnen aanhalen is er 99n van Van Dijk e.a. uit 1989, en gevoerd op internationaal vlak.

Het handelde over allerlei soorten misdrijven, en bleef eerder algemeen in het omschrijven van de verschillende soorten delicten welke er in voorkwamen. Maar wel werd gepolst naar het aandeel van de ervaren misdrijven welke aangegeven werden bij een politiedienst.

Wat België betreft werden in het onderzoek 1137 vrouwen bevroegd, en 5% meldde ooit een vorm van sexueel geweld te hebben ondergaan. Voor 64 % was dit een eenmalige gebeurtenis, maar degenen uit het andere derde deel werd meer dan eenmaal het slachtoffer in hetzelfde jaar. Het multipele slachtofferschap zou trouwens bij sexuele misdrijven veel meer voorkomen dan bij andere misdrijven. 25- tot 29-jarigen lopen het meest risico op sexueel geweld.

Wat de aangifte betreft : slechts 15 % deed aangifte bij een

---

⁸⁸ VAN DIJK J.J.M., MAYHEW P. en KILLIAS M., Experiences of Crime across the World. Key Findings from the 1989 International Crime Survey, 1990, Deventer, Kluwer, geciteerd in PUTTAERT M., o.c., p. 158-159.

politiedienst, en dat terwijl 53 % (!) haar agressor kende, 30 % kende zelfs zijn naam.

Redenen voor niet-aangifte zouden zijn :

- 33 % : feiten niet ernstig genoeg ;
- 9 % : zelf afgehandeld of opgelost wegens familielid ;
- 4 % : het is geen zaak voor de politie ;
- 13 % : de politie kon er toch niks aan doen ;
- 7 % : de politie doet er niks aan ;
- 4 % : willen niks met de politie te maken hebben of zijn bang voor de politie ;
- 4 % : wegens schrik voor wraaknemingen ;
- 24 % : nog andere redenen.

Wat betreft de aard van de misdrijven welke de vrouwen ondergingen, rapporteerde niemand een verkrachting te hebben meegemaakt, 21 % een poging hiertoe, 17 % een aanranding van de eerbaarheid, en 58 % sprak van zwaar vervelende houdingen vanwege de dader.

2.3. Besluiten

We kunnen besluiten dat meer vrouwen dan we denken ooit met sexueel geweld in aanraking komen, ondanks het feit dat dit minder tot uiting komt in het onderzoek van Van Dijk. Reden kan zijn dat bij dit laatste de misdrijven meer algemeen geformuleerd werden, en dat de bevraagden meer (lichtere) feiten niet beschouwden als sexuele misdrijven.

Een andere algemene conclusie is dat sexueel geweld in persoonlijke relaties een belangrijk maatschappelijk probleem is.

Hoofdstuk 2 : DE INVLOED VAN DE S.S.A. OP DE AANGIFTEBEREIDHEID

Eén van de bedoelingen van het in gebruik nemen van de S.S.A. was de slachtoffers ertoe aan te zetten om gemakkelijker de misdrijven die op hen gepleegd werden aan te geven.

De S.S.A. kan zowel een positieve als een negatieve invloed hebben op de aangiftebereidheid.

Eenzijds kan de verspreiding via de pers van gevallen van seksuele agressie waarvan de daders veroordeeld werden tengevolge van de bewijslast welke tegen hen ingebracht werd, een stimulans zijn voor het slachtoffer om een aangifte bij de politie te doen en om zich akkoord te verklaren om het onderzoek met de set te ondergaan.

Anderzijds blijft het onderzoek met de set toch wel een delicate aangelegenheid, en bestaat de mogelijkheid dat iemand die het al meegemaakt heeft nooit meer zover te brengen zal zijn mocht het hem ooit in zijn leven nog overkomen. Dit is echter afhankelijk van tal van omstandigheden waarin het slachtoffer opgevangen werd door de politie, de wetsdokter, de duur van het onderzoek, de aangepastheid van de lokalen, enz...

De S.S.A. is echter nog niet lang genoeg in gebruik, en de resultaten worden praktisch niet bekend gemaakt, zodat het onmogelijk is om te stellen dat de set een positieve invloed zou kunnen uitmaken op de aangiftebereidheid. Er werd wel veel publiciteit gemaakt indertijd rond de set en het systeem, maar dit bleef beperkt tot personen die ooit, beroepshalve of als slachtoffer, met de problematiek van seksuele agressie te maken kregen.

Deel IV :

DE GERECHTELIJKE PROCEDURE

Hoofdstuk 1. DE AANGIFTE BIJ DE POLITIEDIENSTEN

Ik had het reeds over de aangiftebereidheid in het vorige deel van dit werk.

Hierna volgt dan het praktisch verloop van de aangifteprocedure bij een politiedienst, zoals dit zou moeten gebeuren. Ik zal slechts in het laatste deel, bij het bespreken van de problemen welke zich voordoen, de afwijkingen onder de loupe nemen.

Indien het slachtoffer dringend geneeskundige zorgen nodig heeft, spreekt het voor zich dat de hulpverlening op dit vlak voorrang heeft op alle andere gerechtelijke activiteiten. In dit geval dient de tussenkomenende politieofficier de geneesheer van het ziekenhuis of de huisarts die de eerste dringende zorgen zal verlenen om zijn medewerking te vragen, vooral wat het opnemen van prelevementen betreft. Hiertoe zal men hem verwijzen naar de "handleiding ten behoeve van de arts met private praktijk of verbonden aan een ziekenhuis" (zie deel II, hoofdstuk 5, 7□). Het parket dient door de politiedienst dringend van deze situatie op de hoogte gebracht te worden.⁸⁹

In het Brusselse kan dit geen probleem zijn gezien het bestaande protocol van 15 oktober 1992, wat er op neer komt dat slachtoffers van seksuele agressie ten allen tijde naar het dichtstbijzijnde hospitaal dat het protocol ondertekend heeft, worden overgebracht, waar zij dus zonder problemen de nodige verzorging kunnen ontvangen.

In andere gerechtelijke arrondissementen is dit niet het geval, en moet omzichtiger tewerk gegaan worden. Gezien de gynaecologen of dokters waar de slachtoffers terecht komen daar niét als gerechtelijk expert aangesteld worden, moeten zij erop letten dat ze geen nuttige sporen doen verdwijnen.

1. Summiere ondervraging van het slachtoffer

---

⁸⁹ Set Sexuele Agressie, slachtoffer, gids voor de politie, p.1.

Dit is het eerste contact tussen politiebeambte en slachtoffer. De bedoeling is dat een reeks oriënterende vragen gesteld wordt die aan de politieman de mogelijkheid geven het onderzoek te richten en de meest urgente maatregelen te nemen, zoals het vatten van de dader indien gekend, contactname met het parket, onderzoeks-maatregelen, enz...

Dit eerste contact tussen slachtoffer en politie dient zo kort mogelijk gehouden te worden en dient voornamelijk om een basisrelatie op te bouwen en het slachtoffer op te vangen. Men zal zich dus beperken tot het inwinnen van de hoogst nodige informatie, eerder dan het slachtoffer te gaan bestoken met vragen en zodoende diens morele toestand nog te verergeren.⁹⁰

Inderdaad, vooral na een misdrijf zoals verkrachting zal het slachtoffer zich dikwijls in een crisissituatie bevinden. Burgers en Holstrom hebben reeds in 1974 het zogenaamde 'rape trauma syndrome' onderkend en beschreven.

Dit syndroom kent twee fases : de kritieke fase en de fase op lange termijn.⁹¹

a) De kritieke fase wordt gekenmerkt door een totale desorganisatie van de levenswijze van het slachtoffer. De reorganisatie ervan gebeurt tijdens de tweede fase.

Aangezien de gesprekken die de politie met het slachtoffer voert, zich situeren tijdens de kritieke fase, moet hij de elementen ervan kennen : kenmerkende emoties zijn angst, schuldgevoelens, gevoelens van devalorisatie en woede. Juist dan krijgt de politie te maken met een slachtoffer dat zich nog wel verbaal kan uitdrukken maar een incoherent gedrag vertoont. Wanneer, als gevolg van de shocktoestand, gevoelens worden verdrongen, zal het slachtoffer rustig en kalm blijven, doch weinig kunnen vertellen.

b) Wat betreft de tweede fase : de politie moet erop letten niet te snel aan een valse aangifte te denken. Angst-, onrust- en onwerkelijkheidsgevoelens blijven ook hier in een aantal zaken aanwezig. Zo dit het geval is, kan hij de emoties van het slachtoffer stabiliseren door begrip te tonen, alsook door een gevoel van rust en veiligheid uit te stralen. Daarenboven kan hij ervoor zorgen dat het slachtoffer niet de idee krijgt dat hijzelf als slachtoffer verantwoordelijk is voor dit misdrijf. Er mogen zeker geen waardeoordelen geveld worden en de politiebeambte dient

---

⁹⁰ DE BROUWER J.P., Sexuele agressie : de aangifteprocedure bij politie en rijkswacht, De Pol., 1990, nr 9, p. 16.

⁹¹ BRUGGEMAN W., Sexuele agressie, gezien vanuit een politieeel referentiekader, Pan. 1990, p. 289.

zich ervoor te hoeden dat hij in zijn houding geen negatieve vooroordelen uit t.o.v. het slachtoffer.

Liefst laat men het slachtoffer zo vrij mogelijk zijn verhaal doen, door de omgeving waarin hij opgevangen wordt aan te passen (bvb. een rustig lokaal op te zoeken, waar men niet om de haverklap gestoord wordt), en hem te zeggen dat hem geen schuld treft.

Men kan niet duidelijk aangeven welke inlichtingen nu precies in deze eerste fase dienen ingewonnen te worden, en welke in een volgende fase. Dit hangt af van de omstandigheden en van de te nemen maatregelen i.v.m. het opsporen van de dader.

2. Beperkte informatie geven aan het slachtoffer ⁹²

Om toe te laten dat het slachtoffer weet waar het aan toe is, is het onontbeerlijk de nodige informatie te geven.

Zo kan men mededelen wat er zal gebeuren op het politiebureau, wat voor vragen er zullen gesteld worden en waarom.

Daarenboven dient men het ook te hebben over de Set Sexuele Agressie, het nut ervan, en dient men het slachtoffer aan te raden hieraan zijn medewerking te verlenen.

Voorlopig kan men zich echter beperken tot deze informatie, omdat van een overvloed aan informatie op dit moment weinig zal bijblijven.

Dit alles is afhankelijk van de toestand van het slachtoffer.

---

⁹² DE BROUWER J.P., o.c., p. 16.

3. Het medisch onderzoek

3.1. Wie doet het onderzoek en waar

Indien slachtoffer en parket hun akkoord geven, kan overgegaan worden tot het gebruik van de S.S.A. (zie deel II). Hiertoe wordt het slachtoffer overgebracht naar het kabinet van een wetsdokter, al dan niet in het gezelschap van een vertrouwenspersoon, en/of een tweede dokter van zijn keuze. De overbrenging gebeurt (liefst) met een anonieme wagen.⁹³

In het Brusselse wordt de geneesheer(-gynaecoloog) van wacht in het academisch ziekenhuis van de streek aangeduid als expert. Hij zal het medisch onderzoek verrichten, hierbij gebruik makend van de S.S.A.

3.2. Plaats van bewaring van de S.S.A.

Oorspronkelijk dienden de sets in voorraad gehouden te worden door de politiediensten. Begin 1993 was er sprake van deze bij de wetsdokters te deponeren. Daar hieromtrent nooit duidelijke algemene instructies gegeven werden is het tegenwoordig zo dat in sommige arrondissementen de sets voorradig zijn bij de politiediensten, in andere bij de wetsdokters. Ik heb dit nagetrokken voor sommige arrondissementen, en ga hier verder op in in het laatste deel, de evaluatie.

In het Brusselse is de situatie niet zo duidelijk : het protocol voorziet dat de sets in de ziekenhuizen zouden aanwezig zijn, maar dit is niet altijd het geval, en sommige politiediensten hebben er ook nog ter beschikking.

3.3. Het onderzoek van het slachtoffer

Zoals reeds gezegd bevat de doos van de S.S.A. een handleiding voor de geneesheer⁹⁴, waarin informatie staat vermeld zoals het nut en het doel van de set, de vraag om het slachtoffer zoveel mogelijk op zijn gemak te stellen en hem uit te leggen wat de geneesheer doet en het waarom ervan.

---

⁹³ DE BROUWER J.P., o.c., p. 17.

⁹⁴ Set Sexuele Agressie, slachtoffer, Handleiding en medisch rapport voor de geneesheer.

De geneesheer gaat vervolgens over tot het verzamelen van de kleding, sporen en referentiemonsters, zoals in detail uiteengezet in deel II, hoofdstuk 4.

Het spreekt voor zich dat de politiebeambte het onderzoek niet bijwoont.

Aan het einde van het onderzoek worden alle recipiënten voorzien van een etiket, wordt alles weer in de doos ingepakt en deze wordt door de politie verzegeld. De doos bevat de identiteit van het slachtoffer niet, wel een referentienummer.

Dit referentienummer staat vermeld in het proces-verbaal en op het medisch rapport van de arts d.m.v. een etiket.

3.4. De overbrenging van de S.S.A. naar een laboratorium

De doos zelf wordt in principe via de (gerechtelijke) politie naar 99n van de drie erkende laboratoria gebracht voor analyse van de stalen (vroeger naar 99n van de 14 laboratoria van de gerechtelijke politie) ⁹⁵ na registratie op de griffie. Doch hierop bestaan vele uitzonderingen. In sommige arrondissementen is het de wetsdokter zelf die de taak opneemt om de set op de griffie van de correctionele rechtbank te laten registreren. In andere gevallen wordt de S.S.A. door de verbaliserende politiedienst afgeleverd aan de gerechtelijke politie die de overbrenging doet.

Welke laboratoria de analyses verrichten bespreek ik in deel V, hoofdstuk 2.

Het medisch rapport wordt onder gesloten omslag door de politie overgemaakt aan het parket van de procureur des Konings. De arts houdt een exemplaar van het medisch rapport voor zich.

---

⁹⁵ Informatiedossier : Verkrachting, wie help je door te zwijgen ? 1990, Min. maatschappelijke emancipatie en justitie, p. 10.

4. De grondige ondervraging van het slachtoffer en het opstellen ----- van het proces verbaal -----

In dit gedeelte van de aangifteprocedure gaat men een zo volledig mogelijk proces-verbaal opstellen teneinde de noodzakelijke informatie te verzamelen om de waarheid aan het licht te brengen, de bewijzen te verzamelen en de dader te vatten.

Daarenboven dient de politiebeambte er voor te zorgen dat alle vormvoorschriften nopens de onderzoeken, inbeslagnames, enz... in het proces-verbaal geakteerd zijn, om te vermijden dat er delen van het onderzoek niet ontvankelijk zouden verklaard worden omwille van zogeheten 'procedurefouten'.⁹⁶

De grondige ondervraging gebeurt nadat het slachtoffer werd onderzocht en verzorgd en na het gebruik van de S.S.A.

Moet deze ondervraging gebeuren door een mannelijke of een vrouwelijke politiebeambte ?

Bruggeman ⁹⁷ stelt dat de literatuur het erover eens is dat dit niet zo belangrijk is als men maar de juiste manier van werken hanteert. Sommigen zouden zelfs beweren dat de positieve aanpak van een mannelijke politiebeambte het slachtoffer laat ervaren dat mannen niet enkel 'slecht' of 'agressief' zijn, wat een gunstige invloed kan uitoefenen op het verwerkingsproces bij het slachtoffer. Daarenboven is het niet steeds mogelijk een vrouwelijke politiebeambte te vinden om in zulke zaken op te treden, om de simpele reden dat er naar verhouding nog steeds weinig vrouwen bij de politie werken. Sommige korpsen bestaan nog steeds enkel uit mannen.

Welke elementen moeten allemaal ten berde gebracht worden in het proces-verbaal van verhoor ?

Na het vermelden van de juiste identiteit van het slachtoffer, dient deze laatste een chronologisch relaas der feiten te geven. Plaats en tijdstip der feiten, omstandigheden voorafgaand aan de feiten dienen in de eerste plaats vermeld. Een zo gedetailleerd mogelijk verslag dient opgemaakt over de feitelijke aanranding of verkrachting zelf, waarbij de verbalisant alle constitutionele elementen van het misdrijf In de eventuele verzwarende en/of verzachtende omstandigheden (zie deel I) citeert. Zo het slachtoffer dit niet uit eigen initiatief vermeldt, dient de

---

⁹⁶ DE BROUWER J.P., o.c., p. 17.

⁹⁷ BRUGGEMAN W., o.c., p. 291.

politiebeambte te vragen of het slachtoffer 99n en ander nader wil omschrijven.

Men mag ook niet vergeten uiteen te zetten hoe aan de feiten een einde kwam (dader verjaagd bvb door hulpgeroep of door de komst van een voorbijganger), en de mate van verzet vanwege het slachtoffer.

Deze laatste dient zo nauwkeurig mogelijk te omschrijven hoe de eventuele verwondingen opgelopen werden. Bij verkrachting dient vermeld waar (anus, mond, vagina) en waarmee (geslachtsdeel van de man, of ander voorwerp zoals kunstpenis, enz...) ze plaatsvond, en of er zaadlozing was.

Uiteraard dient de dader beschreven worden.

Indien hij gekend is door het slachtoffer, dient deze laatste alle inlichtingen over de dader op te geven. Dit is niet noodzakelijk naam en adres, maar kan ook bvb. een bijnaam zijn, een ontmoetingsplaats, of opgave van een derde die de dader beter kent en waardoor hij zou kunnen geïdentificeerd worden.

Indien de dader niet gekend is door het slachtoffer, kan alleszins in vele gevallen een min of meer precieze persoonsbeschrijving gegeven worden, aan de hand van dewelke eventueel een robotfoto kan opgesteld worden.

Tenslotte kan het slachtoffer eventuele getuigen vermelden.

Deze zullen dan zo vlug mogelijk gehoord worden, teneinde te proberen nadere inlichtingen te verkrijgen welke het slachtoffer niet kon geven.

Indien de dader gekend is of een verdachte aangehouden werd, dient overgegaan tot een confrontatie met deze. Tijdens deze confrontatie dient het slachtoffer uitdrukkelijk te zeggen of hij de dader formeel herkent.

Er bestaan verschillende soorten confrontaties : enkelvoudige of keuzeconfrontaties, met of zonder doorkijkspiegel.

Een confrontatie is geen bewijs, maar het spreekt voor zich dat wanneer een slachtoffer uit een rij van tien mensen die alle ongeveer dezelfde gestalte hebben, iemand met zekerheid uitpikt, dit eerder zal in aanmerking genomen worden dan wanneer een slachtoffer geconfronteerd wordt met slechts 99n persoon en zich hierover uitsprekt.

We zullen echter aan de hand van de uitslag van het DNA-onderzoek van de stalen opgenomen d.m.v. de S.S.A. kunnen uitmaken of de verdachte al dan niet de dader is, op voorwaarde dat voldoende sporen met de S.S.A. werden verzameld.

De Brouwer ⁹⁸ vindt het zeer wenselijk het aantal verhoren van het slachtoffer te verminderen en zo mogelijk tot 99n te herleiden.

---

⁹⁸ BRUGGEMAN W., o.c., p. 293.

Het kan echter zijn dat het slachtoffer achteraf nogmaals ondervraagd dient te worden naar aanleiding van nieuwe elementen die aan het licht komen in de zaak.

5. Informatie en hulpverlening aan het slachtoffer

De taak van de politie i.v.m. het slachtoffer loopt hier bijna ten einde. Er rest enkel nog het verstrekken van informatie en doorverwijzing.

5.1. Informatieverlening

Men kan uitleggen hoe het verdere onderzoek zal verlopen, en er het slachtoffer attent op maken dat het maanden of zelfs jaren kan duren eer het tot een strafproces komt, Bls het zover komt en de zaak niet geseponneerd wordt.

De 'Gids ter informatie van het slachtoffer' is hiervoor een nuttig hulpmiddel. Deze gids is bij de S.S.A. gevoegd teneinde aan het slachtoffer overhandigd te worden. (zie bijlage 5)

Verder kan gesproken worden over de opeenvolgende stadia van het gerechtelijk onderzoek, de nood aan en de mogelijkheden tot rechtshulp, het nut van het aanstellen van een advocaat, de burgerlijke partijstelling, de schadeclaim, de nood aan bewijsvoering en attesten,...⁹⁹

Het is ook nuttig het proces-verbaalnummer mee te delen, bvb. om gemakkelijk het dossier terug te vinden wanneer het slachtoffer zich bijkomende details herinnert en deze wenst aan te geven.

5.2. Hulpverlening en doorverwijzing

De hulpverlening is zowel medisch als psychologisch.

Volgens Bruggeman¹⁰⁰ is dit voor de politie een dwingende zaak op straffe van schuldig verzuim. Dit geldt voor de onmiddellijke hulp die nodig is, zoals de eventuele verzorging die het slachtoffer nodig heeft vooraleer te kunnen overgaan tot het inwinnen van informatie en/of opstellen van proces-verbaal.

---

⁹⁹ BRUGGEMAN W., o.c., p. 293.

¹⁰⁰ BRUGGEMAN W., o.c., p. 293.

Wat verdere hulpverlening betreft kan de politie het slachtoffer er attent op maken dat er hulpcentra bestaan.

Nadien mag en kan het slachtoffer nog contact opnemen met de politie in deze context, doch verdere hulpverlening behoort niet meer tot de taak van de politie.

Omtrent het doorverwijzen naar hulpcentra : in Groot-BrittanniN verwittigt de politie zelf het hulpcentrum uit de directe woonomgeving van het slachtoffer, maar in ons land dient de politiebeambte drie belangen af te wegen : het respecteren van het beroepsgeheim van de politieambtenaar, de privacy van het slachtoffer en de noodzaak tot hulpverlening. Dit laatste verwaarlozen zou als schuldig verzuim kunnen aanzien worden. Er is geen probleem indien het slachtoffer erin toestemt om een hulpcentrum te verwittigen.

6. Kinderen als slachtoffers

Wat betreft omgaan met kinderen behoren we een gans andere methode te gebruiken. De politie krijgt hiervoor (nog) geen of nauwelijks speciale vorming.

Er bestaat slechts 99n richtlijn, nl. dat de beambte die zich met het kind bezighoudt, in burger is. Leden van een jeugddienst of vrouwelijke sociaal gediplomeerde ambtenaren zijn uiteraard over het algemeen het meest geschikt.

In sommige landen is er een nationaal beleid wat deze problematiek betreft.

Zo kunnen we Canada en Groot-BrittanniN, en in mindere mate Nederland citeren. De slachtoffertjes worden er verhoord in een kindvriendelijke omgeving, door een politiebeambte en een sociaal gediplomeerde, aan de hand van hulpmiddelen zoals poppetjes. Mits akkoord van de ouders wordt het verhoor op video opgenomen en achter de schermen kan meegeluisterd worden door de politieambtenaren die zich met de zaak bezig houden. Tijdens de korte pauzes kunnen deze nog bijkomende vragen opgeven, die door de ondervragers gesteld worden aan het kind. De videoband kan later op het proces eventueel bekeken worden om te vermijden dat het kind ter zitting moet komen getuigen.

Door al deze maatregelen verhindert men ook dat het kind psychologische trauma's voor zijn hele leven oploopt.¹⁰¹

Van zulk beleid is in ons land echter nog geen sprake.

---

¹⁰¹ BRUGGEMAN W., o.c., p. 292.

Wat betreft het onderzoek met de S.S.A. zelf, dient uiteraard de toestemming van de ouders gevraagd te worden om hiertoe te kunnen overgaan. De ouders worden echter normaliter onmiddellijk ingelicht in geval van aangifte van een misdrijf waarvan het kind het slachtoffer geworden is, indien ze nog niet op de hoogte zouden zijn.

Dit is slechts niet zo indien 99n van de ouders zelf van het misdrijf verdacht wordt.

7. De opleiding van politiemensen i.v.m. opvang ¹⁰²

In situaties van sexueel geweld hebben we te maken met een politiedimensie en een sociale dimensie. De politie dient de gerechtelijke kant van de zaak tot een goed eind te brengen, maar dient dus tevens aandacht te schenken aan de opvang van het slachtoffer, dat, zoals reeds gezegd, in een psychologisch onevenwicht is geraakt door de ervaring van de feiten.

Jean-Pierre De Brouwer, docent aan de Oostvlaamse Politieacademie, vindt dat meer en meer politiebeambten beseffen dat politiewerk, sociaal werk en crisisinterventies geen tegengestelden meer zijn, en dat men binnen het beroep niet moet kiezen tussen de sociale dimensie en de politiedimensie. Het sociale van het werk van een politiebeambte wordt belangrijker geacht dan voorheen. Deze vooruitgang is te danken aan de stijgende aandacht voor slachtoffers en emoties in de opleiding van rijkswacht en politie, en aan het wijzigende psychotechnische profiel van de kandidaten.

Algemeen gezien wordt sexueel geweld ook bespreekbaarder, dankzij de rond dit thema gevoerde campagnes. Dit maakt dat zowel slachtoffer als politieman er relatief gemakkelijker zullen kunnen over praten.

Om even dieper in te gaan op de opleiding van de politiebeambte in dit verband, geef ik een kort overzicht van het programma dienaangaande aan de reeds voornoemde Oostvlaamse Politieacademie.

Er wordt een cursus van 10 B 12 uur gegeven over sexuele agressie. Het is niet absoluut nodig om specialisten te vormen, gezien in de eerstelijnsinterventie zulke specialisten over het algemeen niet beschikbaar zijn. Daarom wordt deze cursus algemeen, aan elke politiebeambte gegeven, ongeacht het opleidingsniveau.

De nadruk ligt op de opvang van de slachtoffers. Het komt erop aan inzichten te geven in eigen (voor)oordelen, juiste basisattitudes bij te brengen en een kennis van de problematiek

---

¹⁰² DE BROUWER J.P., o.c., p. 18-20.

bij te brengen, toegespitst op datgene wat belangrijk is voor de politieinterventie.

Verder wordt ook aandacht besteed aan het uiteenzetten van de problematiek waarin veel slachtoffers van herhaaldelijke seksueel geweld verkeren, omdat politiemensen soms de neiging hebben te twijfelen aan de geloofwaardigheid van een aangifte, als deze bvb weken of jaren na de feiten gebeurt.

Er wordt uitgelegd dat seksueel geweld zich niet beperkt tot de verkrachting, en dat voornamelijk die andere gevallen, zoals betastingen tegen de wil van het slachtoffer bvb, de grote meerderheid van de gevallen van seksuele misdrijven uitmaken.

Behalve nog een aantal andere aspecten, zoals gevolgen van seksueel geweld, incest, moeilijkheden van aangifte voor slachtoffers, manieren van ondervragen, doorverwijzing naar hulpverleningscentra, wordt ook de S.S.A. aangeraakt. Het gebruik ervan wordt uitgebreid aangeraden, doch de frequentie van het aanwenden van de procedure i.v.m. de S.S.A. door eenzelfde politieman is zo minuscule dat men van mening is dat de technische aanwending niet dient ingeoeffend te worden, gezien deze kennis niet lang zou bijblijven.

Hoofdstuk 2. DE AANGIFTE VIA DE MEDISCHE SECTOR

Het is mogelijk dat een slachtoffer van sexueel geweld niet onmiddellijk naar de politie stapt, maar eerst besluit van naar een dokter te gaan, voor eventuele verzorging e.d. De arts die het slachtoffer opvangt, zal hem attent maken op de mogelijkheid om klacht in te dienen en hem hierbij wegwijs maken. Met toestemming van het slachtoffer kan de arts de politie verwittigen.

Indien dringend zorgen nodig zijn, kan hij ervoor zorgen dat die verstrekt worden, alvorens een beroep te doen op de tussenkomst van de politie.¹⁰³

De arts dient bij de verzorging van het slachtoffer wel op te letten dat er geen ejaculaat dat eerst niet in de vagina was, door het onderzoek wordt ingevoerd, met alle gevolgen vandien, zoals justitiële problemen (twijfel of er nu al dan niet ejaculatie geweest is) of het risico tot zwangerschap voor het vrouwelijk slachtoffer¹⁰⁴.

De aangifte door de arts in dit geval komt in deel I, hoofdstuk 3, 3□ ter sprake.

De dokter mag de S.S.A. nooit uit eigen initiatief aanwenden. Deze mag slechts gebruikt worden met akkoord van het parket en door de deskundige door dit parket aangesteld.

---

¹⁰³ Informatiedossier, o.c., p. 8.

¹⁰⁴ COHEN B.A.J., Sexuele delicten : de optiek van de politiearts, Nederlands forensisch tijdschrift, 1984, p. 9.

Hoofdstuk 3. HET PARKETNIVEAU

-----

1. Wat betreft het onderzoek aan het lichaam

De procureur des Konings is bevoegd kennis te nemen van de zaken die aanhangig worden gemaakt door de politiediensten. Meer nog, in ernstige zaken van sexueel geweld, en zeker wanneer de dader gekend is of wanneer men een verdachte opgepakt heeft, zal het parket onmiddellijk verwittigd worden.

De procureur des Konings kan, in geval van heterdaad, beslissen om over te gaan tot het gebruik van de S.S.A., zowel bij dader als bij slachtoffer (zie reeds deel I, hoofdstuk 4).

Hoewel ook de politieofficier met de hoedanigheid van Officier van Gerechtelijke Politie, Hulpofficier van de procureur des Konings deze beslissing kan nemen, wordt dit in de praktijk omzeggens niet gedaan, en worden de richtlijnen gevolgd die in de meeste parketten en de meeste politiekorpsen gegeven worden, t.t.z. de verplichting in elk geval de magistraat van dienst te verwittigen.

105

In de praktijk zal, in geval van heterdaad, de instrumenterende politiebeambte de magistraat van dienst op het parket telefonisch op de hoogte brengen van de feiten, en instructies vragen. De parketmagistraat zal bevelen om, met toestemming van het slachtoffer, de S.S.A. te gebruiken, indien hij dit nodig acht. Dit is niet altijd het geval.

Hij zal zelf een wetsdokter aanstellen, of een onderzoeksrechter vorderen om dit te doen. Hij zal een onderzoeksrechter vorderen indien dit wettelijk vereist is, nl. indien bvb. een verdachte dient aangehouden te worden.

De gebruikte set wordt daarna door de politie in beslag genomen, geregistreerd op de griffie van de correctionele rechtbank van het arrondissement en onverwijld overgebracht naar een laboratorium, waar de opgenomen stalen zullen geanalyseerd worden. Daarna wordt de doos met wat er na de analyses nog overblijft definitief neergelegd ter correctionele griffie.

De parketmagistraat zal, indien hij geen onderzoeksrechter vordert in de zaak, een kantschrift opstellen dat geldt als vordering voor de analyse van de stalen.

De magistraat is vrij in zijn keuze en stelt aan wie hij wil,

---

¹⁰⁵ VANDERSYPT E., Substituut-procureur des Konings te Brussel, gesprek van 14/7/94.

zowel voor het onderzoek aan het lichaam als voor de analyse van de stalen.

2. Wat betreft het vervolgingsbeleid

Het vervolgingsbeleid op gebied van verkrachting en aanranding van de eerbaarheid in ons land schetsen is quasi onmogelijk. Om te beginnen hebben we niet veel cijfergegevens behalve deze van het N.I.S. en dan nog is er geen differentiatie op parketniveau, want alle misdrijven tegen de openbare zedelijkheid werden er onder 99n noemer geplaatst.¹⁰⁶

Daarenboven is men bij de parketten bijzonder karig met het verstrekken van informatie over het gevoerde beleid. Onderzoek is naar mijn weten nog niet verricht wat betreft de misdrijven die wij hier behandelen. Het is dan ook onmogelijk om te weten te komen hoeveel zaken geseponneerd werden, laat staan om welke redenen. We kunnen enkel uitgaan van een globaal cijfer, t.t.z. van alle door de politie geregistreerde misdrijven in het algemeen wordt ongeveer 70 % geseponneerd.¹⁰⁷

In hoofdstuk 6 hierna, bij de bespreking van het rechtbankniveau, zullen we zien dat er in elk geval een zeer grote discrepantie is tussen de politiecijfers en het aantal veroordeelden. Doch het is onmogelijk om uit te maken of de selectie in de strafprocessus nu op niveau van het parket gebeurd is of dat op rechtbankniveau het aantal vrijspraken terzake des te belangrijker is.

We kunnen er echter wel van uitgaan dat in geval een onderzoek d.m.v. de S.S.A. een positief resultaat geeft t.a.v. een verdachte, het dossier weinig kans zal hebben om geseponneerd te worden, gezien de aandacht die de laatste jaren aan sexuele agressie en de rol van de S.S.A. in de bewijsvoering besteed werd.

Hoofdstuk 4. DE ONDERZOEKSRECHTER

---

¹⁰⁶ PUTTAERT M., Sexueel geweld ten aanzien van vrouwen. Een meetbaar fenomeen ?, Pan. 1991, p. 156.

¹⁰⁷ ELIAERTS Chr., Syllabus Criminologie 1992, V.U.B., p. 20.

De voornoemde taken van de procureur des Konings kunnen ook uitgevoerd worden door een onderzoeksrechter indien deze gevorderd wordt door het parket (art. 59 Sv). Deze vordering gebeurt in zaken waarbij een bijzondere maatregel dient genomen te worden zoals aanhouding, huiszoekingsbevel, en in het kader van onze problematiek, de aanstelling van een geneesheer voor een onderzoek aan het lichaam (voor de details, zie deel I, Hoofdstuk 4, 2□).

Wat betreft dit onderzoek is de tussenkomst van de onderzoeksrechter vereist, behalve in gevallen waarbij het slachtoffer onmiddellijk na het misdrijf komt aangifte doen en toestemt in het onderzoek. Dan is de procureur des Konings en zelfs de Officier van Gerechtelijke Politie, Hulpofficier van de procureur des Konings, bevoegd om het onderzoek op het slachtoffer te laten uitvoeren.

En zoals eveneens eerder vermeld, heeft de onderzoeksrechter de machtiging van de raadkamer (of eventueel Kamer van Inbeschuldigingstelling, hof of rechtbank) nodig wanneer er geen heterdaad is.

Ingeval in het belang van het onderzoek een verdachte een onderzoek aan het lichaam dient te ondergaan, zal in het Brussels gerechtelijk arrondissement de raadkamer het onderzoek bevelen, zelfs wanneer de verdachte nog aangetroffen wordt binnen de periode van de heterdaad. Men gaat aldus tewerk om achteraf betwisting te voorkomen i.v.m. de bevoegdheid van de onderzoeksrechter, want het begrip heterdaad is nogal rekbaar. Men stelt dan vlug een raadkamer samen uit de gevorderde onderzoeksrechter en 99n van zijn collega's, alsmede een griffier een een substituut, welke eveneens aanwezig zijn in het justitiepaleis.¹⁰⁸ Volgens art. 127 Sv. dient een raadkamer namelijk voorgezeten te zijn door een alleenzetelend rechter. Vermits een onderzoeksrechter alleenzetelend rechter is, is deze manier van werken mogelijk.

---

¹⁰⁸ VLOGAERT J., onderzoeksrechter te Brussel, gesprek van 24/1/94 en VANDERSYPT E., substituut-procureur des Konings te Brussel, gesprek van 14/7/94.

Hoofdstuk 5. DE VERDACHTE

Er zijn twee mogelijkheden :

- ofwel wordt de verdachte op heterdaad gepakt, t.t.z. tijdens het plegen van het misdrijf of korte tijd erna ;
- ofwel wordt de verdachte gepakt 99n of meerdere dagen na het plegen van het misdrijf.

In het eerste geval zal de dader zeer dikwijls nog bruikbare sporen op zich hebben, zoals afweerletsels vanwege het slachtoffer, bloedsporen, haren van het slachtoffer, enz... Daarom is het gebruik van de S.S.A. hier zeker interessanter dan in het tweede geval.

De politiebeambte zal de verdachte in 't kort horen over de feiten, mondeling, en, indien het nuttig lijkt de S.S.A. te gebruiken, hem voorstellen om daartoe over te gaan. Indien de verdachte zijn toestemming geeft, zal deze in een proces-verbaal geacteerd worden. De politiebeambte zal aan de verdachte ook de nodige uitleg geven omtrent het gebruik van de set en de procedure.

De gecontacteerde parketmagistraat zal desgevallend de onderzoeksrechter vorderen die een bevel tot onderzoek aan het lichaam zal afleveren om het gebruik van de S.S.A. toe te laten, en een wetsgeneesheer zal vorderen om het onderzoek te doen.

De verdachte zal zich mogen laten bijstaan door een geneesheer naar zijn keuze, op eigen kosten.
Men zal ook zorgen voor vervangkledij voor de verdachte.

Het onderzoek zal gebeuren in het kabinet van de wetsdokter.

Wat betreft het onderzoek zelf gelden gelijkaardige richtlijnen als voor het slachtoffer, nl. :

- inzameling van kledingstukken ;
- vaststelling van gebeurlijke lichamelijke letsels ;
- inzameling van de stalen : sporen van speeksel, sperma, gedroogd bloed, elke organische of anorganische stof, haren, referentiemonsters.

Na afloop van het onderzoek zal de S.S.A. en het medisch verslag op identieke wijze als bij deze van het slachtoffer, verzegeld en verzonden worden.

De stalen genomen op de verdachte zullen in het laboratorium vergeleken worden met deze aangetroffen op het slachtoffer.

Hoofdstuk 6. HET RECHTBANKNIVEAU

-----

1. Een woord over de procedure

De procedure voor de rechtbank wat betreft een zaak van seksuele agressie verschilt niet veel t.o.v. andere zaken, en het zou ons te ver leiden om deze helemaal uiteen te zetten.

Een belangrijk verschilpunt is echter de mogelijkheid om de zaak achter gesloten deuren te behandelen. Dit proced^d kwam echter reeds aan bod in deel I, hoofdstuk 3, 2°, zodat we hier niet verder op in gaan.

Wat ook van belang is vanuit het oogpunt van de bespreking van de S.S.A. is de bewijsvoering terzake, welke reeds uitvoerig ter sprake kwam in deel I, hoofdstuk 4, 4°.

Een zedenmisdrijf zoals verkrachting en aanranding van de eerbaarheid er zijn, kan zowel voor de correctionele rechtbank als voor het assisenhof terecht worden, naargelang de straffen die voorzien zijn voor dat specifiek misdrijf, en naargelang men al dan niet overgaat tot correctionalisatie voor zover dit mogelijk is. We hebben reeds aangehaald in deel I, hoofdstuk 1, 2.2. dat wanneer de dood van het slachtoffer veroorzaakt wordt als gevolg van het misdrijf, geen correctionalisatie meer mogelijk is. Dit is ook het geval van verkrachting op een kind, minder dan 10 jaar oud.

Tenslotte wil ik er de aandacht op vestigen dat in principe de zaken voor de correctionele rechtbank door een alleenzettelend rechter behandeld worden, behalve enkele uitzonderingen. Dit is o.m. het geval voor misdrijven tegen de openbare zedelijkheid, wat in onze problematiek het geval is.¹⁰⁹

2. Rechtspraak

In deel III, hoofdstuk 1, 1° drukten we reeds een tabel af, waarin de door de politiediensten geregistreerde zedenmisdrijven van 1984 op een gedifferentieerde manier weergegeven waren. We konden hier 645 verkrachtingen en 1794 aanrandingen aantreffen. Naast deze gegevens kunnen we zien dat in 1984 op correctioneel niveau

---

¹⁰⁹ DE NAUW A., Syllabus strafprocesrecht, V.U.B., 1991, p. 117.

volgens de criminele statistiek vonnissen werden gevelde voor 427 feiten van verkrachting en aanranding van de eerbaarheid.¹¹⁰ Volledigheidshalve zullen we hier nog enkele gevallen moeten bijtellen welke voor het assisenhof en voor de militaire hoven en rechtbanken werden berecht.

Vermits het N.I.S. geen gedifferentieerde parketgegevens publiceert is het onmogelijk een overzicht te geven van het verloop van zedenmisdrijven doorheen de strafprocessus, wat ons anders zou toelaten te zien om welke reden de andere feiten niet gevonnist werden.

Wat rechtspraak zelf betreft : i.v.m. de S.S.A. heb ik geen enkel bijzonder geval van rechtspraak gevonden tot op heden.

We moeten er van uitgaan dat gezien de set nog maar sinds 1992 frequent gebruikt wordt in zaken van sexuele misdrijven, en gezien er gemiddeld ongeveer minstens een jaar verloopt vooraleer een zaak voor de rechter komt, we nog niet veel gevallen zullen vinden waarin de bewijsvoering gesteund was op het onderzoek met de S.S.A.

Volgens substituut-procureur des Konings Vandersypt te Brussel is het nut van het onderzoek met de S.S.A. zeer miniem : het gebeurt zeer zelden dat ter zitting voor de rechtbank de resultaten van zulk onderzoek het enige bewijs zijn van de schuld van de beklaagde. Meestal zijn er andere afdoende bewijzen en zijn deze bekomen met de S.S.A. niet echt onmisbaar.

Daarenboven komen echte verkrachtingen (waarbij dader en slachtoffer mekaar niet kennen en we als typisch voorbeeld de verkrachting van een vrouw door een man ergens in een donker bosje kunnen aanhalen) niet vaak voor. Wat het meest voorkomt zijn incestzaken of gevallen waar twijfel rijst omtrent de toestemming van het slachtoffer met de sexuele handelingen. Incestzaken komen meestal aan het licht geruime tijd na het plegen van het misdrijf.

In gevallen met twijfel omtrent de toestemming van het slachtoffer zal de verdachte de sexuele daad niet ontkennen. Een en ander maakt dat het onderzoek met de S.S.A. weinig nut heeft. In het laatste geval zal een onderzoek naar afweerletsels op slachtoffer en dader volstaan.¹¹¹

---

¹¹⁰ Bron : N.I.S. : Criminele statistiek 1984, geciteerd in PUTTAERT M., o.c., p. 156.

¹¹¹ VANDERSYPT E., substituut-procureur des Konings te Brussel, gesprek van 14/7/94.

Deel V :

HET NATIONAAL INSTITUUT VOOR CRIMINALISTIEK

(hierna N.I.C.)

In dit deel zal ik het hebben over de rol die het N.I.C. speelt i.v.m. de S.S.A. Gezien het N.I.C. echter een instituut is dat recent werd opgericht zullen we even een algemeen beeld schetsen van het N.I.C.

Hoofdstuk 1. OPRICHTING EN DOELSTELLINGEN VAN HET N.I.C. ¹¹²

---

1. Oprichting

De criminalistiek heeft voornamelijk tot doel de analyse te verrichten, aan de hand van diverse disciplines en wetenschappelijke technieken, van materiële gegevens verzameld bij de vaststelling van misdrijven en bij de opsporingen waartoe deze aanleiding geven met het doel de daders van die misdrijven te identificeren. Onder deze materiële gegevens worden ook de stalen, opgenomen in het kader van het onderzoek met de S.S.A., gerangschikt.

Deskundigen in allerlei wetenschappelijke disciplines en functioneel uitgeruste laboratoria zijn hiertoe dus nodig. In ons land zijn de deskundige onderzoeken in de meeste criminalistische domeinen niet systematisch georganiseerd, wat niet voordelig is voor het resultaat. Men doet beroep op wetenschappelijke laboratoria van universiteiten of op privé-deskundigen. Hierdoor wordt op een niet-systematische manier gewerkt en soms gebeurt het dat een deskundige aangeduid wordt die niet de nodige ervaring heeft, of die niet over de nodige infrastructuur beschikt om zijn expertise te verrichten. Vooral het feit dat resultaten van zulke expertises niet vergelijkbaar zijn, is een probleem.

Daarom opperde men vanaf 1965 de noodzaak een centraal laboratorium op te richten en op 5 november 1971 werd het N.I.C. opgericht door de toenmalige minister van Justitie, Alfons Vranckx, met de steun van eerste minister Theo Lefèvre, eveneens

---

¹¹² N.I.C., toestand op 1 juni 1993, brochure uitgegeven door het N.I.C., p. 2-3.

belast met de Wetenschappelijke Politiek. Maar het project dat vanaf toen op papier bestond, belandde in de doofpot, om er slechts weer uit te komen in 1989, als gevolg van de besluiten van een werkgroep over de laboratoria van technische en wetenschappelijke politie bij de parketten enerzijds, en deze van een parlementaire commissie onder het voorzitterschap van de CVP-er Bourgeois anderzijds. Deze laatste werd opgericht o.a. als gevolg van de acties van de C.C.C. en de Bende van Nijvel in de tweede helft van de jaren '80 en verrichtte parlementair onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en het terrorisme georganiseerd werd.

Volgende kritieken werden geuit :

a) onvoldoende basisvorming en specialisatie van de laboratorium-operateurs van de gerechtelijke politie bij de parketten. Het programma van de School voor Criminologie en Criminalistiek van het ministerie van Justitie, welke deze mensen opleidde, was te weinig toegespitst op de wetenschappelijke politie ;

b) geen systematische heropfrissing van de vorming was voorzien, met als gevolg dat nieuwe technieken niet rechtstreeks aangeleerd werden ;

c) gezien de allereerste vaststellingen op de plaats van een misdrijf van het grootste belang zijn, moeten zij in de kortst mogelijke tijd uitgevoerd worden om te vermijden dat sporen verdwijnen. Personeel met een gespecialiseerde scholing zou deze onderzoeken moeten uitvoeren om optimale resultaten te kunnen behalen.

Daarom stelden de voornoemde werkgroep en de onderzoekscommissie voorop dat om over een wetenschappelijke politie van kwaliteit te beschikken, men enerzijds een centraal wetenschappelijk laboratorium van hoog niveau moest oprichten waarvan de overige laboratoria van technische en wetenschappelijke politie functioneel afhangen (regionale, lokale en antennes) en men anderzijds moest overgaan tot een hervorming van de organisatie van de bestaande laboratoria van de gerechtelijke politie.

Het doel was aan de gerechtelijke deskundigen op dit vlak en aan de verantwoordelijken van het gerechtelijk onderzoek een instrument aan te bieden dat het grootste gedeelte van de taken van wetenschappelijke politie kan verzekeren, zodanig dat nog maar uitzonderlijk naar de diensten van een privé-deskundige moet uitgekeken worden. Zulk initiatief zou ook kostenbesparend werken, althans op lange termijn.

We kunnen er echter niet omheen de opmerking te formuleren dat dit opzet niet strookt met de principiële keuzevrijheid van de aanstellende magistraat i.v.m. deskundigen. Het deskundigenonderzoek in België is niet wettelijk geregeld ¹¹³. Men heeft er nl. altijd op gestaan onafhankelijke deskundigen te kunnen aanstellen, en geen deskundigen verbonden met justitie, zoals in Nederland al langer het geval is (bvb. de politie-artsen).¹¹⁴

In juni 1990, in toepassing van het Pinksterplan ¹¹⁵, werd aan minister van Justitie Melchior Wathelet opgedragen om het N.I.C. als centraal gezag voor de criminalistische wetenschappen op te richten.

In januari 1993 trad het instituut in werking, met standplaats te Brussel (Neder-over-Heembeek), Vilvoordsesteenweg 98-100.

2. Opdrachten

Van bij de oprichting van het N.I.C. werden de hierna volgende taken vooropgesteld. Sommige van deze zijn echter tot op heden nog niet (volledig) verwezenlijkt, en gezien het beperkte personeelsbestand en de onvoldoende middelen op dit ogenblik lijken enkele van die taken wel utopisch. Een overzicht :

a) op aanvraag van de bevoegde gerechtelijke autoriteiten

- het onderzoek doen met behulp van verschillende wetenschappen en wetenschappelijke technieken, van materiële gegevens verzameld bij de vaststelling van misdrijven en bij de opsporingen waartoe deze aanleiding geven ;

- als deskundige verslag doen over de waarnemingen en de interpretatie ervan met het oog op de identificatie van de daders van die misdrijven.

I.v.m. de S.S.A. is dit dus de analyse van de stalen en het opstellen van het deskundigenverslag terzake.

---

¹¹³ DE NAUW A., Syllabus strafprocesrecht, V.U.B., 1991, p. 79.

¹¹⁴ DE ROY G., Een boek over Forensische Geneeskunde, Pan. 1991, nr 1, p. 80.

¹¹⁵ Pinksterplan : regeringsinitiatief ter herstructurering van de politiediensten.

b) het onderzoek met het oog op de ontwikkeling en de toepassing van nieuwe wetenschappelijke methodes op het gebied van de criminalistiek ;

c) het bijwerken van de kennis die van belang is voor de criminalistiek en de mededeling ervan aan Belgische gerechtelijke diensten of buitenlandse centra voor criminalistiek ;

Zo kunnen gegevens afkomstig uit de toekomstige DNA-databank doorgespeeld worden aan andere landen, in het kader van een aldaar lopend onderzoek naar een dader van een verkrachting bvb.

d) het geven van opleiding op het gebied van de criminalistiek, via de School voor Criminologie en Criminalistiek van het ministerie van Justitie, welke geïntegreerd werd in het N.I.C.

Daarenboven stelde het K.B. van 17 oktober 1991 de relatie vast tussen het N.I.C. en de laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie bij de parketten, nl. dat het N.I.C. de bevoegdheden uitoefent van centraal laboratorium, t.t.z. functioneel hoger gezag inzake technische en wetenschappelijke politie. Hierdoor krijgt het ook volgende taken :

e) het verrichten van de deskundige onderzoeken op gebied van wetenschappelijke politie van hoog niveau (zie verder deze taken onder de opsomming van de vier reeds in werking zijnde afdelingen, t.t.z. biologie, ballistiek, drugs en toxicologie, en brand en explosies) ;

f) het ontwikkelen, bepalen en standardiseren van de door de laboratoria aan te wenden methodes en technieken en het uitoefenen van toezicht op hun toepassing (bvb de DNA-onderzoeken in de verschillende laboratoria doen verrichten volgens 99n en dezelfde methode, opdat vergelijking mogelijk wordt) ;

g) het controleren van de kwaliteit van het werk van de laboratoria;

h) het verdelen van de opdrachten tussen de types van laboratoria en het organiseren van ambtsrelaties tussen hen ;

i) het geven van aanbevelingen aan de bevoegde overheden :

- in verband met de afstapping van de politiediensten op de plaats

van een misdaad of wanbedrijf met het oog op de uitvoering van de opdrachten van de technische en wetenschappelijke politie;
- in verband met de gevallen en voorwaarden waar de politiediensten de tussenkomst van de laboratoria moeten vragen.

3. Personeelsbezetting en operationele diensten

Het totale kader zou moeten bestaan uit 45 personeelsleden. De werving werd voorzien in 2 fasen, t.t.z. de helft reeds vooraleer het instituut in werking trad, en de andere helft gedurende het eerste jaar na de inwerkingtreding op 1 januari 1993. In januari 1994 was deze werving nog niet volledig, en bestond het kader nog maar uit een dertigtal mensen, wat volgens de medewerkers ¹¹⁶ reeds te weinig was om nog aan de steeds groeiende vraag te voldoen. Men had namelijk een voorlopig personeelsbestand voorzien wat kon aangepast worden achteraf, indien nodig. Er zouden dus personeelsleden binnenkomen in de nabije toekomst.

Een en ander verklaart het verder besproken probleem van de lange duur van de analyses van de S.S.A. welke aan het N.I.C. toevertrouwd worden.

Op 1 juni 1993 zijn vier afdelingen operationeel :

a) De afdeling biologie, bestaande uit :

- labo "genetische analyses"
- labo "vezels en haren"
- labo "analyse van bodems, water en lucht"

Deze afdeling verricht de analyses van de S.S.A.

b) De afdeling ballistiek.

c) De afdeling drugs en toxicologie

d) De afdeling brand en explosies

Hierdoor is nog maar een klein deel van de vooropgestelde taken van het N.I.C. verwezenlijkt. Daarenboven gaat het alleen om het uitvoeren van expertises, en dan nog maar in domeinen waarvoor in België reeds andere instanties instaan.

---

¹¹⁶ HOSTE B., MARCOTTE A., assistenten Genetica N.I.C., Gesprek van 25 januari 1994.

Een algemene kritiek is dan ook dat dit niet de bedoeling was van de oprichting van het instituut, dat eerder een 'dispatching'-rol zou moeten gaan spelen inzake criminalistiek ¹¹⁷, doch gezien men nog in een beginstadium zit, kunnen we deze kritiek misschien wat voorbarig noemen.

---

¹¹⁷ X, Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik, Politeia 1994, nr 1, p. 17.

Hoofdstuk 2. HET N.I.C. I.V.M. DE S.S.A.

-----

1. Het N.I.C. en andere laboratoria

Het N.I.C. is niet de enige plaats waar de sets geanalyseerd worden. Dit gebeurt ook in andere laboratoria.

- Centrum voor Menselijke Erfelijkheid (CME) van de K.U.Leuven ;
- Institut Médico-Légal, Laboratoire des Groupes Sanguins et de Transfusions van de universiteit van Luik.

De twee voornoemde laboratoria en het N.I.C. werden erkend door het ministerie van Justitie om de sets in bewaring te nemen en het DNA-onderzoek te verrichten. In het informatiedossier over de S.S.A.¹¹⁸ worden ze hiervoor aanbevolen (behalve het N.I.C. waar op het ogenblik van het verschijnen van dit informatiedossier nog geen sprake van was).

Het Erasmusziekenhuis te Anderlecht heeft tussendoor ook nog op de erkenningslijst gestaan, maar viel weg toen het N.I.C. in werking trad.

Deze erkenning is echter niet bindend voor de aanstellende magistraten. De aanstellende magistraat (procureur des Konings of onderzoeksrechter) beslist soeverein wie het onderzoek zal uitvoeren. Hij kan de analyses dus doen uitvoeren door een laboratorium naar zijn keuze. In sommige gerechtelijke arrondissementen worden de sets dan ook naar andere laboratoria gestuurd, die niet erkend zijn door Justitie. We sommen enkele andere laboratoria op in deel VI, 6□.

Het aantal laboratoria in België voor wat DNA-onderzoek betreft, is echter zeer beperkt, gezien het ingewikkeld procedé en het feit dat men hier in België nog niet lang mee bezig is.

Voor wat betreft andere onderzoeken, zoals het bepalen van de bloedgroep via een bloedspoor of het vergelijken van beetwonden met een afdruk van het gebit van een verdachte, is er een veel grotere keuze in laboratoria. Ook de laboratoria van de gerechtelijke politie bij de parketten worden hiermee belast.

Een reden om qua analyses de voorkeur te geven aan het N.I.C., is het feit dat zo geen gerechtskosten meer dienen betaald te worden aan privé-deskundigen, gezien het instituut afhankelijk is van het ministerie van Justitie. Het algemeen jaarlijks budget voorzien

---

¹¹⁸ Informatiedossier : Verkrachting ..., o.c., p. 11.

voor het N.I.C. omvat mede de financiering van de biologische onderzoeken. De directie van het N.I.C. bepaalt welk gedeelte van dit budget naar elke afdeling gaat.

Het N.I.C. stelt wel een onkostenstaat op, voor het geval dat een dader veroordeelt wordt voor het misdrijf. Dan wordt hij tevens veroordeelt om de expertises verricht in het kader van zijn zaak te betalen.¹¹⁹

2. Het overmaken van de S.S.A. aan het N.I.C.

Om een voorbeeld te geven hoe de S.S.A. overgemaakt wordt aan een laboratorium zal ik hierna de werkwijze omschrijven zoals die gangbaar is in het N.I.C.

Wanneer een set aangebracht wordt bij het N.I.C., wat meestal door een politiedienst gebeurt, soms ook door een koerier, wordt de set geregistreerd a.d.h.v. het referentienummer, de datum van aankomst en de afzender. De set krijgt een nummer, en in het register wordt vermeld welke assistent bij welke dienst zich met de analyses zal bezighouden.

Wanneer de vordering van de gerechtelijke autoriteiten aankomt (tegelijk met de set of meestal achteraf) worden deze gegevens bij het register gevoegd. Zodoende weet men al wanneer de set aangebracht is, door wie, en na ontvangst van de vordering kent men het dossiernummer van het parket en de naam van de vorderende magistraat.¹²⁰

Dan wordt de set bewaard tot men aan analyse toe is, t.t.z. men analyseert niet :

- alvorens de vordering van de gerechtelijke autoriteiten aangekomen is ;
- wanneer men niet onmiddellijk tijd heeft.

De set wordt dan bewaard in speciale diepvriestoestellen, waarin de stalen maanden en zelfs sommige jaren kunnen bewaard worden.¹²¹

3. Analyse van de stalen

---

¹¹⁹ HOSTE B., assistente genetica N.I.C., telefoongesprek van 4/8/94.

¹²⁰ N.I.C., bezoek van 25 januari 1994.

¹²¹ DEVETH C., MARCOTTE A., N.I.C., gesprekken van 25 januari 1994.

Opdat de stalen nog nuttig zouden zijn, dienen een aantal bemonsteringsvoorwaarden in acht genomen te worden :

Ze dienen op tijd aangebracht, of minstens op een geschikte manier bewaard te worden. Dit is niet zozeer een probleem voor het N.I.C. zelf, doch eerder voor de dienst die doet overgaan tot het verrichten van het onderzoek en de set niet onmiddellijk kan overmaken aan het N.I.C. Daartoe wordt aanbevolen de set bvb in het weekend, wanneer het N.I.C. gesloten is, eerst te deponeren bij het lokaal of regionaal laboratorium van de gerechtelijke politie, waar hij in betere omstandigheden kan bewaard worden, t.t.z. in een speciale frigo, bestemd voor het bewaren van delicate stalen.

Er dienen bepaalde hoeveelheden of bepaalde kwaliteiten aanwezig te zijn, afhankelijk van de materie welke gepreleveerd wordt.

Hierna een kort overzicht ¹²² :

a) bloedstaal :

Ideaal is 5 B 10 ml minimum hoeveelheid en dit mag bewaard worden gedurende 1 B 2 dagen op kamertemperatuur, gedurende 2 B 3 weken aan 4°C in de frigo, of gedurende enkele maanden aan -20°C diepgevroren.

Wanneer men bloedsporen vindt, gelden verschillende regels naargelang het gaat om vochtige of gedroogde bloedsporen.

Vochtige bloedsporen worden uitgesneden en bewaard in een droge, reine en verluchte container aan -20°C. Als dit niet mogelijk is wordt de kledij waarop zij zich bevinden gedroogd in open lucht, of worden de sporen afgenomen met een stukje gaas of enkele wattenstokjes, indien nodig met fysiologisch serum.

Droge bloedsporen worden ofwel afgekrabd van niet verplaatsbare dragers, en bewaard in een droog buisje aan 4°C. Ze kunnen ook afgenomen worden met behulp van een stukje gaas of wattenstokjes, eventueel gedrenkt in fysiologisch serum. Bevinden ze zich op een verplaatsbare drager, dan wordt die in een propere, droge en verluchte papierzak gestopt en bewaard aan 4°C.

b) spermastaal :

Men doet een vaginale spoeling met behulp van 10 ml fysiologisch serum, onmiddellijk tot 24 uur na de verkrachting en bekomt het sperma. Dit milieu wordt bewaard op 4°C of op -20°C.

---

¹²² LERICHE A., Genetische identificatie, een overzicht van de hedendaagse technieken, Politeia, 1993, nr 4, p. 25.

Sporen van opgedroogd sperma worden bewaard door de drager in een droog, proper en verlucht recipiNnt te stoppen (geen plastic zak bvb).

c) fragmenten van organen of biologische weefsels :

De monsters moeten bewaard worden aan -80°C of indien niet mogelijk aan -20°C in een droog, proper en gesloten recipiNnt. De weefsels mogen in geen geval bewaard worden in formol, want deze vloeistof vernietigt alle kansen om een resultaat te bekomen.

d) gebruik van de S.S.A. :

Men dient nauwgezet de voorschriften te volgen die bij de set steken. In alle gevallen moeten de monsters binnen de kortst mogelijke tijd het laboratorium bereiken, zelfs als ze enige tijd moeten bewaard blijven totdat de magistratuur die belast is met het dossier de analyse ervan vordert.

Er bestaan verschillende soorten analyses :

a) men kan ten verkennenden titel de bloedgroep van iemand bepalen, waarmee reeds uitsluitel kan gegeven worden t.a.v. een verdachte ;

(vb. men treft bloedsporen die klaarblijkelijk afkomstig van de dader zijn aan op de plaats der feiten, en na ontleding blijkt dit bloed van bloedgroep A- te zijn. Een verdachte wordt aangehouden, men bepaalt zijn bloedgroep die B+ blijkt te zijn. De verdachte is dan niet langer verdacht en men hoeft het bloed niet verder te gaan ontleden.)

b) men kan DNA-onderzoek verrichten op bloed, weefsels (haren, huid, sperma, speeksel, ...).

vb. : men treft sperma aan in de vagina van het slachtoffer, sperma dat dus bijna zeker afkomstig is van de dader. D.m.v. dit sperma bepaalt men het DNA-patroon van de dader. Een verdachte wordt opgepakt, men bepaalt zijn DNA-patroon a.d.h.v. een soort weefsel op hem gepreleveerd en vergelijkt. Als de patronen overeenstemmen, is hij de dader.

Het identificatiesysteem is vergelijkbaar met het vingerafdruksysteem, waarmee men ook een unieke identificatiemogelijkheid verkrijgt. Vandaar de uitdrukking DNA-"fingerprint".

Wat betreft DNA-onderzoek bestaan er verschillende methodes. Vroeger werden in de verschillende laboratoria andere methodes gebruikt om DNA-onderzoek te verrichten.

Volgens Dhr. Deveth¹²³ is dit nu verleden tijd en gebruiken alle erkende laboratoria i.v.m. gerechtelijke expertises dezelfde methode : het DNA wordt uit de cellen gehaald en in duizenden fragmenten gesneden die in functie van hun grootte van elkaar worden gescheiden. Na analyse verkrijgt men een reeks strepen met welbepaalde positie en intensiteit, zoals de streepjescode die we van op de huishoudartikelen kennen. Het overgrote deel van de menselijke weefsels kan met behulp van deze methode worden geanalyseerd.¹²⁴

In 20 % van de gevallen is deze methode evenwel niet bruikbaar, namelijk wanneer men monsters aantreft die ogenschijnlijk te klein zijn om nuttig te zijn voor analyse.

Het blijft echter noodzakelijk ook deze te bewaren en voor analyse over te maken, gezien hier nog een kans is op slagen door de zogenaamde Polymerase Chain Reaction (PCR)-methode¹²⁵. Dit is een principe waarbij van het te bestuderen DNA-fragment tot 99n miljard kopies gemaakt worden, waardoor ze talrijk genoeg zijn om een genetische afdruk te maken.

Er is echter een probleem bij deze methode : de laagste molecule van het DNA, die we de indringer noemen, riskeert om te worden vergroot op het zelfde moment als het aangemaakte DNA in het begin van de genomen staal op de plaats van het misdrijf. In dat geval bekomt men een gemengd genetisch profiel dat niet alleen banden afkomstig van het staal bevat maar ook banden afkomstig van het besmette DNA.

Zo kan het monster besmet worden alvorens het ontdekken van de misdaad, maar ook tijdens de vaststellingen van de gerechtelijke diensten, en zelfs tijdens de behandeling in het laboratorium. Geen enkele maatregel kan het besmettingsgevaar volledig uitsluiten.

Om een voorbeeld te geven : men heeft slechts zeer weinig cellen om te analyseren, en tijdens het labo-onderzoek vallen een paar huidschilfers van de laborant in de proefbuis.

c) men kan vergelijkingen doen met anorganische materies (grond, plantenresten, ...)

---

¹²³ DEVETH C., directeur N.I.C., gesprek van 25 januari 1994.

¹²⁴ X, Coördinator van het wetenschappelijk Politiewerk : het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, Politeia, 1993, nr 3, p. 24.

¹²⁵ LERICHE A., Genetische identificatie, een overzicht van de hedendaagse technieken, Politeia, 1993, nr 4, p. 24.

(vb. men treft fragmenten van textiel aan onder de nagels van het slachtoffer. Wanneer men een verdachte heeft, kan men deze fragmenten gaan vergelijken met stalen van diens kledij.)

d) Men kan ook vergelijkingen doen van wonden met eventueel gevonden wapens of bvb. beetwonden vergelijken met het gebit van een verdachte.

4. De centrale DNA-databank, een project

Het N.I.C. heeft o.m. ook de uitbouw van enkele gegevensbanken als doelstelling opgenomen, zo o.a. een gegevensbank voor genetische informatie. Deze informatie wordt geleverd door alle laboratoria die expertises uitvoeren voor het ministerie van Justitie (zie hoger), nl. dat van het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid van de K.U.L. en het Laboratoire des Groupes Sanguins et de Transfusions van de universiteit van Luik.

Zulke DNA-gegevensbank zou de DNA-fingerprints moeten verzamelen bekomen door alle laboratoria in België die zulke onderzoeken doen en moet het in de toekomst mogelijk maken om bvb. meerdere verkrachtingen toe te schrijven aan 99n dader.¹²⁶ We kunnen dit vergelijken met de centrale databank van de vingerafdrukken bij het Commissariaat-Generaal voor Gerechtelijke Opdrachten te Brussel.

Ondanks het nut van zulke databank, moet wel opgelet worden dat aan de voorwaarden van de bescherming van de privacy voldaan is. Het project is volop in opbouw.¹²⁷

De bedoeling van zulke gegevensbank is het opslagen van de genetische merkers van elk biologisch monster dat geanalyseerd wordt in 99n van voornoemde laboratoria, met of zonder identificatie. Bij elke nieuwe expertise zouden dan de merkers van de bestudeerde monsters systematisch vergeleken worden met de inhoud van de gegevensbank, hetgeen toelaat die monsters te onderscheiden die dezelfde genetische merkers vertonen, m.a.w. monsters afkomstig van dezelfde persoon. Dit soort analyse is van bijzonder belang in gevallen waarin verschillende verkrachtingen door een zelfde persoon werden bedreven.¹²⁸

---

¹²⁶ LERICHE A., o.c., 1993, nr 4, p. 25.

¹²⁷ DEVETH C., Directeur N.I.C., gesprek van 25 januari 1994.

¹²⁸ N.I.C., toestand op 1 juni 1993, brochure N.I.C., p. 9.

Zulke gegevensbank heeft in het verleden geleid tot het identificeren van de zogenaamde "blonde verkrachter van Brussel" als dader van vier verkrachtingen. Deze gegevensbank was gevestigd in het IDNA (laboratorium voor moleculaire genetica van het Erasmusziekenhuis te Brussel, afhankelijk van de U.L.B.), het eerste laboratorium voor genetische analyses in België.¹²⁹

5. Het expertiseverslag

Na het uitvoeren van de analyses wordt een expertiseverslag opgesteld door de persoon hiervoor aangesteld door de magistraat. Deze persoon fungeert dan als gerechtelijk deskundige en werkt onder ede. De eedformule wordt overgenomen in het verslag. Hij moet het verslag ondertekenen. Het gebeurt dat hij als deskundige moet getuigen voor de rechtbank ten gronde indien dit gevraagd wordt door de voorzitter van deze rechtbank.¹³⁰

---

¹²⁹ LERICHE A., 1993, o.c., p. 25.

¹³⁰ MARCOTTE A., assistente genetica N.I.C., gesprek van 25 januari 1994.

Deel VI :

EVALUATIE VAN DE SET EN DE PROCEDURE

In dit deel zal ik trachten een beeld te geven van de problemen die er actueel nog aan de orde zijn i.v.m. allerlei aspecten van de S.S.A. Deze informatie heb ik grotendeels ingewonnen bij bevoorrechte getuigen, zoals wetsgeneesheren, medewerkers van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en andere laboratoria, parketmagistraten, onderzoeksrechters, politiemensen, personeel van de griffies bij de correctionele rechtbanken, enz...

Zo schreef ik naar en kreeg ik schriftelijke antwoorden van de politiecommissarissen uit de 19 Brusselse gemeenten en had ik contact met collega's politieofficieren van de steden Antwerpen, Brugge, Gent, Hasselt, Leuven, Luik, Charleroi, Namen en Aarlen, welke mij ofwel telefonisch bepaalde praktische vragen beantwoordden, ofwel informatie opstuurden per post.

Ik ben er vanuit gegaan dat het gedeelte mondeling ingewonnen informatie correct is en geldig voor het ganse gerechtelijk arrondissement waarin de stad ligt. Het zou uiteraard kunnen dat hierop nog uitzonderingen bestaan, maar uit ervaring zou ik durven zeggen dat meestal kleinere steden en gemeenten het werkvoorbeeld volgen van de grotere. Zoals de lezer kan merken, heb ik mij inderdaad beperkt tot de belangrijkste steden 's lands.

1. Gebruiksfrequentie van de S.S.A.

Vooreerst een overzicht van het aantal keer dat een S.S.A. gebruikt werd sinds zijn ontstaan tot eind 1993, en dit wat betreft de politiekorpsen van de 19 Brusselse gemeenten ¹³¹ :

	* 1990	* 1991	* 1992	* 1993
* Anderlecht	1	5	--	--
* Brussel	--	5	--	--
* Elsene	5	5	--	1
* Etterbeek	2	5	--	1
* Evere	5	5	--	3
* Ganshoren	1	5	0	1
* Jette	7	5	0	1
* Koekelberg	1	5	0	1
* Oudergem	3	5	0	1
* Schaarbeek	14	5	1	3
* Sint-Agatha-Berchem	7	5	0	1
* Sint-Gillis	3	5	--	--
* Sint-Jans-Molenbeek	7	5	0	0
* Sint-Joost-ten-Noode	--	5	--	--
* Sint-Lambrechts-Woluwe	1	5	--	--
* Sint-Pieters-Woluwe	2	5	--	--
* Ukkel	4	5	0	1
* Vorst	4	5	2	1
* Watermaal-Bosvoorde	0	5	0	0
* Totaal	55	5	3	7

Hoewel we niet van overal antwoord kregen op de vraag ons de statistieken op te sturen, kunnen we duidelijk zien dat het aantal gebruikte sets per jaar gestadig stijgt.

In hoger geciteerde cijfers zijn ook de sets die gebruikt werden op verdachten begrepen. We kunnen niet uitmaken hoeveel zulke sets uiteindelijk aangewend werden, noch in hoeveel gevallen ze bijgedragen hebben tot identificatie, aanhouding of veroordeling van verdachten of daders.

Enkel de politie van Jette preciseerde in het antwoord dat men er in 1991 de set 99n keer toepaste op een dader, en in 1993 twee

¹³¹ Cijfers vrijgegeven ofwel door het Brusselse parket, op aangeven van de korpschefs ingevolge rondvraag door dit parket, ter evaluatie van het gebruik van de S.S.A., ofwel door onszelf opgevraagd per brief aan betrokken gemeenten.

keer. In 99n van deze zaken werd achteraf het bewijs van de schuld van de dader geleverd door toedoen van de set.

Hierna het aantal verkrachtingen vastgesteld door dezelfde politiediensten als hierboven, ter vergelijking.

	* 1990	* 1991	* 1992	* 1993
* totaal	5	63	68	99
* Anderlecht	--	5	--	--
* Brussel	150	5	29	48
* Elsene	--	5	--	--
* Etterbeek	--	5	12	6
* Evere	--	5	--	--
* Ganshoren	1	5	0	0
* Jette	14	5	2	4
* Koekelberg	11	5	2	4
* Oudergem	9	5	2	2
* Schaarbeek	53	5	15	17
* Sint-Agatha-Berchem	5	5	1	1
* Sint-Gillis	--	5	--	--
* Sint-Jans-Molenbeek	12	5	2	5
* Sint-Joost-ten-Noode	--	5	--	--
* Sint-Lambrechts-Woluwe	--	5	--	--
* Sint-Pieters-Woluwe	--	5	--	--
* Ukkel	21	5	2	9
* Vorst	23	5	8	3
* Watermaal-Bosvoorde	--	5	--	--
* Totaal	299	5	63	99

(-- : niet gekend)

Ook hier zien we een stijging van het aantal aangegeven verkrachtingen door de jaren.

We kunnen stellen dat de S.S.A. toch niet frequent gebruikt wordt, als we de cijfers van de gebruikte sets vergelijken met het aantal gemelde verkrachtingen per gemeente over dezelfde periode.

Als we alleen de gemeenten beschouwen waarvan we alle gegevens hebben verkregen, komen we na berekening tot volgend resultaat, bij tabel weergegeven : we berekenden het percentage van het aantal gebruikte sets t.o.v. het aantal geregistreeerde verkrachtingen :

* 1990	* 8,8 % *
* 1991	* 21,2 % *
* 1992	* 43,2 % *

* 1993 * 48,9 % *
 /))))))3))))))1
 * Totaal * 32,2 % *
 .))))))2))))))-

We zien dus dat ook in meer en meer gevallen van verkrachting de set gebruikt werd. In 1990 ligt dit percentage weliswaar zeer laag omdat de set toen nog praktisch niet ter beschikking was.

We moeten deze cijfers met de nodige voorzichtigheid interpreteren, want :

- het is mogelijk dat in 99n geval van verkrachting meerdere sets gebruikt werden. Zo zien we bvb dat in 1992 in Sint-Agatha-Berchem 4 sets gebruikt werden, en dat er maar 2 verkrachtingen geregistreerd geweest zijn.

- het kan ook zijn dat men in zware gevallen van aanranding van de eerbaarheid eens een set heeft gebruikt, of dat men het misdrijf verkeerdelijk als aanranding van de eerbaarheid i.p.v. verkrachting gekwalificeerd heeft op het niveau van de politie.

- tenslotte hangt veel af van de tijd die verstreken is tussen het feit zelf en de aangifte. Het gebruik van de set is niet meer van nut als meerdere dagen verlopen zijn na de verkrachting.

Hierna zal ik enkele statistieken weergeven van het aantal sets welke door de verschillende instituten geanalyseerd geweest zijn:

a) Erasmus ¹³²

Aantal sets geanalyseerd per jaar :

+))))))0))))),
 * 1990 * 10 *
 * 1991 * 18 *
 /))))))3))))))1
 * totaal * 28 *
 .))))))2))))))-

---

¹³² LERICHE A., adjunct-directeur N.I.C., informatie opgestuurd op 28/4/94.

Afkomst van de sets (gerechtelijk arrondissement) :

```

+))))))0))))))0))))))
* 1990 * 1991 * totaal *
+))))))3))))))3))))))3))))))1
* Brussel * 6 * 12 * 18 *
* Nijvel * 2 * 2 * 4 *
* Bergen * 1 * 1 * 2 *
* Doornik * 0 * 1 * 1 *
* Charleroi * 0 * 1 * 1 *
* n.g.* * 1 * 1 * 2 *
.))))))2))))))2))))))2))))))-
* n.g. : niet gekend

```

b) N.I.C. ¹³³

Aantal sets geanalyseerd per jaar :

```

+))))))0))))))
* 1993 * 84 *
* 1994* * 22 *
/))))))3))))))1
* Totaal * 106 *
.))))))2))))))-
* : tot 28 april 1994

```

Afkomst van de sets (gerechtelijk arrondissement) :

```

+))))))0))))))0))))))
* 1993 * 1994**totaal*
+))))))3))))))3))))))3))))))1
* Brussel * 66 * 14 * 80 *
* Antwerpen * 2 * 3 * 5 *
* Nijvel * 4 * 0 * 4 *
* Gent * 2 * 2 * 4 *
* Charleroi * 2 * 2 * 4 *
* Brugge * 2 * 1 * 3 *
* Doornik * 2 * 0 * 2 *
* Turnhout * 2 * 0 * 2 *
* Bergen * 1 * 0 * 1 *
* Dinant * 1 * 0 * 1 *
.))))))2))))))2))))))2))))))-
* : tot 28 april 1994

```

c) Leuven ¹³⁴

¹³³ LERICHE A., adjunct-directeur N.I.C., informatie opgestuurd op 28/4/94.

¹³⁴ CASSIMAN J.J., directeur Centrum voor Menselijke Erfelijkheid van de

Aantal sets geanalyseerd van 1992 tot juli 1994 : 52.
 We konden uit de verkregen informatie niet opmaken hoeveel dit er per jaar afzonderlijk waren.

Afkomst van de sets (gerechtelijk arrondissement) :

```

+))))))0)),
* Antwerpen      * 20 *
* Brussel        * 7  *
* Mechelen       * 7  *
* Hasselt        * 4  *
* Gent           * 3  *
* Brugge         * 3  *
* Tongeren       * 3  *
* Dendermonde   * 2  *
* Turnhout       * 1  *
* Nijvel         * 1  *
* Kortrijk       * 1  *
/))))))3)))1
* totaal         * 52 *
.)))))2)))-
  
```

d) Luik ¹³⁵

Aantal sets geanalyseerd per jaar :

```

+))))))0)),
* 1990          * 6  *
* 1991          * 14 *
* 1992          * 22 *
* 1993          * 5  *
* 1994*         * 1  *
/))))))3)))1
* totaal*       * 48 *
.)))))2)))-
* : tot 13/7/94
  
```

Afkomst van de sets (gerechtelijk arrondissement) :

```

+))))))0))))0))))0))))0))))0))))0))))),
* 1990 * 1991 * 1992 * 1993 * 1994** totaal *
  
```

K.U.Leuven, informatie opgestuurd op 12/7/94.

¹³⁵ MERCINY R., medewerker bij het Institut Médico-Legal van de universiteit van Luik, informatie opgestuurd op 13/7/94.

```

+))))))3))))3))))3))))3))))3))))3))))3))))3))))1
* Luik      * 3 * 9 * 2 * 3 * 0 * 17 *
* Namen    * 2 * 2 * 8 * 1 * 0 * 13 *
* Aarlen   * 0 * 2 * 6 * 1 * 1 * 10 *
* Dinant   * 0 * 1 * 2 * 0 * 0 * 3 *
* Brussel  * 0 * 0 * 2 * 0 * 0 * 2 *
* Verviers * 1 * 0 * 0 * 0 * 0 * 1 *
* Charleroi * 0 * 0 * 1 * 0 * 0 * 1 *
* Nijvel   * 0 * 0 * 1 * 0 * 0 * 1 *
.)))))2))))2))))2))))2))))2))))2))))2))))-
* : tot 13/7/94

```

We kunnen dadelijk opmerken dat geen algemene regel bestaat voor het kiezen van een laboratorium. Sets uit het gerechtelijk arrondissement Nijvel bvb. kwamen in de vier laboratoria terecht.

d) Globaal over gans België :

Als we veronderstellen dat deze vier instituten alle sets analyseerden welke gebruikt werden, krijgen we volgende globale statistieken :

Per instituut :

```

+))))))0))))),
* Erasmus  * 28 *
* N.I.C.   * 106 *
* K.U.L.   * 52 *
* Luik     * 48 *
/)))))3))))1
* totaal   * 234 *
.)))))2))))-

```

Het N.I.C. blijkt hier globaal het grootst aantal sets voor onderzoek te ontvangen.

Per jaar :

```

+))))))0))))),
* 1990    * 16 *
* 1991    * 32 *
* 1992    * n.g. *
* 1993    * n.g. *
* 1994    * n.g. *
.)))))2))))-

```

Deze tabel zegt ons uiteraard weinig, omdat de cijfers uit Leuven niet per jaar gedifferentieerd waren.

Per gerechtelijk arrondissement :

```

+)))))))))0))))),
* Brussel      * 107 *
* Antwerpen   * 25  *
* Luik        * 17  *
* Namen       * 13  *
* Nijvel      * 10  *
* Aarlen      * 10  *
* Gent        * 7   *
* Mechelen    * 7   *
* Charleroi   * 6   *
* Brugge      * 6   *
* Dinant      * 4   *
* Hasselt     * 4   *
* Bergen      * 3   *
* Doornik     * 3   *
* Turnhout    * 3   *
* Tongeren    * 3   *
* Dendermonde * 2   *
* Kortrijk    * 1   *
* Verviers    * 1   *
* niet gekend * 2   *
/)))))))))3))))1
* totaal      * 234 *
.))))))))))2))))-

```

Brussel is het belangrijkste gerechtelijk arrondissement van ons land qua criminaliteit en dit komt zeker tot uiting als we zien dat in het Brusselse arrondissement meer dan vier keer zoveel sets gebruikt werden als in het tweede belangrijkste arrondissement op dit vlak, en bijna de helft van alle gebruikte sets hiervandaan komen.

We merken hier echter onmiddellijk op dat sommige arrondissementen zoals Leuven, Veurne en Neufchâteau niet op de lijst voorkomen. Reden hiervoor is dat in sommige gevallen andere laboratoria aangesteld worden dan de drie erkende. Zo worden de sets uit de stad Gent meestal naar het laboratorium van prof. Timperman (R.U.G.) gezonden ¹³⁶, deze uit de stad Leuven en vermoedelijk ook uit het ganse arrondissement Leuven naar het laboratorium van prof. Vandevoorde (K.U.L.) ¹³⁷.

Dient vermeld dat men in sommige gerechtelijke arrondissementen bij aantreffen van een verdachte omzeggens niet meer overgaat tot het gebruik van de S.S.A.

Wanneer het DNA-patroon van de dader vaststaat ingevolge de analyse van de stalen waarvan men zeker is dat ze van de dader afkomstig zijn (bvb sperma gevonden op het slachtoffer), zal men

---

¹³⁶ Informatie telefonisch bekomen op 9/7/94 vanwege de wachtofficier bij de gemeentepolitie van Gent.

¹³⁷ Informatie telefonisch bekomen op 17/7/94 vanwege hoofdinspecteur DEBECKER, wachtofficier bij de gemeentepolitie te Leuven.

zich beperken tot het bepalen van het DNA-patroon van de verdachte a.d.h.v. de analyse van ^{99n} referentiemonster, bvb. een haar of speeksel van de verdachte. ¹³⁸

Indien dit echter twijfelachtig is, zal men bijkomende analyses verrichten, zoals bvb. vergelijking van delen van kledingstukken. In het arrondissement Hasselt heeft men in de loop van 1993 beslist zelfs voor slachtoffers de set niet meer te gebruiken. Men gaat er opnieuw te werk zoals vooraleer de set bestond : men neemt er de nodige sporen op, afzonderlijk, en laat ze als dusdanig analyseren. Men vindt de set er namelijk te duur, gezien het weinige materiaal dat er per zaak van gebruikt wordt. Daarenboven is men de mening toegedaan dat men het slachtoffer onnodig lastig valt door allerlei stalen op te nemen die overbodig zijn. ¹³⁹

2. De bewijskracht van de S.S.A.

Door bepaalde analyses en onderlinge vergelijking van stalen opgenomen met behulp van de S.S.A. verkrijgt men duidelijke bewijzen van de schuld of onschuld van verdachten. Dit hebben we reeds uitvoerig besproken. Dit wordt namelijk nog duidelijk geïllustreerd door volgend voorbeeld uit een kranteartikel :

In Bielefeld, Duitsland, werd een Brits soldaat veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf wegens moord en verkrachting op een Duits meisje van 18 jaar. Na 8,5 jaar ging men over tot een DNA-test welke bewees dat hij onschuldig was, omdat het sperma dat op het slachtoffer werd gevonden niet van hem bleek te zijn, waarop hij vrijgelaten werd. ¹⁴⁰

Doch juridisch gezien blijkt de waarde van een expertise soms niet helemaal vast te staan. We kunnen hierover twee opmerkingen formuleren :

a) Zo merkt Alain Bloch ¹⁴¹, onderzoeksrechter te Gent, op dat de expertises van het N.I.C. evenveel waarde hebben als de informatie

---

¹³⁸ VLOGAERT J., onderzoeksrechter te Brussel, gesprek van 24 januari 1994.

¹³⁹ Informatie mondeling bekomen bij de wachtofficier van de gemeentepolitie te Hasselt op 9/7/94.

¹⁴⁰ X, Verkrachter na 8 jaar vrij dank zij DNA-test, Het Nieuwsblad, 25 februari 1994, p. 9.

¹⁴¹ X, Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik, Politeia, 1994, nr 1, p. 15.

die een gewone burger zou melden. De ambtenaren van dit instituut hebben namelijk noch de bevoegdheid van officier van gerechtelijke politie, noch deze van gerechtsdeskundige. Het N.I.C. wordt gevorderd voor de expertises, niet de ambtenaren die er werken. Men zou dus eerder een welbepaalde ambtenaar van het instituut moeten vorderen voor het uitvoeren van de expertise, vermits een gerechtsdeskundige, steeds volgens Bloch, een persoon moet zijn.

Ook Prof. Hutsebaut ¹⁴² schreef dat er formeel juridisch slechts sprake is van een werkelijk deskundigenonderzoek als er ten eerste een aanstelling gebeurt door een gerechtelijke instantie die rehtens de bevoegdheid heeft om deze onderzoeksmaatregel te bevelen, en ten tweede dient de aangestelde deskundige de opdracht zelf uit te voeren. Het is hem verboden de opdracht te delegeren naar derden, want de opdracht is persoonlijk, wat niet kan gezegd worden van de opdrachten toevertrouwd aan het N.I.C.

Of hierdoor reeds problemen ontstonden, heb ik niet kunnen uitvissen. Vermits het N.I.C. op het ogenblik van het schrijven van dit werk slechts anderhalf jaar bestaat, zullen nog slechts weinige zaken, waarin expertises door het N.I.C. verricht werden, voor de rechtbank gekomen zijn, waardoor eventuele problemen van die aard slechts later aan het licht zullen komen.

Ter aanvullende informatie : er blijkt verder dat de gevorderde experten praktisch nooit als getuige opgeroepen worden voor de correctionele rechtbank, behalve indien de expertise aangevochten wordt en de advocaat van 99n der partijen dit vraagt. In zaken die door het Assisenhof behandeld worden, is dit wel steeds het geval, vermits daar de gedingen mondeling verlopen, en in principe alle getuigen dienen te verschijnen.

Volgens Mevr. Marcotte van het N.I.C. (zie reeds eerder) werd zijzelf nog nooit als getuige opgeroepen. Mevrouw Leriche van hetzelfde N.I.C. maakte het wel al mee, steeds volgens Marcotte. Dr. Bonbled, wetsgeneesheer ¹⁴³, verklaarde ons al evenmin als zodanig opgeroepen geweest te zijn.

b) In principe mag de deskundige in geen geval de behandelende geneesheer zijn van de persoon welke hij zal moeten onderzoeken. Als behandelende geneesheer wordt aanzien deze die hem eender welke vorm van medische verzorging toedient, zoals degene tot wie het slachtoffer zich wendt vooraleer naar de politie te stappen, of deze verbonden aan het ziekenhuis waar hij door een ziekenwagen naartoe gebracht wordt onmiddellijk na het misdrijf. Dit principe is niet wettelijk vastgesteld, maar volgt automatisch uit het feit dat de behandelende geneesheer gehouden is aan het

---

¹⁴² HUTSEBAUT F., Juridische aspecten van het deskundigenonderzoek in strafzaken, Panopticon 1991, nr 1, p. 78.

¹⁴³ BONBLED F., wetsgeneesheer werkzaam in de gerechtelijke arrondissementen Brussel en Nijvel, gesprek van 6/5/94.

beroepsgeheim ¹⁴⁴. Hij zou dit schenden door elementen vernomen bij het verzorgen van de persoon achteraf aan het gerecht mee te delen. De code van de medische plichtenleer stelt duidelijk in art. 55 :

"Het beroepsgeheim dat de geneesheer moet bewaren is van openbare orde. De door patiënten geraadpleegde of om zorgen of raad verzochte practici zijn in alle omstandigheden door het beroepsgeheim gebonden."

Eenzijds zouden we kunnen stellen dat dit principe stelselmatig overtreden wordt in het Brussels Gewest, waar het protocol bestaat met de academische ziekenhuizen, en waar de gynaecoloog met dienst als expert aangeduid wordt voor het onderzoek aan het lichaam m.b.v. de S.S.A. op slachtoffers. Prof. Cassiman van het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid aan de K.U.L. bevestigde onze zienswijze hieromtrent ¹⁴⁵. De slachtoffers krijgen er inderdaad tevens de eerste zorgen toegediend.

Er is mij echter geen rechtspraak bekend waar deze procedure aangevochten werd en/of het deskundigenverslag uit de processtukken geweerd. Deze wijze van werken in Brussel werd slechts recent angewend, ingevolge het protocol dat dateert van oktober 1992. Er valt dus af te wachten wat er zal gebeuren als de eerste zaken voor de rechtbank ten gronde zullen bepleit worden.

Anderzijds echter gaat het hier om slachtoffers van misdrijven. Indien zij hun toestemming geven om over te gaan tot het onderzoek met de S.S.A., mogen we veronderstellen dat zij tegelijk ook toestemming geven aan de behandelende arts om het beroepsgeheim op te heffen wat hun persoon betreft, zodat deze zonder problemen het onderzoek met de S.S.A. kan verrichten, en de gegevens kan meedelen aan de gerechtelijke overheden.

3. De plaats van het ter beschikking houden van de S.S.A.

Oorspronkelijk dienden de verschillende politiekorpsen een set voorhanden te hebben. De gemeentelijke politiekorpsen en de brigades van de gerechtelijke politie legden elk afzonderlijk een voorraad aan. Minimum een set voor slachtoffers en een voor daders, met daarbij nog van elk een reserveset, werd aangeraden

---

¹⁴⁴ SCREVENs R. en BULTHE B., Le Médecin Témoin ou Expert devant les Juridictions et les Droits de l'Homme, R.D.P., 1982, p. 122.

¹⁴⁵ CASSIMAN J.J., Prof. Dr., directeur van het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid bij de K.U.L., telefoongesprek van 8 juli 1994.

via een rondschrijven vanwege het ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt ¹⁴⁶. De rijkswacht daarentegen bestelde voor gans het land, en de sets werden dan verdeeld over de districten.

In 1993 werd op een evaluatievergadering voorgesteld om de wetsdokters zich te laten voorzien van sets, maar hierover bestaat nog geen nationaal akkoord. In bepaalde arrondissementen volgt men die suggestie nu op, zo bvb. in Namen ¹⁴⁷ en Charleroi¹⁴⁸, in andere blijft men bij de oude regel.

Sinds het protocol van Brussel worden de sets ook gebruikt door ziekenhuisartsen. In dit protocol is overeengekomen dat de sets in voorraad gehouden worden in de ziekenhuizen.

Of deze regel door alle ziekenhuizen opgevolgd wordt en of alle aldaar werkzaam zijnde artsen hiervan op de hoogte zijn, is een andere zaak. In juli 1994 deed zich een geval voor in de gemeente St-Gillis-Brussel, waar ikzelf werk : men verkeerde in het nabijgelegen Sint-Pietersziekenhuis in Brussel blijkbaar nog in de mening dat de sets door de politie dienden aangebracht te worden, daarbij meldende dat men er in het ziekenhuis zelf geen bezat. Ook onze politiedienst had geen sets meer in voorraad, juist omwille van het bestaan van dit protocol. Uiteindelijk konden onze mensen bij de politie van Vorst nog een set bemachtigen.

In Brugge werden de sets ook een tijdje ondergebracht in het academisch ziekenhuis, maar sinds kort is dit terug bij de politie ¹⁴⁹.

4. De S.S.A. en het inquisitoriaal karakter van het gerechtelijk ----- onderzoek -----

We zullen hier drie aspecten van het gerechtelijk onderzoek onder de loupe nemen die rechtstreeks met onze problematiek van de S.S.A. te maken hebben, nl. :

---

¹⁴⁶ TOBACK L., minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt, rondschrijven aan de provinciegouverneurs d.d. 1/6/89.

¹⁴⁷ Informatie telefonisch ingewonnen op 9 juli 1994 bij de wachtofficier van de gemeentepolitie van Namen.

¹⁴⁸ Circulaire van de procureur des Konings te Charleroi, Evaluation du set d'agression sexuelle - accueil des victimes de violences sexuelles, 3 augustus 1992.

¹⁴⁹ Informatie telefonisch ingewonnen bij de wachtofficier van de gemeentepolitie te Brugge, op 9/7/94.

- In hoeverre kan een verdachte verplicht worden om zich te onderwerpen aan een medisch onderzoek ?
- Kan het sporenmateriaal van de verdachte zonder meer het voorwerp uitmaken van een DNA-fingerprintonderzoek ?
- Kan de verdachte een tegenexpertise laten uitvoeren en aldus de resultaten van de door de gerechtelijke overheid gevorderde laboratoriumexpertise aanvechten ?

a) De verdachte en het verplichte onderzoek aan het lichaam.

Art. 8 van het E.V.R.M. en art. 17 van het I.V.B.P.R. hebben het over het recht op privacy van het individu. Hier zouden we onder kunnen verstaan dat elkeen het recht heeft om zulk onderzoek te weigeren. Doch daartegenover stelt art. 90bis Sv. dat de onderzoeksrechter zulk onderzoek kan bevelen.

Blijkbaar is het echter volledig uit den boze om iemand te dwingen het onderzoek te ondergaan. Zo verklaarde onderzoeksrechter Vlogaert te Brussel ons dat men het in dat arrondissement zeker niet zal proberen indien de verdachte zijn weigering uitdrukt.¹⁵⁰

I.p.v. een verdachte te onderwerpen aan een onderzoek met de S.S.A., zal men hem eerder vragen of hij bereid is een bloedafname toe te laten, of zelfs haar of speeksel ter beschikking te stellen, waaruit eveneens een DNA-fingerprint kan afgeleid worden. Tenslotte merken we dat het Informatiedossier¹⁵¹ vermeldt dat indien de verdachte het onderzoek weigert, deze weigering als een verzwarend element tegen hem zal beschouwd worden op het proces. Dit steunt echter op geen enkele legale basis.

Een wettelijke regeling bestaat hierover niet in ons land. De weigering wordt niet strafbaar gesteld.

In Nederland werd in december 1991 een wetsvoorstel ingediend, inzake DNA-onderzoek in strafzaken, dat o.a. het afnemen van lichaamsmateriaal tegen de wil van de verdachte regelt. Het bepaalt tevens dat de afname, indien nodig, gepaard kan gaan met fysiek geweld. Het zou echter alleen kunnen gebeuren bij verdenking van misdrijven strafbaar met minimum 8 jaar gevangenisstraf en bij verdenking van een aantal ernstige zeden- en geweldsmisdrijven, met ernstige bezwaren t.a.v. de verdachte.¹⁵²

---

¹⁵⁰ VLOGAERT J., gesprek van 24 januari 1994.

¹⁵¹ Informatiedossier : Verkrachting, wie help je door te zwijgen ? 1990, Min. maatschappelijke emancipatie en justitie, p. 7.

¹⁵² BURG E., DNA-onderzoek in strafzaken en het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, Delikt en Delinkwent (NL), 1993, nr 4, p. 336.

De tekst waaruit we deze laatste informatie wat betreft het Nederlands wetsvoorstel haalden werd gepubliceerd in april 1993, en op dat ogenblik bleek het voorstel nog geen wet geworden te zijn. Of dit nu in 1994 het geval is, konden we niet meer achterhalen.

b) Het DNA-fingerprintonderzoek zonder toestemming van de verdachte.

In ons land wordt de toestemming van de verdachte gevraagd om een onderzoek aan het lichaam te verrichten, wat hij kan aanvaarden of weigeren. Maar er wordt geenszins toestemming gevraagd om het a.d.h.v. dit onderzoek bekomen materiaal ook nog te analyseren. We kunnen er van uitgaan dat hij met zijn toestemming tot onderzoek ook automatisch de toestemming verleent om het materiaal te analyseren, vermits het onderzoek uiteindelijk dit tot doel heeft.

Maar wat nu indien van het lichaam van de dader afgescheiden lichaamseigen materiaal gevonden wordt, bvb. op het slachtoffer of op de plaats der feiten, indien de dader nog niet gekend is ?

In ons land gaat men er gewoon van uit dat dit materiaal zonder meer kan onderzocht worden, zelfs wanneer de eigenaar ervan (verdachte dus) achteraf gekend is. Men heeft hier blijkbaar nog niet verder bij stilgestaan. Dat is trouwens een algemeen probleem : zo ook bij bloedsporen gevonden op de plaats van een schietpartij of afkomstig van de dader die zich kwetste tijdens het plegen van een bankoverval bvb.

In Nederland echter schrijft Burg ¹⁵³ dat indien politie of justitie zulk lichaamsmateriaal op rechtmatige wijze in handen heeft gekregen, dit niet betekent dat dit materiaal zonder meer voor strafrechtelijk onderzoek mag gebruikt worden. Hij baseert zich op de stelling dat DNA-fingerprintonderzoek een bijzonder ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit oplevert en dat de typering van zulk onderzoek als een onderzoek dat slechts een niet-inhoudelijke streepjescode oplevert, niet opgaat. Volgens zijn conclusies is zulk onderzoek "een onderzoek van lichaamsmateriaal waarbij een persoon aan de hand van het meest eigene deel van zijn lichaam, te weten zijn DNA, bron en symbool van zijn individualiteit, dat aanwezig is in iedere cel van zijn lichaam, volledig wordt gedefinieerd." ¹⁵⁴

Een duidelijke wettekst waarin gepreciseerd wordt dat de bekomen streepjescode slechts mag aangewend worden voor vergelijking met ander materiaal teneinde de verantwoordelijkheid van de verdachte

---

¹⁵³ BURG E., o.c., p. 344.

¹⁵⁴ BURG E., o.c., p. 348.

i.v.m. het hem ten laste gelegde misdrijf te bepalen, zou hier alle mogelijke discussie vermijden.

c) Is tegenexpertise mogelijk ?

Hier wordt bij ons weten nergens over geschreven, en er is zeker geen wettelijke regeling voor getroffen.

We zouden echter kunnen aannemen dat een tegenexpertise mogelijk is voor de verdachte, ons steunende op de vergelijkbare situatie i.v.m. de bloedproef afgenomen op een verdachte, betraapt op heterdaad na het plegen van een misdaad of wanbedrijf. Art. 44bis, 4° Sv. stelt dat deze op eigen kosten zulke tegenexpertise kan laten verrichten in het laboratorium waar het eerste onderzoek heeft plaatsgehad (met toezicht door een technisch raadsman van zijn keuze) of in een ander door de Koning erkend laboratorium.

5. De instrumenterende arts

De discussie over wie nu het onderzoek aan het lichaam met de S.S.A. mag verrichten is nog niet ten einde.

We hebben gezien dat procureur-generaal Demanet, afgevaardigde van het college van procureurs-generaal van België wat betreft de problematiek van de S.S.A. en het onderzoek aan het lichaam dat hiermee gepaard gaat, erop staat dat deze taak voorbehouden is aan de wetsgeneesheren (zie de evaluatievergaderingen in deel II, hoofdstuk 5). Nochtans werd in Brussel het Protocol ondertekend zodat ook gynaecologen werkzaam in bepaalde ziekenhuizen als deskundige terzake aangesteld kunnen worden.

Prof. De Roy, wetsgeneesheer in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen ¹⁵⁵, schreef dienaangaande dat de zogenaamde 'Sevilla Working Party', een Europese werkgroep inzake gerechtelijke geneeskunde, ijvert voor het principe van het aanstellen van officieel erkende wetsgeneesheren als experts in de forensische geneeskunde, omdat het noodzakelijk is een zekere kennis van deze wetenschap te hebben. Hij bevestigt dat in België de zeer grote verscheidenheid van taken waarmee de politie-arts (zoals men hem in Nederland noemt) gelast is, waargenomen wordt door geneesheren met verschillende functies. De verschillende taken worden zowel uitgevoerd door huisartsen, geneesheren aangesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand, als door de zogenaamde wetsgeneesheren.

---

¹⁵⁵ DE ROY G., Sevilla Working Party on legal Medicine in Europe, Pan. 1991 nr 1, p. 79, en Een Boek over Forensische Geneeskunde, Pan. 1991, nr 1, p. 80-81.

Gezien de discussie i.v.m. de S.S.A. terzake nog niet afgerond is, kan best een officiële beslissing genomen worden van overheidswege, afgestemd op de principes gehuldigd door deze Sevilla Working Party.

Van groot belang hierbij is dus enerzijds de kwestie van ervaring te hebben inzake gerechtelijke geneeskunde.

Dr. Bonbled verklaarde ons dat vooraleer de S.S.A. in ons land bestond, de wetsgeneesheren reeds lang ongeveer dezelfde onderzoeken verrichten (behalve dan het nemen met stalen voor DNA-onderzoek), met hun eigen materiaal weliswaar. Uit ervaring weten ze dan ook welke onderzoeken nuttig zijn en welke niet dienen uitgevoerd te worden. Ze hebben ook kennis van criminalistiek, wat andere dokters niet hebben die aldus bepaalde interessante sporen zouden verwaarlozen. Met als gevolg dat de aanstellende magistraten over de bekomen resultaten niet altijd tevreden zijn.

Toen men in Brussel in het kader van het protocol met de hospitalen suggereerde van in de hospitalen een soort mini-S.S.A. ter beschikking te stellen voor de onderzoeken verricht door de gynaecologen, werd door de wetsgeneesheren gereageerd door op te werpen dat men beter instructies ter beschikking zou stellen van de geneesheren die gevorderd worden om over te gaan tot zulke onderzoeken. Men twijfelt uiteraard niet aan de kwaliteit van de verzorging die deze ziekenhuisartsen verschaffen aan de slachtoffers, maar het is ook belangrijk de resultaten van hun onderzoek op gerechtelijk vlak te zien verbeteren.

Steeds volgens Dr. Bonbled zijn het vooral feministische bewegingen die gekant waren tegen de tussenkomst van wetsgeneesheren. Dit om reden dat men vanuit deze hoek de wetsgeneesheren eerder aanziet als weinig begaan met het lot van de slachtoffers en omdat ze zich niet inlaten met de medische en psychologische bijstand van dezen.

Dr. Bonbled weerlegt dit door te stellen dat wetsdokters eveneens artsen zijn, en dat zij aldus evengoed het vertrouwen van de slachtoffers kunnen genieten. Zo getuigt hij dat hij nooit een slachtoffer ontmoet en onderzocht heeft dat echt getraumatiseerd werd door dit onderzoek, zoals dezelfde feministische bewegingen wel eens durven opperen. Meestal is men gerustgesteld als men een dokter ziet, ook al is het een wetsdokter. Het is trouwens de taak van de politie, die het onderzoek moet voorstellen aan het slachtoffer, om deze laatste gerust te stellen over de gang van zaken.

Hij voegt eraan toe dat de slachtoffers meestal gerustgesteld zijn na afloop van het onderzoek. Dit omdat ze overtuigd zijn dat dit zijn nut heeft, zowel voor het gerechtelijk onderzoek naar de dader, als door het feit dat de wetsdokter het slachtoffer kan mededelen welke gevolgen een verkrachting kan hebben (bvb uitsluitel geven inzake kans op besmetting van geslachtsziekten, bevruchting, enz...).

Uiteraard is het meestal nodig dat het slachtoffer achteraf nog verdere medische bijstand krijgt, wat dan niet meer zijn taak is.

Anderzijds kan het gebeuren dat wetsgeneesheren niet altijd onmiddellijk ter beschikking zijn, gezien ze slechts beperkt in aantal zijn. Daarbij komt het probleem van de afstand die ze soms moeten afleggen om zich te begeven naar het ziekenhuis in de buurt van de plaats waar de persoon die het onderzoek met de S.S.A. moet ondergaan, zich bevindt. In de meeste gerechtelijke arrondissementen (zoals Brussel, Antwerpen, Gent, Luik) is een wachtdienst voorzien, maar in andere is dit niet het geval, waardoor lukraak een wetsgeneesheer moet gezocht worden.

Dr. Bonbled streeft ernaar zijn onderzoeken voor zover dit mogelijk is om praktische redenen, te verrichten in zijn kabinet in het Brusselse justitiepaleis. Dit geldt dan voor slachtoffers die zich in het Brusselse bevinden. In het andere geval zal hij zich zelf verplaatsen en het slachtoffer onderzoeken in de urgentiedienst van een nabijgelegen ziekenhuis. Maar hij verklaart dat hij daar niet altijd de nodige accommodaties en instrumenten bij de hand heeft en er soms nadeel van ondervindt. Hij werkt liever in zijn eigen kabinet, waar hij beter uitgerust is en bovenal in zijn eigen vertrouwde omgeving kan werken. Voor de slachtoffers kan dit geen probleem vormen, want we hebben zelf kunnen vaststellen dat zijn kabinet in het justitiepaleis in Brussel als een volwaardig medisch kabinet is ingericht.

We vroegen hem ook of slachtoffers zich dikwijls laten bijstaan door hun vertrouwensarts. Zijn antwoord luidt dat hij dit nog nooit meegemaakt heeft. De vraag blijft of dit komt omdat het slachtoffer zodanig gerust in de zaak is dat hij dit niet nodig acht, of omdat hij niet ingelicht is over deze mogelijkheid.

6. De analyses verricht door het N.I.C.

-----

a) Mevr. A. Marcotte ¹⁵⁶, assistente bij de dienst Genetica van het N.I.C. verklaarde ons dat in het begin serieuze problemen rezen i.v.m. het koppelen van de sets aan het desbetreffende gerechtelijke dossier bij het parket. Gezien de sets op het labo aankwamen, uitsluitend voorzien van een nietszeggend registratienummer en zonder een vordering vanwege parket, onderzoeksrechter of politiedienst, tastte men in het duister omtrent de bestemming van de resultaten van de analyses van de sets. Zodoende ontvingen de instrumenterende magistraten soms nooit een resultaat van de analyse.

---

¹⁵⁶ MARCOTTE A., assistente Genetica bij het N.I.C., gesprek van 25/1/94.

Daarom volgden instructies bij middel van een circulaire van de procureur des Konings te Brussel van 29/9/93 (zie deel II, hoofdstuk 5, 10□), waarin gespecificeerd werd dat de politiediensten behalve het registratienummer ook het notitienummer en de vorderende gerechtelijke overheid (parket, onderzoeksrechter) dienen te vermelden bij afgifte van de set op het N.I.C. De administratie van het N.I.C dient dan de ontvangst van de set te melden aan deze gerechtelijke instantie.

b) Een tweede probleem aangehaald door medewerkers van het N.I.C. is het feit dat men over geen checklist beschikt. De wetsdokter die de vaststellingen doet m.b.v. de set stelt het medisch verslag op, en het parket verkrijgt dit verslag, met de genomen prelevementen, de vastgestelde sporen, enz... daarin aangeduid. De medewerker van het laboratorium heeft dit verslag echter niet (er is geen exemplaar voorzien), waardoor het dus niet onmiddellijk duidelijk is welke stalen nu wel of niet dienen onderzocht te worden. Op de evaluatievergaderingen waarvan eerder in dit werk sprake is, werden hierover al suggesties geuit, maar in concreto is hiervan nog niets terecht gekomen. Via het N.I.C. werd de vraag nochtans gesteld.

c) Tenslotte kampt men bij het N.I.C. nog steeds met een personeelstekort om te kunnen voldoen aan de vraag tot analyse vanwege de gerechtelijke overheden. Deze vraag is namelijk beduidend gestegen sinds de inwerkingtreding van het N.I.C., o.m. omdat aangeraden wordt zich eerder tot dit instituut te wenden i.p.v. een priv9-laboratorium en dit wegens financiële redenen (zie deel V, hoofdstuk 2, 1□).

Het DNA-analyseproc9d9 bvb. duurt 2 maanden en daarenboven moet het wetenschappelijk personeel soms nog zelf de verslagen typen, bij gebrek aan administratief personeel. De trage werking belemmert uiteraard de goede gang van zaken op gerechtelijk vlak, waardoor sommige magistraten de neiging hebben om de analyses te laten uitvoeren door andere deskundigen.

7. De overbrenging van de S.S.A. naar de laboratoria

Vermits de set in beslag genomen wordt, moet deze neergelegd worden ter griffie van de correctionele rechtbank van het gerechtelijk arrondissement van de plaats der feiten. Daarom zou volgens het boekje de set eerst moeten geregistreerd worden op de griffie, om vervolgens zo vlug mogelijk bij het analyserend labo terecht te komen.

Dhr. Lenaert ¹⁵⁷, verantwoordelijke van de overtuigingsstukken op de correctionele griffie van Brussel, deelde ons mee dat dit proces in het begin niet veel gerespecteerd werd. Dit was waarschijnlijk te wijten aan het feit dat in dit verband geen expliciete instructies gegeven werden aan de politiediensten. Zodoende werden er sets afgegeven op de griffie, die er bleven liggen, zonder dat men wist of ze nu ooit geanalyseerd geweest waren of niet.

Dit gebeurt nu niet meer. Wel vergeet men soms over te gaan tot voorafgaandelijke registratie op de correctionele griffie en brengt men de set onmiddellijk over naar het N.I.C., wat achteraf voor administratieve problemen zorgt.

Praktisch gezien zou men, althans te Brussel, het roze beslagformulier moeten opmaken zoals bij elke neerlegging ter griffie, het kaartje bevestigen en de set verzegelen. Dan kan de set naar het laboratorium, vanwaar het na analyse en herverzegeling terug naar de griffie gebracht wordt ¹⁵⁸.

Dhr. Laviolette ¹⁵⁹, hoofd van het laboratorium van de gerechtelijke politie te Brussel, meldde ons dat vroeger de sets bij dit laboratorium binnengebracht werden, na registratie op de griffie. De kleren van het slachtoffer en/of de dader werden in het laboratorium onderzocht op sporen. Wanneer men bruikbare sporen aantroef werd alles door leden van de gerechtelijke politie zelf overgebracht naar een gespecialiseerd laboratorium voor DNA-onderzoek, nl. indertijd naar het Erasmusziekenhuis te Anderlecht.

Nu worden de sets niet meer via het laboratorium van de gerechtelijke politie, maar rechtstreeks naar het N.I.C. overgebracht. De gerechtelijke politie zorgt soms nog wel voor het transport, bvb. worden de sets welke in het weekend gebruikt worden naar de laboratoria van de gerechtelijke politie gebracht, om daar bewaard te worden in optimale omstandigheden, in afwachting van overbrenging naar het N.I.C. dat tijdens het weekend gesloten is.

In Luik brengt de wetsdokter de sets zelf naar de griffie en achteraf naar het laboratorium. In Namen, Brugge en Antwerpen worden de sets afgeleverd bij het laboratorium van de gerechtelijke politie waar men voor de verzending zorgt, zoals dus

---

¹⁵⁷ LENAERT G., verantwoordelijke griffie overtuigingsstukken bij de correctionele rechtbank te Brussel, telefoongesprek van 4/3/94.

¹⁵⁸ GINION P., verantwoordelijke overtuigingsstukken op de Brusselse correctionele griffie, telefoongesprek van 17/7/94.

¹⁵⁹ LAVIOLETTE, hoofd van het labo van de G.P.P Brussel, telefoongesprek van 4/3/94.

vroeger te Brussel ook het geval was. In Gent laat de politie de set registreren op de griffie, haalt onmiddellijk bij de aanstellende magistraat het kantschrift op dat als vordering voor het laboratorium geldt, en brengt de set over naar het laboratorium van prof. Timperman bij de R.U.G.¹⁶⁰

Wat dit aspect betreft zou het dus nuttig zijn dat instructies gegeven worden om deze administratieve regeling eenvormig en duidelijk te maken voor alle betrokken diensten, zowel wat betreft de formaliteiten te plegen op de griffie als wat betreft de kwestie van de overbrenging van de set naar de laboratoria.

---

¹⁶⁰ Informatie telefonisch ingewonnen op 9/7/94 bij de wachtofficiëren van de gemeentepolitie van Namen, Brugge, Antwerpen en Gent.

8. De kosten van de S.S.A. en van de analyses

-----

a) De kosten van de S.S.A. zelf

De S.S.A. kan aangekocht worden bij de B.V.B.A. Medische Controle, gevestigd te Antwerpen, Tabakvest 5.

Indien de politiediensten de set zelf ter beschikking hebben, dienen zij zelf de kosten ervan te dragen, en na het gebruik van een set worden de kosten als gerechtskosten aangerekend, waarna het ministerie van Justitie deze terugbetaald. Dit geldt ook in de gevallen waarbij de wetsdokters de sets in voorraad hebben. Dit is nu reeds het geval voor de arrondissementen Charleroi en Namen en tot voor kort ook te Hasselt, maar daar schijnt men de sets niet meer te gebruiken.

Dr. Bonbled is niet te vinden voor het principe van de sets ter beschikking te laten houden bij de wetsdokters, en dit om verschillende redenen. Ten eerste werken de wetsgeneesheren voor eigen rekening en dus per geleverde prestatie. Een voorraad van deze dure sets stockeren zou voor hen dus een (te) dure zaak worden.

Wat zich soms voordoet, steeds volgens Dr. Bonbled, is dat een politiedienst geen set meer voorhanden heeft wanneer men er één nodig heeft. De vraag is dan wie het initiatief moet nemen om deze stock terug te doen aanvullen. Wij zijn de mening toegedaan dat het niet opgaat dat men met het excuus komt aandragen dat het budget van de (politie-)dienst uitgeput is en men voor het begin van het volgende jaar geen sets meer kan aankopen.

Hoe de kostenverrekening juist gebeurt ingeval de ziekenhuizen de sets in stock hebben, zoals voor Brussel het geval is, hebben wij niet kunnen achterhalen.

Het lijkt ons zeker niet overbodig te vermelden dat reeds kritiek geuit werd op het feit dat de sets nogal uitgebreid materiaal bevatten, dat bijna nooit allemaal aangewend wordt bij een onderzoek. De recipiënten en materialen die niet gebruikt werden, zijn dus verloren en vormen een bron van geldverspilling. Mevr. Marcotte, werkzaam als assistente genetica bij het N.I.C., welke zodoende analyses verricht, verklaarde ons dat haar ervaring was dat slechts een miniem deel van het materiaal gebruikt wordt per set.

Vandaar ook dat, zoals in hoofdstuk 1 hierboven reeds vermeld, in het arrondissement Hasselt de sets niet meer gebruikt worden. Daarom wordt vanuit sommige hoeken geopperd nieuwe sets te

ontwerpen, met een minimum aan materiaal, dat indien nodig kan aangevuld worden met zaken die (wets-)dokters of hospitalen normaliter toch permanent voorhanden hebben.¹⁶¹

Dr. Bonbled trad deze visie bij en betreurde het dat bij de beslissing om de S.S.A. in België te introduceren nooit de mening terzake gevraagd werd van wetsgeneesheren. Pas in een later stadium, tijdens de evaluatievergaderingen, werden zij erbij betrokken, maar sinds dan werd geen noemenswaardige wijziging meer doorgevoerd.

b) Wat betreft het ereloon van de dokter :

Voor de deskundigen aangesteld in strafzaken is er een barema van erelonen toepasbaar. Deze barema's worden vastgesteld door het ministerie van Justitie, en per discipline.

De afrekening voor als deskundige aangestelde wetsdokters en voor gynaecologen uit de ziekenhuizen in het Brusselse gebeurt als volgt: zij worden gevorderd door justitie, de vordering wordt naar het parket gestuurd samen met het proces-verbaal, en de rekening wordt betaald door het ministerie van Justitie.

---

¹⁶¹ MARCOTTE A., assistente Genetica N.I.C., gesprek van 25/1/94.

c) De analysekosten

De analyses zelf worden op tweeërlei wijze aangerekend :

- Zoals in deel V gezegd stuurt het N.I.C. voor elke analyse een onkostenstaat naar de aanstellende magistraat, maar dienen de kosten niet betaald te worden door het ministerie van Justitie aan het N.I.C. De kosten van de laboratoriumanalyses zijn begrepen in het jaarlijks budget waarmee het N.I.C. gesubsidieerd wordt. Alleen indien de dader veroordeeld wordt, worden de kosten achteraf aan deze aangerekend bij vonnis.

Het bepalen van een DNA-fingerprint kost per staal ongeveer 10.000 frank, het bepalen of een gevonden spermaspoor analyseerbaar is ongeveer 2.000 frank. ¹⁶²

- De andere laboratoria rekenen hun kosten aan bij het ministerie van Justitie, dat deze op zijn beurt terugvordert aan de dader ingeval van veroordeling. Op dit vlak betekent een en ander dat het beter zou zijn moesten alle analyses door het N.I.C. verricht worden.

---

¹⁶² HOSTE B., assistente genetica N.I.C., telefoongesprek van 4/8/94.

BESLUIT

Het minste dat we kunnen zeggen is dat de S.S.A. een bewogen geschiedenis achter de rug heeft tot op heden.

Hij is zeker met de beste bedoelingen ontworpen, en in theorie lijkt het een waardevol instrument. Maar of hij nu ook praktisch gezien echt de moeite waard is in het kader van het gerechtelijk onderzoek is een ander paar mouwen.

Op velerlei gebied was hij het voorwerp van discussie. Een stevig afgebakende procedure heeft nooit bestaan. Ondanks de vele evaluatievergaderingen er omtrent, werden zelden officiële richtlijnen gegeven voor het gebruik ervan, noch officiële wijzigingen doorgevoerd welke voorgesteld werden.

We kunnen alleen maar vaststellen dat omzeggens in elk gerechtelijk arrondissement de sets op een andere manier aangewend worden, daar waar het veel eenvoudiger zou zijn moesten op nationaal vlak eenvormige richtlijnen gegeven worden.

In het vorige hoofdstuk heb ik uitvoerig gewezen op de problemen die er heden bestaan. Hierna zal ik enkele oplossingen suggereren, welke alle het voorwerp zouden dienen uit te maken van algemene, nationale richtlijnen.

a) Zonder afbreuk te doen aan het beginsel van vrijheid van een magistraat voor het kiezen van een deskundige, zou het onderzoek met de set slechts mogen verricht worden door een persoon, welke beantwoordt aan volgende criteria :

- geneesheer zijn en ervaring hebben op het vlak van gerechtelijke geneeskunde ;

- aangesteld zijn op een wettelijke manier door de gerechtelijke instanties (parketten, onderzoeksrechters, raadkamers) ;

- niet als behandelend geneesheer optreden (zoals dit wel het geval kan zijn voor dokters die bvb. het slachtoffer opgevangen hebben in een ziekenhuis en er de eerste zorgen hebben toegediend).

Daarom lijkt een wetsgeneesheer mij het meest voor de hand liggend om de onderzoeken uit te voeren. Eventueel zou een ervaren gynaecoloog met enige kennis van gerechtelijke geneeskunde deze kunnen vervangen, maar dan moet men vooral opletten dat aan de laatst genoemde voorwaarde hierboven voldaan is.

Het lijkt mij bvb. niet opportuun dat eender welke geneesheer, al of niet verbonden aan een hospitaal, het onderzoek uitvoert.

b) Er zou voor eens en voor altijd moeten bepaald worden wie de sets nu in voorraad zou moeten hebben. Mijn voorkeur gaat uit

naar de personen die als deskundige kunnen aangesteld worden, om volgende redenen :

- wetsgeneesheren en gynaecologen (zie hierboven) zijn beperkter in aantal dan de politiediensten, welke in een beginstadium de sets in voorraad hielden. Zo dienen minder individuele stocks aangelegd te worden.

- dit zou vermijden dat ook diensten die slechts zeer sporadisch een set gebruiken, er een voorraad moeten van aanleggen.

- dit zou vermijden dat sets na verloop van tijd dienen vernietigd te worden wegens het overschrijden van de vervaldatum.

- tenslotte zou verholpen worden aan het probleem dat op sommige plaatsen niet duidelijk is wie nu de sets in voorraad moet hebben, of dat men op zoek moet gaan naar een set na vaststelling dat men geen set meer in voorraad heeft, hetgeen regelmatig gebeurt. Dit laatste veroorzaakt namelijk een hele administratieve rompslomp bij het aanrekenen van de kosten van de uiteindelijk gebruikte set.

c) Het zou zeker niet uit den boze zijn om in een nationale richtlijn te voorzien ter oplossing van het probleem wie nu juist een onderzoek aan het lichaam kan bevelen.

Gezien het delicate van zulke zaak kan men best voorschrijven dat in elk geval een parketmagistraat hiervoor verantwoordelijk dient gesteld te worden, niettegenstaande het in theorie mogelijk is dat een officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings, hiervoor eveneens bevoegd is ingeval van heterdaad.

Anderzijds lijkt het mij qua procedure eenvoudiger van de onderzoeksrechter i.p.v. de raadkamer de bevoegdheid te geven een onderzoek aan het lichaam te bevelen buiten het geval van heterdaad.

Het voorontwerp van de zgn. "Commissie Strafprocesrecht" van mei 1994 dat een aantal wijzigingen en aanvullingen op het wetboek van strafvordering voorstelt i.v.m. het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, gewaagt hiervan reeds. Daarenboven zou, steeds volgens dit voorontwerp, een onderzoek aan het lichaam mogelijk worden met schriftelijke toestemming van de te onderzoeken (meerderjarige) persoon.¹⁶³

d) Er is nood aan een wettelijke regeling met voorziening van een welbepaalde sanctie, voor het geval een verdachte een onderzoek aan het lichaam weigert. Bepaalde criteria zouden kunnen

---

¹⁶³ STEELANDT D., Het Voorontwerp Franchimont over het opsporings- en gerechtelijk onderzoek, De Pol., 1994, nr 6, p. 43.

vastgelegd worden voor de gevallen waarin men een onderzoek aan het lichaam onder dwang mag uitvoeren.

e) Slechts bepaalde laboratoria zouden de analyses van de stalen opgenomen met de set mogen uitvoeren. Er wordt aangeraden dat dit het N.I.C., het Centrum voor menselijke Erfelijkheid van de K.U.L. en het Institut Médico-légal van de universiteit van Luik zouden zijn, maar we stellen vast dat ook andere laboratoria aangesteld worden. Dit is mogelijk omdat de magistraat vrij is in het kiezen van een deskundige, maar dit heeft volgende nadelen:

- men zou moeten streven naar een eenvormige procedure en een eenvormig analysesysteem, dit laatste met het oog op de voorziene centrale DNA-databank van het N.I.C. ;

- het kan gebeuren dat de analyses van de set van slachtoffer en dader op een verschillende manier gebeuren wanneer deze uitgevoerd worden door verschillende laboratoria, wat de vergelijking van de stalen bemoeilijkt en zeker vertraagt ;

- het bemoeilijkt het bijhouden van statistieken i.v.m. de analyses van de sets, wat wij bij het verzamelen van de informatie voor dit werk aan den lijve hebben ondervonden.

f) Wat betreft de analyses uitgevoerd door het N.I.C. dient een oplossing gevonden te worden voor het probleem dat niet een persoon maar een instelling als deskundige aangesteld wordt. Vermits slechts een beperkt aantal mensen in het N.I.C. deze analyses uitvoeren, zou het maar een kleine moeite moeten zijn voor de instrumenterende magistraat om zich te informeren naar de naam van de deskundige die zich zal gelasten de analyse te verrichten, en diens naam op de vordering te vermelden.

g) Het probleem van de overbrenging van de verzegelde sets naar de laboratoria en de inschrijving op de griffies der overtuigingsstukken van de rechtbanken van eerste aanleg : Het zou volstaan een duidelijke, algemene circulaire te verspreiden, welke de praktische richtlijnen terzake weergeeft. Zodoende zouden geen sets verloren gaan of laattijdig toekomen in de laboratoria, en zou vermeden worden dat stalen slecht bewaard blijven en niet meer vatbaar zijn voor analyse.

h) Tenslotte zouden de hoofden nog eens moeten bij elkaar gestoken worden om zich te buigen over het probleem van de samenstelling van de sets zelf, om te vermijden dat :

- de kostprijs te hoog ligt ;

- een slachtoffer teveel en te langdurige onderzoeken dient te ondergaan, bovenop de reeds traumatische ervaring van het misdrijf zelf.

Daarom ook is de richtlijn welke voorschrijft dat alle stappen van het onderzoek met de set dienen uitgevoerd, overdreven.

Indien alle voornoemde discussiepunten uit de wereld zouden geholpen zijn, kan de set eindelijk een nuttig instrument worden. Anders zou ik de set overbodig durven noemen. En in deze laatste mening wordt ik zeker bijgetreden door de beleidsmensen van enkele gerechtelijke arrondissementen 's lands, welke het gebruik van de set sexuele agressie zijn gaan negeren.
Een teken aan de wand ?...

Sint-Genesius-Rode, 10 augustus 1994

REFERENTIELIJST

1. Bibliografie

- Amendement Henrion, Parl. Doc. Kamer, 1981-82, nr 166/5.
- BRUGGEMAN W., Sexuele agressie, gezien vanuit een politieel referentiekader, Pan. 1990, p. 285.
- Brussel, 28 juni 1963, R.W. 1983-1983, p. 1997
- Brussel 16 juni 1971, Pas. 1971, II, 347.
- BULTHE B. en REMOUCHAMPS M., De verkrachting en het slachtoffer, Nationaal Centrum voor Criminologie, nr 7, Brussel, Bruylant, 1979, p. 24-25.
- BURG E., DNA-onderzoek in strafzaken en het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, Delikt en Delinkwent (NL), 1993, nr 4, p. 336.
- Cassatie 11 februari 1942, arr. Cass. 1942, 17.
- Cassatie 13 mei 1942, arr. Cass. 1942, 57.
- Cassatie 6 januari 1964, R.D.P., juli 1964, p. 1027.
- Cassatie 14 december 1972, arr. Cass. 1972, 372.
- Cassatie 9 oktober 1973, arr. Cass. 1974, 160.
- Cassatie 16 december 1975, arr. Cass. 1976, 473.
- Cassatie 26 oktober 1976, R.W., 1977-78, p. 109.
- Cassatie 30 oktober 1978, Arr. Cass., 1978-79, p. 235.
- Cassatie 16 december 1980, Arr. Cass. 1980-81, 440
- Cassatie 8 december 1981, arr. Cass. 1981, 483.
- Cassatie 13 mei 1987, Arr. Cass. 1986-87, nr. 535.
- Cassatie 27 oktober 1987, arr. Cass. 1987-88, p. 248.
- Cassatie 9 februari 1988, Arr. Cass. 1987-88, nr. 346.
- COHEN B.A.J., Sexuele delicten : de optiek van de politiearts, Nederlands forensisch tijdschrift, 1984, p. 9.
- DE BROUWER J.P., Sexuele agressie : de aangifteprocedure bij politie en rijkswacht, De Pol., 1990, nr 9, p. 15.
- DELVA J., Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, A.P.R., 1967, nr 212.
- DE NAUW A., Inleiding tot het bijzonder strafrecht, Kluwer, 1992
- DE NAUW A., Syllabus strafprocesrecht, V.U.B., 1991
- DE NAUW A., Syllabus Strafrecht, V.U.B. 1991
- DE ROY G., Een Boek over Forensische Geneeskunde, Pan. 1991, nr 1, p. 80-81.
- DE ROY G., Sevilla Working Party on legal Medicine in Europe, Pan. 1991, nr 1, p. 79
- D'HAENENS J., Belgisch Strafrecht, deel II, 1980, p. 32.
- DNA, uit de Nieuwe kleine Winkler Prins, Elsevier, 1987, deel 5, p. 1486.
- ELIAERTS Chr., Syllabus Criminologie 1992, V.U.B.
- GARCON E., Code Pénal Annoté, Parijs, 1956, vol. 2, p. 197, nr 45.
- Gent, 18 februari 1960, R.W. 1959-1960, kol. 1502.
- HUTSEBAUT F., De nieuwe wetgeving op de verkrachting, Pan. 1990, nr 1.

- HUTSEBAUT F., Juridische aspecten van het deskundigenonderzoek in strafzaken, Panopticon 1991 nr 1, p. 77.
- HUTSEBAUT F., Kindermishandeling en justitie, uit : Kindermishandeling en -verwaarlozing in Vlaanderen, Acco, 1990, p. 160 e.v.
- Informatiedossier : Verkrachting, wie help je door te zwijgen ? 1990, Min. maatschappelijke emancipatie en justitie.
- JANSSEN H., Het onderzoek van sporen bij zedendelicten op het Gerechtelijk Laboratorium, Nederlands Forensisch Tijdschrift, 1984, congresnummer, p. 8.
- K.I. Luik 22 oktober 1963, Jur. Liège, 1963-64, 85.
- KLOOSTERMAN A.D., Nieuwe bloedblokken, DNA- en bloedgroeponderzoek, Modus (NL), 1992, nr 2, p. 46.
- LERICHE A., Genetische identificatie, een overzicht van de hedendaagse technieken, Politeia, 1993, nr 4, p. 23.
- Luik, 28 januari 1942, Pas. 1942, II, 51.
- Luik, 31 mei 1961, J.L., 1961-1962, p. 65
- Memorie van Toelichting, Parl. Doc. Kamer, 1981-82, nr 166/1, p. 1.
- N.I.C., toestand op 1 juni 1993, brochure uitgegeven door het N.I.C.
- PUTTAERT M., Sexueel geweld ten aanzien van vrouwen : een meetbaar fenomeen ?, Pan. 1991, p. 154 e.v.
- Richtlijnen met betrekking tot het gebruik van de zedenset, bestemd voor de arts, NL, bijvoegsel bij de zedenset.
- RIGAUX & TROUSSE, P.E., Les crimes et délits du code pénal, Brussel, Bruylant, Tome V, p. 304.
- SCREVEENS R. en BULTHE B., Le Médecin Témoin ou Expert devant les Juridictions et les Droits de l'Homme, R.D.P., 1982, p. 122.
- Set Sexuele Agressie, slachtoffer, gids voor de politie
- Set Sexuele Agressie, slachtoffer, handleiding en medisch rapport voor de geneesheer.
- Set Sexuele Agressie, verdachte, handleiding en medisch rapport voor de geneesheer.
- STEELANDT D., Het Voorontwerp Franchimont over het Opsporings- en Gerechtelijk onderzoek, De Pol., 1994, nr 6, p. 43.
- TOBBACK L., Sexuele misdrijven - set sexuele agressie, rondschrijven aan de provinciegouverneurs, 1 juni 1989.
- VANDEWEGHE R., e.a., Ervaringen van vrouwen met fysiek en sexueel geweld. Prevalentie en gevolgen, 1988, L.U.C. Diepenbeek, Inbel
- VAN KERCKVOORDE J., Toenemend geweld in België, geteld of verondersteld ?, Pan. 1985, p. 238.
- Verslag Brouhon, Parl. Doc. Kamer, 1981-82, nr 166/8, p. 25.
- Verslag Delruelle-Ghobert, Parl. Doc. Senaat, 1988-89, nr 675/2.
- X, Coördinator van het wetenschappelijk Politiewerk : het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, Politeia, 1993, nr 3, p. 22.
- X, Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik, Politeia 1994, nr 1, p. 12.
- X, Verkrachter na 8 jaar vrij dank zij DNA-test, Het

2. Brieven en onuitgegeven geschreven informatiebronnen

-
- BRUGGEMAN W., Verslag van zijn toespraak n.a.v. de voorstelling van de S.S.A. te Brussel in het Egmontpaleis op 11 april 1989.
  - CASSIMAN J.J., directeur van het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid van de K.U.Leuven, analysestatistieken, informatie opgestuurd op 12 juli 1994.
  - CASSIMAN J.J., Verslag van de vergadering van de technische groep betreffende de S.S.A., 13 september 1991.
  - CASSIMAN J.J., Verslag van de vergadering van de technische groep betreffende de set sexuele agressie, 3 juli 1992.
  - Circulaire van de procureur des Konings te Charleroi, Evaluation du set d'agression sexuelle - accueil des victimes de violences sexuelles, 3 augustus 1992.
  - DEJEMEPPE B., procureur des Konings te Brussel, Circulaire betreffende de S.S.A. van 29 september 1993.
  - DEMANET G., Set Agression Sexuelle, Réunion d'Evaluation du 27 juin 1991.
  - LERICHE A, Handleiding ten behoeve van de arts met private praktijk of verbonden aan een ziekenhuis, project verzonden naar procureur-generaal G. Demanet bij het Hof van Beroep te Bergen op 25 september 1992.
  - LERICHE A., adjunct-directeur N.I.C., analysestatistieken, informatie opgestuurd op 28 april 1994.
  - MERCINY R., medewerker bij het Institut Médico-Légal van de universiteit van Luik, analysestatistieken, informatie opgestuurd op 13 juli 1994.
  - NYS H., Medischrechtelijke aspecten van sexueel geweld op vrouwen en kinderen, toespraak op 11 april 1989 in het Egmontpaleis te Brussel, n.a.v. het colloquium over sexueel geweld, georganiseerd door het kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, verslag gedrukt door dit laatste kabinet.
  - Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, Evaluatievergadering S.S.A. van 22 mei 1991.

  - Protocol van samenwerking inzake het gebruik van de S.S.A. tussen de ziekenhuizen, de hulpdiensten en de politiediensten, 15 oktober 1992, dienstorder nr 2443 van 25 januari 1993 van de politie van St-Gillis-Brussel.
  - SCREVEENS R., voorzitter van de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren, brief van 18 december 1991 aan de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent.
  - SMET M., Toelichting over de set sexuele agressie, brochure ter beschikking van de genodigde perslui op de persconferentie

- van 11 april 1989 in het Egmontpaleis
- SMET M., Uitnodigingsschrijven en programma van de informatie-voormiddag, 27 juli 1990.
  - VANDEMEULEBROEKE, circulaire van de Advocaat-generaal bij het parket van het Hof van Beroep te Brussel, Evaluatie van de Set Sexuele Agressie - Opvang van de slachtoffers van sexueel geweld, 3 augustus 1992.
  - VAN DER PERRE G., Verslag van de vergadering van 3 december 1992, brief van 22 december 1992.
  - VAN OUDENHOVE, circulaire van de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, 21 maart 1990.
  - VAN OUDENHOVE, circulaire van de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, 3 augustus 1992.

3. Gecontacteerde bevoorrechte getuigen

(interview of telefoongesprek)

- BONBLED F., wetsgeneesheer werkzaam in de gerechtelijke arrondissementen Brussel en Nijvel, gesprek van 6 mei 1994.
- CASSIMAN J.J., Prof. Dr., directeur van het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid bij de K.U.L., telefoongesprek van 8 juli 1994.
- DEVETH C., directeur N.I.C., gesprek van 25 januari 1994.
- GINION P., verantwoordelijke overtuigingsstukken op de Brusselse correctionele griffie, telefoongesprek van 17 juli 1994.
- HOSTE B., assistente Genetica N.I.C., Gesprek van 25 januari 1994, en telefoongesprek van 4 augustus 1994.
- LAVIOLETTE, hoofd van het labo van de G.P.P Brussel, telefoongesprek van 4 maart 1994.
- LENAERT G., verantwoordelijke griffie overtuigingsstukken bij de correctionele rechtbank te Brussel, telefoongesprek van 4 maart 1994.
- MARCOTTE A., assistente Genetica N.I.C., Gesprek van 25 januari 1994.
- STRAGIER J., lwm bij de rijkswacht, C.B.O., technische politie, gesprek van 4 februari 1994.
- VLOGAERT J., onderzoeksrechter te Brussel, gesprek van 24 januari 1994.
- Wachtofficiëren bij de gemeentepolitie van Antwerpen, Brugge, Charleroi, Gent, Hasselt, Namen, telefoongesprekken van 9 juli 1994 en 17 juli 1994.